

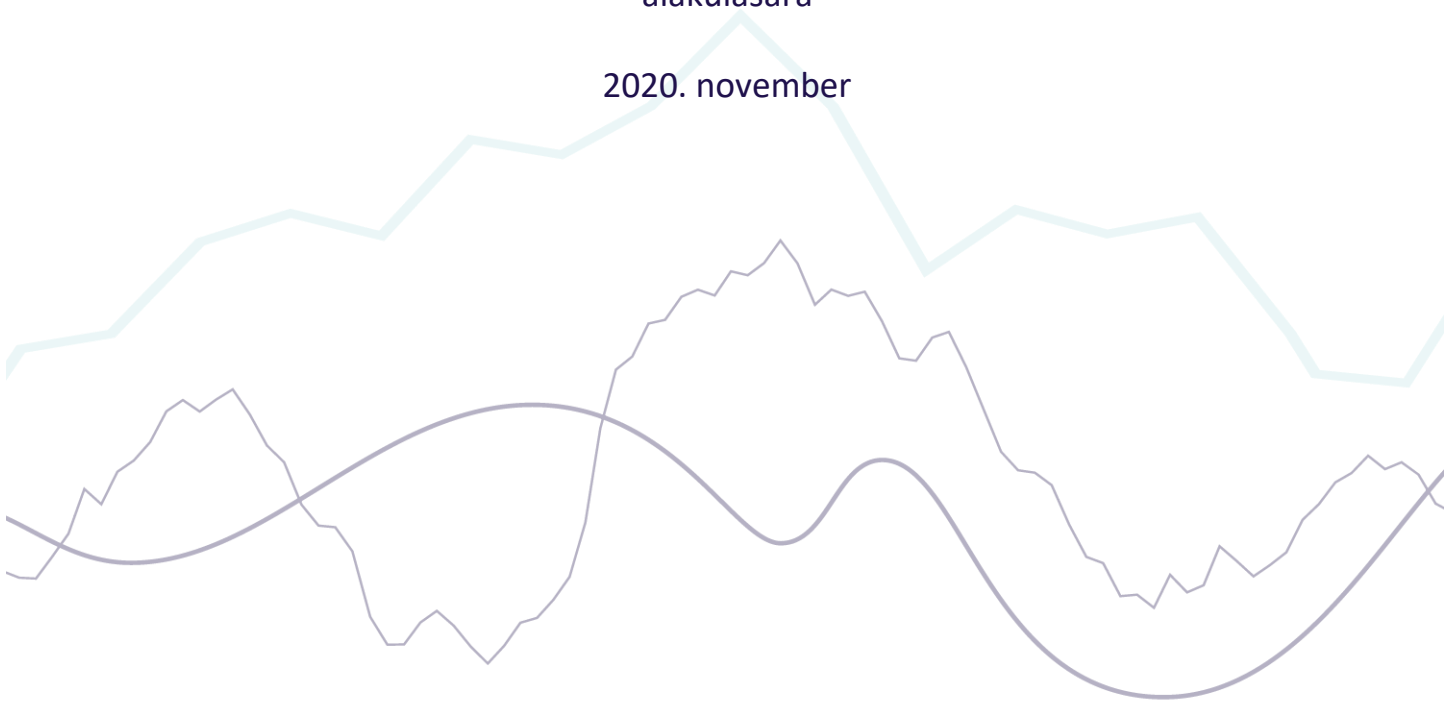

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

Az állam mérete, a centralizációs ráta, az újraelosztási ráta alakulása, az állam által folytatott adópolitika hatása a versenyképességre, valamint az anticiklikus gazdaságpolitika alakulására

2020. november

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

Az állam mérete, a centralizációs ráta, az újraelosztási ráta alakulása, az állam által folytatott adópolitika hatása a versenyképességre, valamint az anticiklikus gazdaságpolitika alakulására

Engedélyező:

Domokos László
elnök

Szerkesztő:

ERDÉLYI ATTILA projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

PETŐ KRISZTINA felügyeleti vezető

Készítették:

ERDÉLYI ATTILA projektvezető

KISAPÁTI ANGÉLA számvevő

NOVÁK MÁRTA számvevő

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-2658-005/2020

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	BEVEZETÉS	8
▶	AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE	9
	Az elemzés célja	9
	Az elemzés területe.....	9
	Az elemzés módszere	9
▶	AZ ÁLLAM MÉRETÉNEK ALAKULÁSA ÉS AZ ADÓPOLITIKA HATÁSA A VERSENYKÉPESSÉGRE	11
	A versenyképesség és az állam kapcsolata.....	11
	Az állam méretéhez kapcsolható mutatók.....	11
	Az újraelosztási hányad és a centralizációs ráta kapcsolata, és versenyképességgel való összefüggésük	12
	Az újraelosztási hányad alakulását befolyásoló tényezők	13
	A centralizációs ráta alakulását befolyásoló tényezők	16
	Az adópolitika hatása a versenyképességre	18
▶	AZ ANTICIKLIKUS GAZDASÁGPOLITIKA ELMÉLETI ÖSSZEFÜGGÉSEI ÉS LEHETSÉGES ÉRTÉKELÉSI MÓDSZERTANA AZ ÁLLAM MÉRETE ÉS AZ ADÓPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK TÜKRÉBEN	25
	Az anticiklikus gazdaságpolitika szerepe, célja, és fiskális eszközei	25
	Elméleti összefüggésekre alapozott lehetséges visszamérési módszertan az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésének megállapításához	26
▶	A REZÍLIENS ÁLLAMMÉRET DILEMMÁI A VÁLSÁG ÉS A FELZÁRKÓZÁS TÜKRÉBEN	27
	A magyar állam méret sajátosságai nemzetközi környezetben	27
	A magyar adóterhelés alakulása nemzetközi viszonylatban	35
	Az állam méretének várható alakulása a válság és a felzárkózás idején	38
▶	FÜGGELÉK	41
▶	MELLÉKLETEK	48
▶	FOGALOMTÁR.....	54
▶	RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	57
▶	IRODALOM.....	58
▶	JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE.....	64

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az ország fenntartható gazdasági növekedését és versenyképességét számos tényező alakítja. Az összetevők között különösen nagy szerepet tölt be a közpénzek elköltésének hatékonysága, a vállalati termelékenység, az innovációra való hajlandóság, az oktatás- és egészségügy színvonala, a gazdasági szereplők beruházási aktivitása, illetve az ország tőkevonzó képessége. Az állam leginkább a gazdaságpolitikán keresztül képes mindezen tényezőket alakítani, azáltal, hogy többek között meghatározza gazdasági szerepvállalását, az állami kiadásokon keresztül befolyásolja az állam méretének nagyságát, és az adópolitika segítségével hatást gyakorol a gazdasági szereplők fogyasztási-, megtakarítási-, illetve befektetési döntéseire.

Az állam az Alaptörvényben meghatározottak szerint a hatékony működésre, a közszolgáltatások színvonalának emelésére törekszik, így az állami kiadások összegének alakulásán túl kulcstényező a közpénzek felhasználásának hatékonysága. Az ország versenyképessége szempontjából különösen fontos tényezőként azonosítható az állam gazdasági szerepvállalása, a gazdaságpolitika stabilizáló szerepe, a humán tőke mennyiségének és minőségének növelése, valamint a beruházások ösztönzése.

Az állam méretének legelterjedtebb mérési módszere az állami kiadások, illetve az újraelosztási hányad értékelése. Magyarországon a 2010-2019. közötti időszakban az újraelosztási hányad alakulására jelentős hatást gyakoroltak az időszak elején jelentkező kiadáscsökkenő megszorító intézkedések, az uniós források felhasználásának mértéke, illetve a gazdaság konjunkturális állapota. Az újraelosztási hányad mellett az állam méretét szintén kifejezhető mutatószám a centralizációs ráta. Az állam a kormányzati kiadásokat – az újraelosztást – alapvetően a kormányzati bevételekből finanszírozza, így az elemzett időszakban az újraelosztási hányad alakulásával közel azonos irányú trendet követett a centralizációs ráta változása. A kormányzati bevételek jelentős részét – az értékelt időszakban évente eltérően, de minimum 80% és maximum 86,8%-át – az adóbevételek jelentették, így a mutató alakításában a támogató gazdasági növekedés mellett az időszakban végrehajtott adópolitikai intézkedések is rendkívül fontos szerepet töltek be.

Az uniós források szerepét mutatja, hogy 2010-2018. között az évente jelentkező költségvetésben megjelenő uniós támogatások teljesített kiadásai és bevételei olyan befolyással bírtak az újraelosztási hányadra és a centralizációs rátára, hogy növelték a mutatók értékét, és több évben is megváltoztatták azok előző évhez viszonyított elmozdulási irányát. Az uniós költségvetési ciklushoz igazodva az uniós támogatásokkal megvalósuló programok teljesített kiadásai 2010-2018. között évente eltérően (3,0-8,1 százalékpont között ingadozva) emelték az időszakban az újraelosztási hányad mértékét és növelték az állam méretét.

A centralizációs ráta és az újraelosztási hányad különbözetéből meghatározható a kormányzati szektor GDP arányos egyenlege (hiánya), amely érték 2012-től a maastrichti hiánycél (-3%) alatt húzódtott. A hazai állami kiadások között a második legnagyobb súlyú kiadási funkcióként megjelenő általános közszolgáltatásokon belül 2010-2018. között 15,7 százalékponttal mérséklődött a nemzetgazdaság stabilitása szempontjából kiemelt jelentőségű adósságszolgálattal kapcsolatos tranzakciók aránya, amely így biztosította Magyarország Kormánya (továbbiakban: Kormány) számára a gazdaság fejlesztési, versenyképesség növelési lehetőségek bővítését. A stabilizálódó államháztartási folyamatok így 2012-től a költségvetési egyenleg javulásán keresztül támogatták hazánk versenyképességét és elősegítették az ország külső sérülékenységének csökkenését.

Az állam optimális méretének meghatározása egy rendkívül összetett feladat, amelyhez egzakt érték nehezen kapcsolható. Egy állam méretének alakulására ugyanis a belső (gazdaságpolitikai) döntések mellett a külső tényezők is jelentős hatást gyakorolhatnak, az állam éppen optimális mérete így folyamatosan változik. Ennek megfelelően az országok közötti újraelosztási hányad és centralizációs ráta összehasonlíthatósága is korlátozott, versenyképességi szempontból nehezen értékelhető. Sokkal inkább olyan konkrét mutatószámokkal célszerű összehasonlítani az országokat, amelyek kevésbé összetettek, specifikusan egy terület fejlettségét, előrehaladottságát fejezik ki. Ilyen mutató lehet az adópolitikai intézkedések eredményét kifejező ÁFA-rés, illetve a munkát terhelő adóék.

A 2010-től folytatott kormányzati adópolitika az adószerkezet átalakítását, egyszerűsítését és az adóelkerülés csökkentését, a fenntartható kifehéritést, valamint a munkaerő-piaci aktivitás növelését, az ország versenyképességének erősítését célozta meg. A Kormány a gazdaság fenntartható kifehéritése céljából számos modern, digitális eszköz alkalmazását vezette be, amelynek eredményeképpen hazánkban az ÁFA-rés a 2010. évi 21,9%-ról 2018. évre 8,4%-ra csökkent, míg 2019-re várhatóan 6,6%-ra mérséklődik. A folyamat következtében a régiós országok között hazánkban a legalacsonyabb a potenciálisan beszedhető és a ténylegesen beszedett általános forgalmi adó (továbbiakban: ÁFA) bevétel különbsége. Az adópolitikai célok másik fontos területe a munkát terhelő adók csökkentése volt, amellyel a munkaerő-piaci folyamatokat támogatta a Kormány. Az időszakban ennek megfelelően adócsökkentő intézkedések történtek, amelyek leginkább a szociális hozzájárulási adó mértékének változtatásán keresztül valósultak meg, amely a munkáltatók terheit mérsékelte. A reformok hatására a teljes munkaerőköltségre vetített adóék – az elemzett időszakban mért – 2013. évi legmagasabb (49,0%) értékről 2019-re 44,6%-ra mérséklődött, amellyel hazánk megközelítette ugyan a régiós országok szintjét, de még mindig magasabb tartományban helyezkedik el (kb. 4,5 százalékponttal a V4-ek átlaga felett).

A nagy pénzügyi világválságok példáján látható, hogy a recesszióból való kilábalásnak elismert elméleti módszere az állami kiadások növelése, illetve a bevételek csökkentése, azaz az anticiklikus költségvetési politika. A gazdasági növekedés feltételeinek biztosítása mellett az anticiklikus gazdaságpolitika konjunktúrális ingadozások mérséklésével hozzájárul az ország versenyképességének erősítéséhez is. Az anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazása az elméleti összefüggések alapján, konjunktúra idején növeli a centralizációs rátát, az adócentralizációs hányadot, illetve az adóbevételek nominális növekedését is előidézi, míg recesszió idején a mutatókat az előzőekkel ellentétesen alakítja. Az anticiklikus hatás az újraelosztási hányad, a kormányzati egyenleg (hiány), illetve az adókedvezmények nominális változása tekintetében a növekedést recesszió idején éri el, míg konjunktúra esetén a mutatókat csökkenti.

Hazánkra vonatkozóan az elméleti összefüggések leginkább az újraelosztási hányad esetében igazolódtak be, ugyanis – az elemzés által kialakított lehetséges visszamérési módszertan szerint – az értékelt tíz évből hat év tekintetében azonosítottuk a kapcsolatot az anticiklikus gazdaságpolitikával. Az anticiklikus irányzat egyre nagyobb érvényesülését megerősíti, hogy a feltárt kapcsolatok 2016-2019. között folyamatosan fennálltak. Az adócentralizáció, az adóbevételek és az adókedvezmények nominális változása tekintetében az anticiklikus elméleti összefüggések elsősorban az adóbevételek nominális változása területén voltak azonosíthatóak. Az adóbevételek nominális változása ugyanis az értékelt tíz évből nyolc esetben a gazdasági növekedés üteméhez igazodóan alakult.

Mint ahogy a 2008-2009-es globális pénzügyi válság idején felmerült a monetáris gazdaságpolitikát kiegészítő fiskális gazdaságpolitika előtérbe helyezésének szükségessége, úgy napjainkban a COVID-19 járvány miatt a versenyképességet erősítő költségvetési intézkedések szerepe és a megnövekvő államadósság kezelése válhat kulcskérdéssé. Az előbbi válságból a fiskális anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazása jelentett megoldást, de vajon a jelenlegi gazdasági dekonjunktúrából való kilábaláshoz milyen paradigma-váltásra van szükség?

A válságkezelés eredményességének, illetve a kilábalást követő gazdasági bővülés mértékének, valamint a fenntartható gazdasági növekedés megvalósulásának kulcskérdése lehet a költségvetési intézkedések sikeressége. Lényeges dilemmát okozhat a döntéshozók számára, hogy mekkora államméret lesz képes a jövőben támogatni hazánk versenyképességének javulását, a fenntartható gazdasági növekedést, valamint a jövőben bekövetkező újabb gazdasági válságok kezelését. Az állam méretével kapcsolatban az általános közszolgáltatások funkció tekintetében kulcskérdés lehet, hogy a jövőben a digitális lehetőségek, a korszerű technológiák, a folyamatos megújulás és fejlesztés igénye mentén az állami szerepvállalás mértékét meddig célszerű fokozni. Miközben a COVID-19 járvány hatására kialakuló tervezettnél nagyobb költségvetési pénzforgalmi hiány megemelkedő finanszírozási szükséglete következtében a jövőben az államadósság nominális mértéke, illetve GDP arányos mértéke is megnövekedhet, amely így az adósságszolgálattal összefüggő tranzakciókhoz kapcsolódó GDP arányos kiadások emelkedését erősítő tényező lehet. Az állam gazdasági tevékenységének funkciói kapcsán fontos kérdés lehet, hogy a COVID-19 járvány miatt nehéz gazdasági hely-

zetbe kerülő ágazatok (pl. turizmus, vendéglátás, szórakoztatóipar) esetében a válságkezelés után – a gazdasági növekedés fokozása érdekében –, meddig folytatódjon a beruházásokat, fejlesztéseket célzó beruházási aktivitást ösztönző, és ezáltal az ország versenyképességét erősítő – a korábbinál magasabb szintű – állami szerepvállalás. Továbbá a versenyképesség szempontjából fontosnak számító humán tőke minőségét támogató egészségügy finanszírozása tekintetében lényeges kérdés lehet, hogy a járványügyi válság után az állami kiadások arányát meddig célszerű tovább fokozni, milyen állami finanszírozás képes támogatni a társadalom egészségi állapotának javulását, illetve biztosítani a munkaerő-piac számára az egészséges humánerőforrást. Az egészségügy mellett az állami finanszírozás aránya a magánfinanszírozásokkal szemben az oktatás tekintetében is kulscs kérdés lehet. Az állam jóléti funkciói közül a sport és szabadidős, valamint a kulturális tevékenységek esetében dilemmaként merülhet fel annak eldöntése, hogy az állami szerepvállalás mennyire támogatja az ország versenyképességének javulását, a fenntartható gazdasági növekedést, vagy a társadalmi jólétet, a társadalom egészségmegőrzését.

Megválaszolható kérdés lehet továbbá, hogy szükséges-e, és ha igen, akkor milyen moderált sávot célszerű meghatározni az állam méretére vonatkozóan annak érdekében, hogy a dinamikus környezeti igényekre a gazdaságpolitika rugalmasan tudjon válaszolni. A rugalmas államméret egy olyan alkalmazkodó képes, reziliens költségvetés végrehajtást kíván, amelyben kulscs kérdés lehet többek között a tervezett központi tartalékok szerepe. A fiskális gazdaságpolitikán belül a koronavírus járvány okozta gazdasági visszaesés tompítása céljából a jövőben így még nagyobb szerepe lehet a rugalmas költségvetés tervezésnek és az anticiklikus gazdaságpolitikának. Az anticiklikus gazdaságpolitika ugyanis az adópolitikán túl a foglalkoztatáspolitikán, a beruházások ösztönzésén, illetve a költségvetési tartalékoláson keresztül is képes érvényesülni, ezért a gazdasági kilábalás gyorsítását ösztönözheti a munkahelyteremtő intézkedések bővítése, a bér-megállapodások folytatása, az állami és vállalati beruházások fokozása, valamint költségvetésben tervezett tartalékolás fenntartása. Az ország versenyképességének javulása szempontjából továbbá fontos, hogy a válságból történő kilábalást követően az adópolitika folytassa a hatékonyság növelésére irányuló törekvéseit, amelyek így a jövőben lehetőséget teremthetnek további adócsökkentések megtételére, illetve adókedvezmények igénybevételeire. A jövőben ezzel összhangban fontos, hogy az adópolitika továbbra is az adózási terhek csökkentésére, az adóigazgatási eljárás szolgáltató jellegének növelésére, és az adóadminisztrációs terhek egyszerűsítésére fókuszáljon. Az így meghozott intézkedések ugyanis keresletnövelő hatást okozhatnak a gazdaságban, amely fokozhatja a gazdasági növekedést és erősítheti az ország versenyképességét.

A gazdasági válság következtében hazánknak kettős kihívással kell szembenéznie az állam gazdasági szerepvállalását illetően. Az ország versenyképességének erősítése és a fenntartható gazdasági növekedés támogatása érdekében ugyanis egyrészt szükségessé válhat néhány redisztribúciós területen az állami szerepvállalás mértékének fokozása vagy éppen visszafogása, másrészt létfontosságú a válság miatt megnövekvő államadósság finanszírozásának megteremtése. Utóbbi feladat bizonyos újraelosztási területekre fordított állami kiadások felülvizsgálatát és optimalizálását követelheti meg, amely így szegmentáltan az állam mértékének csökkentését igényelheti.

BEVEZETÉS

Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) az Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény 5. § (13) bekezdésére figyelemmel elemzések és tanulmányok készítésével támogatja a Költségvetési Tanácsot feladatainak ellátásában. Az ÁSZ korábban már számos különálló tanulmányt publikált a jelen elemzés területeiről, eddig azonban valamennyi témát összekapcsoló, összefoglaló elemzés elkészítésére még nem került sor. Az elemzés kérdéskörének összetettsége és széleskörűsége, valamint nemzetgazdasági szempontú kiemelt jelentősége miatt a témák közötti kapcsolatok és összefüggések feltárása a közvélemény széles rétegét foglalkoztatja.

Az ország fenntartható gazdasági növekedése és a nemzetgazdaság versenyképességének erősítése szempontjából az elmúlt években felértékelődött a fiskális politika szerepe, amelynek egyik alapvető területe az adópolitika. A kormányzati stratégiák már 2010 óta célul tűzték ki a bonyolult és túlszabályozott adózási és adóbeszedési rendszer megújítása keretében az adórendszer egyszerűsítését, az adóterhek csökkentését, a feketegazdaság visszaszorítását és az adózók adminisztratív terheinek csökkentését.

Az elemzés célja bemutatni az állam méretének, a centralizációs rátának, illetve az újraelosztási hányad értékének alakulását, továbbá az állam által 2010 óta folytatott adópolitikai célokat és eredményeket, valamint azok tényleges hatását a versenyképességre. Az elemzés hipotézise, hogy 2010-től a fiskális politika jelentős mértékben támogatja Magyarország fenntartható versenyképességét, valamint az anticiklikus gazdaságpolitika irányába hat. Az állítás igazolása érdekében az elemzés összefüggéseket, kapcsolatokat keres az újraelosztási hányad, a centralizációs ráta, valamint az adópolitikai intézkedések és az anticiklikus gazdaságpolitika között. Az elemzés továbbá kapcsolódási pontokat keres az állam méretét kifejező mutatószámok alakulása és az ország versenyképessége között.

Az összefüggések és kapcsolódási pontok azonosítása céljából az elemzés során többek között kifejtésre kerül, hogy az állam milyen eszközökkel képes hatni a versenyképességre, mit jelent és milyen mutatószámokkal jellemezhető az állam mérete, valamint az elemzés az optimális állam méretével kapcsolatos elméleteket is értékeli. Az elemzés az állam méretéhez kapcsolódó mutatószámok értékelése mellett, összegzi azok alakulását befolyásoló tényezőket is.

Az elemzés kiemeli az adópolitikai intézkedések céljait és eredményeit, és azok versenyképességgel összefüggő hatásait, amelynek keretében többek között kiemelésre kerül a munkát terhelő adók szerepe, a gazdaság kifehértését célzó eszközök bevezetésének következményei, valamint a tőkejövedelmeket terhelő adók alakításának jelentősége.

Az elemzés továbbá reflektál a COVID-19 vírus miatt hozott legfrissebb kormányzati adópolitikai intézkedésekre is, abból a szempontból, hogy milyen hatást eredményezhetnek az állam méretére, illetve, hogy milyen gazdaságpolitikai irányzatot támogatnak. Az elemzés továbbá vizsgálja az állami szerepvállalás változásait Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak viszonylatában 2010-2018. között. Az elemzés továbbá a COVID-19 okozta válság tükrében összefüggésekre, hatásokra, dilemmákra mutat rá az állam méretének válság idején, majd válság utáni várható alakulásával kapcsolatban.

AZ ELEMZÉS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

Az elemzés célja

Az elemzés célja annak értékelése, hogy az állam mérete, a centralizációs ráta, az állami feladatok finanszírozási szükséglete hogyan alakult, és ezek milyen hatással voltak a versenyképességre, valamint az anticiklikus gazdaságpolitikára. Az elemzés részletesen foglalkozik az állam által folytatott adópolitika céljával, eredményeivel, és az adópolitika tényleges hatásaival a versenyképességre, valamint az anticiklikus gazdaságpolitika alakulására. Az elemzés egyes eredményei és következtetései támogathatják a Költségvetési Tanács munkáját, illetve visszacsatolást adhatnak a Kormány részére az időszakban hozott fiskális intézkedések eredményeiről, hatásairól.

Az elemzés területe

Az elemzés alapvetően az ÁSZ által már korábban külön elemzésekben értékelt állami kiadások és bevételek, adópolitikai hatások, versenyképesség, illetve anticiklikus gazdaságpolitika közötti összefüggésekre, kapcsolatokra fókuszál, amelynek keretében kettő különálló fejezetre tagolva először az állam méretének alakulása és az adópolitika versenyképességgel való viszonyát értékeli. Az elemzés második részében az újraelosztási ráta és a centralizációs hányad alakulását, valamint az adópolitikai intézkedések eredményeit értékeljük abból a szempontból, hogy a változások mennyire igazolják azt a hipotézist, hogy a fiskális politika 2010-től az anticiklikus gazdaságpolitika irányába hat.

Az összefüggések azonosításához az állam mérete kapcsán az elemzés értékeli az újraelosztási hányad és a centralizációs ráta alakulását, és bemutatja a mutatószámokat befolyásoló tényezőket, továbbá elemzi azon állami kiadásokat, amelyek hazánk versenyképességét leginkább meghatározzák. Az elemzés ezt követően a 2010-től megvalósított adópolitika célkitűzéseit és eredményeit helyezi górcső alá, amelynek keretében rávilágít az adóreform versenyképességre gyakorolt hatásaira. Ennek során többek között felszínre kerülnek a munkát- és fogyasztást terhelő adók közötti összefüggések, a tőkejövedelmeket terhelő adók szerepe, valamint a gazdaság fenntartható kifehérítését jelző ÁFA-rés alakulását meghatározó intézkedések következményei. Az elemzés következő fejezetében az anticiklikus gazdaságpolitika szerepét, célját és eszközeit mutatjuk be, majd az elméleti összefüggésekre alapozva egy lehetséges visszamérési módszertanra világítunk rá azzal összefüggésben, hogy a 2010-2019. közötti időszakban az állam méretének alakulása és az adópolitikai döntések következményeként a központi költségvetésbe áramló adóbevételek, valamint nyújtott adókedvezmények és adómentességek összege miként kapcsolódik az anticiklikus gazdaságpolitikához. Továbbá az elemzés utolsó fejezetében értékeljük az állami szerepvállalás változásait és eltéréseit funkciók szerinti bontásban Magyarországon, az EU28-ak és a V3-ak viszonylatában, amelyek alapján a hazai állammérettel összefüggő dilemmákat vetünk fel.

Az elemzés módszere

Az elemzés elkészítéséhez a témában nyilvánosan elérhető szakanyagokat, elemzéseket, jelentéseket, megjelent publikációkat, cikkeket használtunk fel. Az elemzés elvégzését támogatták az Állami Számvevőszék által korábban közzétett – a tárgyhoz közvetve, illetve közvetlenül kapcsolódó – tanulmányok, elemzések, a Magyar Nemzeti Bank (továbbiakban: MNB) részéről készített Magyarország versenyképességével kapcsolatos programok, jelentések, a Kormány által évente elkészített Nemzeti Reform Programok, továbbá a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) évkönyvei. Az elemzés során értékelt újraelosztási hányad, centralizációs- és adócentralizációs ráta és kapcsolódó további részletező mutatók tekintetében az

EUROSTAT és a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) adatbázisai szolgálták forrásul, míg az adó-bevételek összetétele és értéke, valamint az adókedvezmények, adómentességek összege Magyarország éves költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatok indokolásának mellékleteiből származnak. Az elemzés az állami kiadások és állami bevételek esetében gyakran a kormányzati kiadások, illetve kormányzati bevételek kifejezést alkalmazza összhangban az EUROSTAT és az KSH adatbázisaiban használt ESA2010 szabályai szerint összeállított kormányzati szektorra vonatkozó statisztika adatokkal. Az ÁFA-rés alakulása kapcsán az Európai Bizottság adatai támogatták az értékeléseket, míg a hazai fontosabb nemzetgazdasági mutatók értékeléséhez a KSH adattábláit használtuk fel. Magyarországra és a V3-ak egészségügyi kiadásainak finanszírozó szerinti elemzéséhez az OECD adatai szolgálták forrásul.

Az elemzés során a mutatók alakulásának értékelését trendelemzés és összehasonlítás módszerével, az eredményeket diagramok, táblázatok alkalmazásával szemléltettük. Az anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazásának értékelése kapcsán a témára vonatkozó elméletekre alapozva az elemzés egy lehetséges visszamérési módszertant és ahhoz kapcsolódóan egy szempontrendszert készített, amely szerint táblázatokba foglalva, évente értékelte az egyes területek közötti kapcsolatokat.

Az elemzett időszak alapvetően a 2010-2019. évekre terjedt ki, azonban néhány területen az adatok rendelkezésre állására figyelemmel az értékelés időszáját szűkítettük. Az adatok csupán 2010-2018-ig voltak elérhetőek az EUROSTAT oldalán az újraelosztás funkcionkénti kiadásai, a kormányzati bevételek és az adó-centralizációs ráta értékei, illetve a Magyarország éves költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatok indokolásának mellékletei is csak 2018-ig álltak rendelkezésre. Továbbá az e-SZJA rendszerre vonatkozó statisztikai adatok – a rendszer bevezetési időpontjára figyelemmel – kizárólag a 2017-2019. közötti időszakról szolgáltak forrásként, míg az ÁFA-rés alakulását az Európai Bizottság által 2010-2019. időszakra publikált – de 2019. évre vonatkozóan csupán becsült – adatok szerint végeztük el.

Az elemzés a versenyképességhez kapcsolódó nemzetgazdasági mutatókat részletesen nem értékelte, mivel az MNB ezeket a mutatókat folyamatosan méri, illetve eredményeiket, változásukat a versenyképességről szóló jelentéseiben publikálja. Továbbá az elemzés a hazai optimális államméret modellezésére, illetve az optimális állam méretének feltételeire sem tért ki, mivel a feldolgozott szakirodalmak alapján a kérdésre egyértelmű választ nem azonosított. Erre tekintettel a hazai államméret sajátosságaira, és az ebből adódható jövőre vonatkozó dilemmák felvetésére fókuszált. Az elemzés elsősorban a fiskális politika keretében alkalmazott eszközök és intézkedések hatásaira helyezte a hangsúlyt, így az elemzés nem terjedt ki az anticiklikus monetáris politika részletes értékelésére. Az elemzés idő- és terjedeleme korlátaira figyelemmel az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésének értékelése során az időszakban végrehajtott kormányzati intézkedések – tételes szintű – vizsgálatára nem került sor, csupán az intézkedések hatásaival összefüggő kapcsolatokat kerestük a kormányzati bevételek és kiadások tekintetében.

AZ ÁLLAM MÉRETÉNEK ALAKULÁSA ÉS AZ ADÓPOLITIKA HATÁSA A VERSENYKÉPESSÉGRE

A versenyképesség és az állam kapcsolata

Egy nemzetgazdaság fejlettségének szintje, tőkevonzó képessége olyan fogalmakkal jellemezhető, illetve mérhető, mint például a termelékenység, a fenntartható fejlődés, az innovációra való hajlandóság, az oktatás és egészségügy színvonala (Somogyi, 2009, Czakó, 2005, Éltes 2003), a humán tőke mennyiségét és minőségét, valamint a gazdaság fenntartható kifehérítését támogató adópolitika, a gazdasági szereplők beruházási aktivitása, vagy a környezetvédelem. A felsorolt tényezők, valamint területek együttesen alakíthatják, határozhatják meg egy ország versenyképességét.

A versenyképességhez a témával foglalkozó szakirodalmak alapján még további számos tényezőt, területet társíthatunk. A közgazdászok olyan kulcstényezőket kapcsolnak a fogalomhoz, mint például a kulturális-, a társadalmi-, illetve a technológiai tényezők, a nemzetközi intézmények, a globális verseny, valamint az aktuális világ gazdasági kilátások. (Somogyi, 2009) A széleskörű fogalmi értelmezés alapján a versenyképesség erősítése növelheti a vállalatok számára az értékteremtés lehetőségét, míg a társadalom részére egy magasabb szintű jólétet biztosíthat. (Somogyi, 2009) A felsorolt meghatározások alapján versenyképességnek így fontos szerepe van a stabil államháztartás, a humán erőforrást támogató oktatás és egészségügy, illetve a fiskális és monetáris politika területén. (Lentner, 2007, Nagy, 2017)

A versenyképesség erősítésének mindezek mellett alapfeltétele, hogy az állam hatékonyan, a közpénzekkel felelősen, elszámoltathatóan és átláthatóan gazdálkodjon, törekedjen a közszolgáltatások minőségének fejlesztésére (Domokos, 2016), illetve az állami intézményrendszer méretének optimalizálására. Az előzőek miatt ezért a versenyképesség szempontjából az állami kiadások esetében elsősorban a gazdaságosság, az eredményesség és a hatékonyság érvényesítése a kulcskérdés.

Az ország versenyképességének javulásában az állam azért is tölt be kulcsszerepet, mert a gazdasági szerepvállalása, gazdaságpolitikája meghatározza a nemzetgazdaság fenntartható növekedését. Az állam – többek között – az állami kiadások változtatásán keresztül az üzleti környezet infrastrukturális feltételeinek megteremtésének biztosításával, az oktatás- és egészségügy színvonalának fejlesztésével, valamint a kutatás-fejlesztés támogatásával is hozzájárulhat a versenyképesség erősítéséhez. (Báger, Pulay, Vigvári, 2010) Továbbá az ország versenyképességének javulását az állam a fiskális és monetáris politikán keresztül az államháztartás fenntartható pozíciójának megteremtésével és megerősítésével is támogatja, amely az államadósság mértékének csökkenő pályára kerülésén és a költségvetési egyenleg javulásán keresztül valósulhat meg. (ÁSZ, 2020a)

Magyarország versenyképességének fokozása érdekében a Kormány 2015. évben felkérte az MNB-t, hogy támogassa hazánk fenntartható felzárkózását a versenyképesség javításán keresztül. A folyamat részeként az MNB egy 330 pontból álló versenyképességi programot készített (MNB, 2019), amelynek többek között része a kis- és középvállalatokat (továbbiakban: KKV) támogató adórendszer, a munkaerő-tartalék aktivizálása, az egészséges és tudásalapú társadalom, a kutatás-fejlesztés és innováció (továbbiakban: K+F+I), valamint az állami hatékonyság. A versenyképességi programban meghatározott feladatok előrehaladását objektív, nemzetgazdasági mutatókkal az MNB folyamatosan méri, és az eredményeket a versenyképességről szóló jelentéseiben publikálja.

Az állam méretéhez kapcsolható mutatók

Az állami funkciók keretében ellátott feladatok nagysága az állam terjedelmével, méretével jellemezhető. Az állam méretének fogalma általános értelemben a kormányzati kiadások nagyságát jelenti, azonban a szakirodalomban megtalálhatóak olyan értelmezések is, amelyek a kormányzati fogyasztással, vásárlással,

katonai, egészségügyi, oktatási kiadással vagy az adóbevétellel vagy a közalkalmazottak számával jellemzik az állam méretét (Nádasi, 2016). Elemzésünkben az állam méretét a kormányzati kiadások GDP-hez viszonyított arányával, azaz az újraelosztási hányad mértékével jellemezzük.

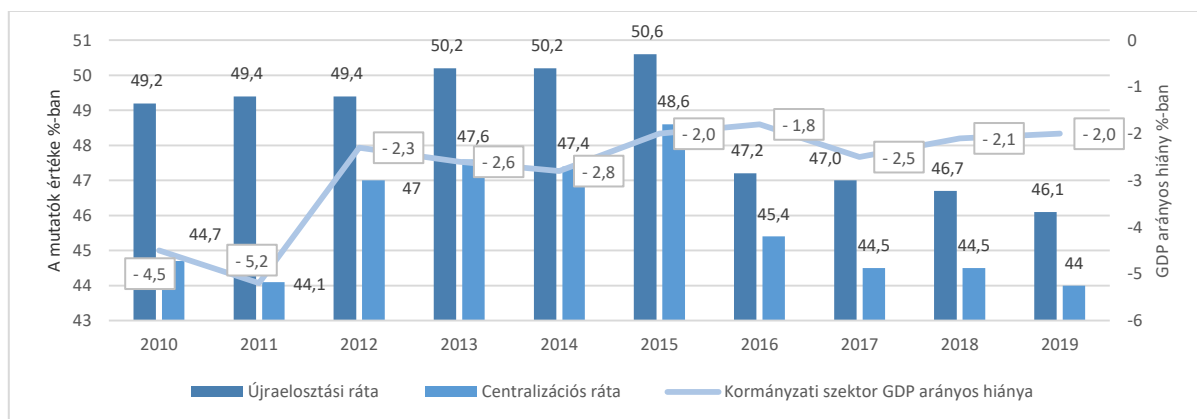
Érdeklődésre adhat okot, hogy a versenyképesség szempontjából mekkora lehet az optimális állam mérete, milyen szintű az optimális újraelosztás. A szakirodalomban foglalt elméletek alapján az optimális újraelosztás szintjéhez nem társíthatunk egzakt értéket, ugyanis széles tartományban mozognak (30-47%) az optimális állam méretére vonatkozó ajánlások (Tanzi, 2005, Forte és Magazzino, 2011, Mroczek et al., 2019). Mint, ahogy az elméletek is mutatják, az állam optimális mérete általánosan nem határozható meg, az optimális méret meghatározásának lényegesebb feltételei azonban megfogalmazhatók. Egy állam méretének alakulására a belső (gazdaságpolitikai) döntések mellett a külső tényezők is jelentős hatást gyakorolhatnak. Az állami szerepvállalás ugyanis – egy jól irányított állam esetében – folyamatosan leköveti a külső, illetve belső környezeti változások miatt szükségessé váló új igényeket. Az adott ország éppen optimális mérete így folyamatosan változik, amelynek következtében azt befolyásolhatják az állam által felvállalt feladatok, a kialakított intézményrendszer nagysága, az ország gazdaságpolitikája, a számítás időpontjában, illetve a konjunktúraciklusban aktuálisan elfoglalt pozíció, valamint a külső (pl. gazdasági, politikai, katonai, járványügyi) hatások és az adott országra jellemző egyéb körülmények. A magyar állam méret szerkezeti alakulását, és a COVID-19 járvány okozta gazdasági visszaesés miatti lehetséges változását az elemzés utolsó fejezetében részletezzük.

Az újraelosztási hányad és a centralizációs ráta kapcsolata, és versenyképességgel való összefüggésük

Az újraelosztási hányad mellett fontos mutatószám az állam méretének alakulása kapcsán a centralizációs ráta is, amely a kormányzati bevételek GDP-hez viszonyított arányát mutatja. A kettő mutató közötti legfontosabb összefüggés, hogy különbségük megmutatja a kormányzati szektor egyenlegét (hiányát) a GDP-hez viszonyítva. Az említett mutatók alakulását a 1. sz. ábra szemlélteti.

1. sz. ábra

**A GDP arányos kormányzati szektor bevételének, kiadásának és hiányának alakulása 2010-2019 között
%-ban kifejezve**

Forrás: Eurostat (2020a-b) alapján, ÁSZ szerkesztés

Az 1. sz. ábrán látható, hogy a GDP arányos hiány nagysága 2012-től a maastrichti hiánycél (-3%) alá süllyedt. A 2011-2012. években végrehajtott megszorító és bevételnövelő intézkedések hatására ugyanis a centralizációs ráta 2011-ről 2012-re közel 3 százalékpontot emelkedett, míg ugyanezen időszakban az újraelosztási ráta stagnált. Ezt követően a kormányzati egyenleg már a -3% feletti sávban mozgott, míg 2019-re elérte a -2,0%-ot. Az évente termelődő GDP arányos hiány csökkenése, így az időszakban a 2010. évi

4,5%-ról 2019-re -2,0%-ra (Eurostat, 2020h) csökkent, míg az államháztartás GDP arányos bruttó államadósága ugyanezen időszak alatt 80,6%-ról 66,3%-ra (KSH STADAT 7.3.18.) változott. A javuló államháztartási folyamatok így mindemellett, hogy csökkentették az ország külső sérülékenységét, a stabilizálódó költségvetés által támogatták hazánk versenyképességét is.

Az újraelosztási hányad és a centralizációs ráta közötti kapcsolat vizsgálata mellett a mutatókat külön-külön is érdemes elemezni, alakulásukat meghatározó tényezőket azonosítani, annak érdekében, hogy a versenyképességgel való közvetett összefüggéseket felfedjük.

Az újraelosztási hányad alakulását befolyásoló tényezők

A költségvetésben megjelenő uniós támogatásokhoz kapcsolódóan teljesített kiadások szerepe

Az újraelosztási hányad alakulását – számítási módszeréből adódóan – közvetlenül a kormányzati kiadások és a GDP változása alakítja. A két változó tényezőt azonban számtalan további faktor befolyásolhatja. Az újraelosztási hányad alakulásának értékelés során lényeges figyelembe venni az Európai Unió (továbbiakban: EU) források költségvetésre gyakorolt hatását, amelynek kapcsán korábban már az ÁSZ rávilágított, hogy a támogatások megelőlegezése mennyire terheli, növeli az állami kiadások szintjét egy-egy évben. (ÁSZ, 2020b)

A költségvetésben megjelenő uniós támogatásokhoz kapcsolódóan teljesített kiadások az állami kiadások részét képezik, így közvetetten hatással lehetnek az újraelosztási hányad szintjére, az állam méretére. Magyarország költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatok mellékleteiben található EU költségvetési kapcsolatok szerinti kimutatás alapján az uniós támogatással megvalósuló programok kiadásai¹ (továbbiakban: uniós támogatások kiadásai) 2010-2018. között az alábbiak szerint befolyásolták az újraelosztási hányad értékét. (1. sz. táblázat)

1. sz. táblázat

Az uniós támogatások kiadásainak hatása az újraelosztási hányad alakulására 2010-2018. között

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uniós kiadások (Mrd Ft)	805,2	890,1	1076,9	1975,8	2224,0	2802,4	2096,9	2571,4	1892,4
Uniós kiadások/Nominális GDP (%)	3,0	3,1	3,7	6,5	6,8	8,1	5,8	6,6	4,4
Újraelosztási hányad (%)	49,2	49,35	49,37	50,16	50,21	50,6	47,2	47,0	46,7
GDP arányos uniós kiadásokkal korrigált újraelosztási hányad (%)	46,2	46,3	45,7	43,7	43,4	42,5	41,4	40,4	42,3
A korrigált újraelosztási hányad változása (+/-)	nem értékel	+	-	-	-	-	-	-	+
Az eredeti újraelosztási hányad változása	nem értékel	+	+	+	+	+	-	-	-

Forrás: Kormány (2010, 2011, 2012b, 2013, 2014b, 2015b, 2016b, 2017b, 2019b) és KSH STADAT 3.1.2. alapján, ÁSZ szerkesztés

¹ Az uniós támogatással megvalósuló programok kiadásai a megelőlegezett uniós támogatások mellett a társfinanszírozásból eredő költségvetési kiadásokat is tartalmazzák. Az uniós támogatások négy alapvető típusa: kohéziós politikai operatív programok, európai területi együttműködési programok, vidékfejlesztési és halászati programok, egyéb uniós programok. (ÁSZ, 2020b)

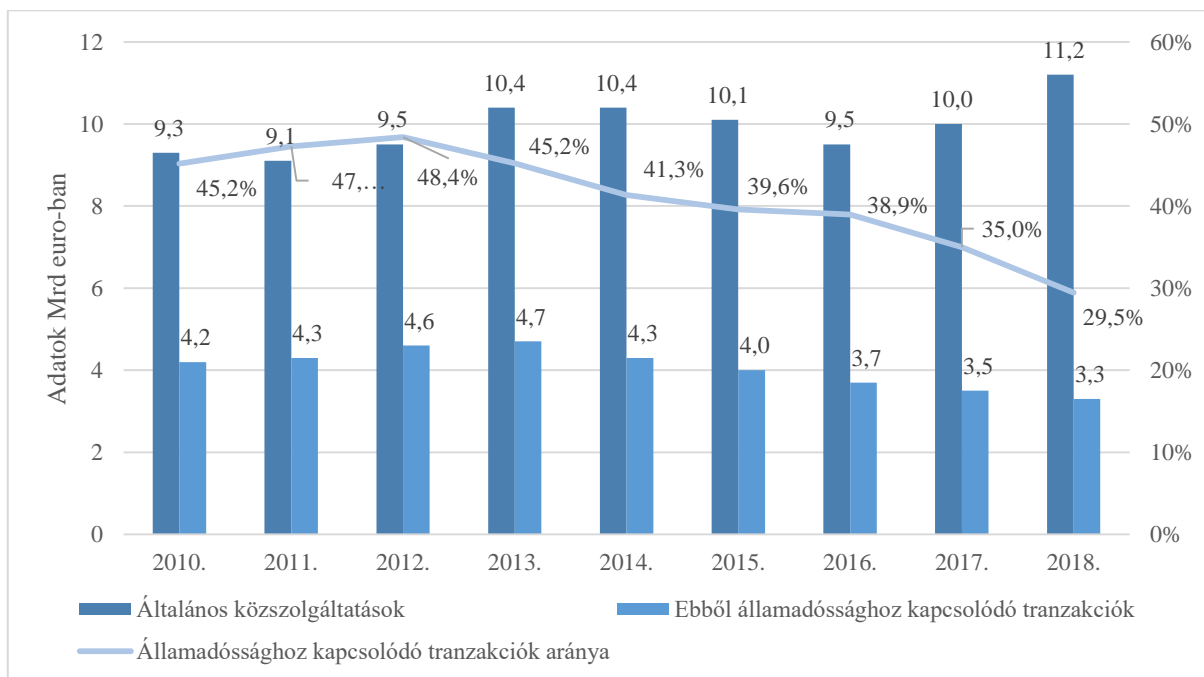
Az 1. sz. táblázat alapján látható, hogy a GDP arányos uniós támogatások kiadásai az újraelosztási hányad értékét minden évben növelték. Az uniós támogatások kiadásai ugyanis mind nominális, mind pedig a GDP arányában 2010-től 2015-ig folyamatosan emelkedett, 2015. évben már 8,1 százalékponttal növelte hazánk újraelosztási hányadát összhangban az uniós költségvetési ciklus időszakával. Ezt követően az uniós támogatások kiadásai a GDP arányában csökkentek. Az uniós támogatások kiadásai nemcsak az újraelosztási hányad szintjét befolyásolták, hanem 2012-2015. között, illetve 2018-ban a mutató előző évhez viszonyított változásának irányára is hatottak. Az újraelosztási hányad ugyanis 2012-2015. között az előző évhez képest növekedett, míg az uniós támogatások kiadásai nélkül számítva csökkent. A 2018. évben azonban az eredeti mutató az előző évhez képest csökkent, míg az uniós támogatások kiadásai nélkül számolva emelkedett. Az uniós támogatások kiadásai az állam méretét, így 2010-2018. között nemcsak volumenben befolyásolták, hanem előző évhez képesti alakulására is hatással voltak. A 2012-2015. közötti időszakban az állam mérete ugyanis az újraelosztási ráta alapján növekedett, míg az uniós támogatások kiadásai nélkül számított mutatót figyelembe véve csökkent.

Versenyképességet erősíthető állami kiadások szerepe

Versenyképességi szempontból fontos hangsúlyozni, hogy az állami kiadások elköltése tekintetében a hatékonyság a cél, nem pedig a kiadások csökkentése, vagy növelése egy-egy kormányzati funkcióhoz kapcsolódóan. A kormányzati kiadásokon belül a hatékonysági elv mellett azonban vannak olyan területek, amelyek esetében a volumen változás (csökkenés) már önmagában támogathatja az ország versenyképességét. Egy ilyen terület a kormányzati kiadások között a második legnagyobb súlyú kiadási csoportként megjelenő általános közszolgáltatások, amelyek GDP-hez mért aránya 9,4%-ról 8,3%-ra csökkent a 2010. és 2019. közötti időszakban. A csökkenéshez hozzájárult a funkcion belül nyilvántartott nemzetgazdaság stabilitása szempontjából kiemelt jelentőségű adósságszolgálattal kapcsolatos tranzakciók mérséklődése. Az általános közszolgáltatások kiadásainak és ezen belül az adósságszolgálat összegének és arányának alakulását a 2. sz. ábra mutatja.

2. sz. ábra

Az általános közszolgáltatások kiadásai, ezen belül az adósságszolgálat nominális összegének és arányának változása 2010-2018. évek között

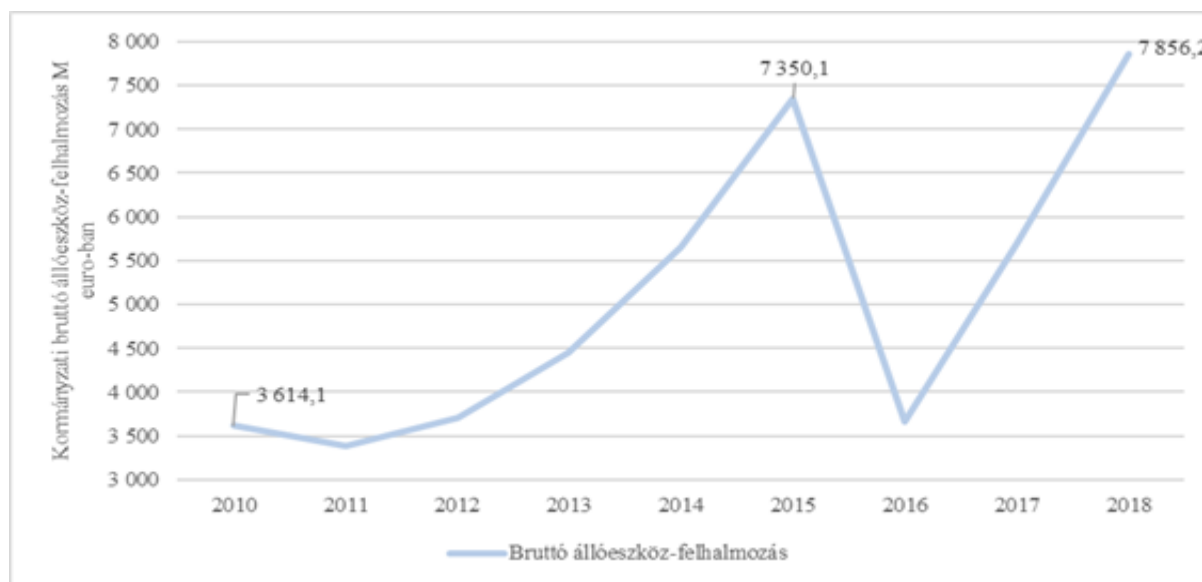
Forrás: Eurostat (2020e) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 2. sz. ábra rávilágít, hogy a funkció egyik legmeghatározóbb elemét (45,2%-át) 2010. évben az adósságszolgálathoz köthető kiadások jelentették, amely arány a 2018. évre 30% alá zsugorodott. Az időszakban elért több, mint 15 százalékpontos aránycsökkenés háttérében többek között a Kormány által a Széll Kálmán tervben meghirdetett államadósság szerkezetére vonatkozó átalakítás (Kormány, 2012a), a devizaalapú hitelek folyamatos törlesztése, valamint az évről évre egyre növekvő hazai forrásból történő államadósság finanszírozás húzódtott. A folyamat az államadóssághoz kapcsolódó tranzakciók kiadásainak csökkenése mellett hazánk külső sérülékenységének csökkenését is biztosította. Az adósságszolgálat kiadásai esetében fontos figyelembe venni, hogy az adósság és kamatainak a törlesztése elvonja a forrásokat a gazdaság fejlesztésétől, a gazdaság fenntartható növekedésétől. A csökkenő adósságszolgálattal kapcsolatos kiadások azonban a visszafizetési teher mérséklődését jelentik, amelynek hatására bővíülhetnek a Kormány gazdaságfejlesztési, versenyképesség növelési lehetőségei. (Csath et al., 2014)

Az ország versenyképessége a vállalatok beruházás ösztönzésén keresztül is javulhat, amelynek egyik módja a kormányzati beruházási kiadások növelése lehet. A 2010-2018. közötti időszakra vonatkozóan a kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás alakulását a 3. sz. ábra mutatja.

3. sz. ábra

A kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás alakulása a 2010-2018. években Magyarországon

Forrás: Eurostat (2020e) alapján, ÁSZ szerkesztés

A beruházási kiadások 2013-2015. évi felfutását döntően az uniós projektek kiadásai okozták, mivel a 2007-2013-as uniós költségvetési ciklus forrásait az n+2 szabály alapján 2015-ig kellett felhasználni, amely folyamat a 3. sz. ábrán egyértelműen látható. A folyamat erősen összefügg az EU intézményeitől követelhető tőkefinanszírozások GDP arányos mértékével, amelynek értéke 2010-2015. között 1,5%-ról 3,7%-ra ugrott, majd 2016. évre erőteljesen, 3,3 százalékponttal esett. (Eurostat 2020d) Az uniós programozási ciklus fejlesztésének kifutása miatt így 2016-ra a kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás nominális értéke is nagyot zuhant. (kb. az előző évi érték felére). Ezt követően a 2014-2020 uniós költségvetési ciklus terhére finanszírozott uniós projektek kiadásai – összhangban az EU intézményeitől követelhető GDP arányos tőkefinanszírozások emelkedésével – a 2017-2018. évek között dinamikusabban növekedtek, és 2018. évre a 2015. évi szint felé emelkedtek (7 856,2 M Euro).

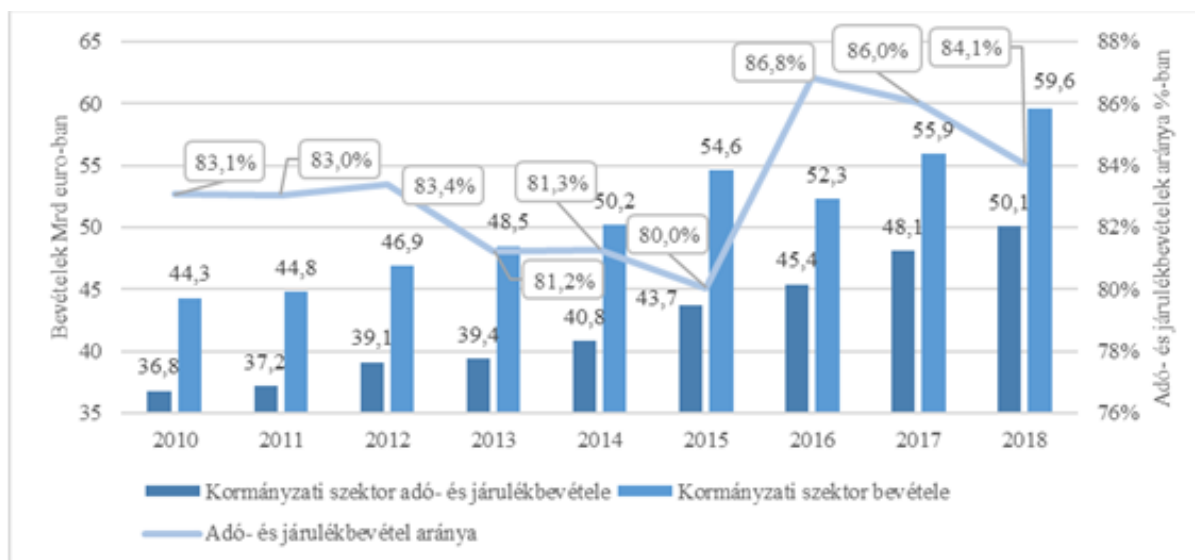
A kormányzati bruttó állóeszköz-felhalmozás nominális alakulásával összhangban a gazdasági szereplők beruházási aktivitását célzó intézkedéseknek köszönhetően a hazai bruttó állóeszköz-felhalmozás aránya a GDP %-ában kifejezve erőteljesen javult 2010-2018. között, a ráta ugyanis a 2010. évi 24,2%-ról 2018. évre elérte a 28,1%-ot. (Eurostat 2020f) A beruházási aktivitás javulása így az értékelt időszakban hozzájárult hazánk gazdasági növekedéséhez, illetve támogatta a gazdasági szereplők versenyképességét.

A centralizációs ráta alakulását befolyásoló tényezők

Az állam a kormányzati kiadásokat – az újraelosztást – alapvetően a kormányzati bevételekből finanszírozza, amelynek lényeges mutatója a centralizációs ráta. A ráta megmutatja, hogy adott évben a nemzetgazdaság GDP összegének mekkora részét képezték a kormányzati bevételek. A centralizációs rátát a számítási módszere alapján közvetlenül a kormányzati bevételek és a GDP változása alakítja. A kormányzati bevételek összetétele a kormányzati kiadásoktól lényegesen eltér, hiszen míg utóbbiakat a számos területhez kapcsolódó kiadási tételek alakítják, úgy a bevételek kb. 80%-át az adó- és járulékbévételek jelentik (4. sz. ábra)

4. sz. ábra

A kormányzati bevételek részét képező adó- és járulékbévételek, és azok aránya a kormányzati bevételekhez viszonyítva 2010-2018 között

Forrás: Eurostat (2020a, 2020c) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 4. sz. ábra rámutat, hogy az adó- és járulékbévételek nominális összege a 2010-2018. évek között folyamatosan emelkedett, amelyhez egyrészt hozzájárult a reál GDP 2013. évtől tapasztalt lendületes emelkedése, másrészt a 2010. évtől folytatott adópolitika hatása. A kormányzati szektor bevételeinek alakulását az újraelosztási rátához hasonlóan az uniós programozási ciklus is befolyásolta, amely így hatást gyakorolt az adó- és járulékbévételek arányára is (lásd. 2015. évi arány csökkenés). Az adó- és járulékbévételek arányának változása az értékelt időszakban három szakaszra bontható. Az első periódus a 2010-2012. évek közötti 83,1%-ról 83,4%-ra történő növekedés, amelyet a GDP visszaesése és a Kormány által bevezetett különadók hatására növekvő adóbevételek alakítottak. A következő szakasz a 2013-2015. évek közötti időszak, amelynek során az arány 81,2%-ról 80,0%-ra mérséklődött, míg a harmadik rész a 2016-2018. közötti 86,8%-ról 84,1%-ra történő aránycsökkenés időszaka. A 2015-ről 2016-ra történő erőteljes adó- és járulékbévételek arány növekedés mögött az uniós programozási ciklus fejlesztéseinek kifutása húzódott, míg a második és harmadik periódusban bekövetkezett adó- és járulékbévételek arány mérséklődése a két (2007-2013, illetve 2014-2020) uniós költségvetési ciklus keretében igénybevett uniós támogatások felfutásával magyarázható. Ezekben az időszakokban ugyanis a kormányzati egyéb bevételek dinamikusabb ütemben növekedtek, mint az adó- és járulékbévételek.

A 4. sz. ábra alapján látható, hogy az adó- és járulékbévételek a centralizációs ráta jelentős arányát képviselik, így a centralizációs ráta alakulását befolyásoló tényezők közül az egyik legjelentősebbnek az adópolitikát tekinthetjük. Az adópolitika alakítása versenyképesség szempontjából kiemelt jelentőségű a humán

tőke mennyisége és minősége, a vállalatok beruházási képessége, illetve a gazdaság fenntartható kifejlesztésén keresztül. Az adópolitikai döntések következményeként a költségvetésbe áramló adóbevételek volumene és összetétele is változhat, amely a centralizációs rátát is alakíthatja. Az előbbi logika mentén, ezért a centralizációs rátát jelentősen alakító adópolitikai intézkedéseket célszerű értékelni a versenyképességgel összefüggésben.

A költségvetésben megjelenő uniós támogatásokhoz kapcsolódóan teljesített bevételek szerepe

A centralizációs ráta alakulását az adópolitikai intézkedések mellett az uniós támogatásokhoz kapcsolódóan teljesített bevételek is befolyásolhatják, mivel az állami bevételek részét képezik. Magyarország költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatok mellékleteiben található EU költségvetési kapcsolatok szerinti uniós támogatások teljesített bevételei 2010-2018. között az alábbiak szerint hatottak a centralizációs ráta értékére. (2. sz. táblázat)

2. sz. táblázat

Az uniós támogatásokhoz kapcsolódóan teljesített bevételek hatása a centralizációs ráta alakulására 2010-2018. között

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Uniós támogatások bevételei ² (Mrd Ft)	-8,7	913,0	1 088,5	1 664,0	1 713,2	1 264,3	1 059,8	1 226,8	1 415,8
Uniós támogatások bevételei/Nominális GDP (%)	0,0	3,2	3,8	5,5	5,2	3,6	3,0	3,2	3,3
Centralizációs ráta (%)	44,7	44,1	47,0	47,6	47,4	48,6	45,4	44,51	44,52
GDP arányos uniós támogatások bevételeivel korrigált centralizációs ráta (%)	44,7	40,9	43,2	42,1	42,2	45,0	42,4	41,3	41,2
A korrigált centralizációs ráta változása (+/-)	nem értékel	-	+	-	+	-	-	-	-
Az eredeti centralizációs ráta változása (+/-)	nem értékel	-	+	+	-	+	-	-	+

Forrás: Kormány (2010, 2011, 2012b, 2013, 2014b, 2015b, 2016b, 2017b, 2019b) és KSH STADAT 3.1.2. alapján, ÁSZ szerkesztés

A 2. sz. táblázat szemlélteti, hogy az GDP arányában számított uniós támogatások bevételei a centralizációs ráta szintjén kívül a mutató előző évhez viszonyított alakulásának irányára is hatással voltak. Az uniós támogatások bevételei ugyanis az uniós költségvetési ciklushoz igazodva 2018-ig változó ütemben ugyan, de végig emelték a centralizációs rátát. A kormányzati bevételek között elszámolt uniós támogatások bevételei a centralizációs ráta előző évhez viszonyított alakulásának irányát 2013-2015, illetve 2018. évben változtatták meg. Az eredeti ráta ugyanis 2013-ban, 2015-ben és 2018-ban az előző évhez képest növekedett, míg a korrigált mutató ugyanezen években – 2015. év kivételével – csökkent. Ezzel ellentétesen 2014-ben a

² A Magyarország költségvetésének végrehajtásáról szóló törvényjavaslatok EU költségvetési kapcsolatok táblája az egyéb uniós bevételek közül csak az uniós támogatások utólagos megtérülése tételt mutatta ki, valamint a 2011-2013. közötti tábla nem tartalmazta a Központi alrendszer mérlegeiben kimutatott Fejezeti kezelésű előirányzatok EU támogatása tétel teljesítési adatait. Utóbbi tétel összegével az elemzés korrigálta a 2011-2013. évi uniós bevételek sort.

centralizációs hányad 2013. évhez képest csökkent, míg a korrigált mutató emelkedett. A 2010-2018. közötti időszak tekintetében a korrigált centralizációs ráta iránya kettő évben változott meg, míg az eredeti centralizációs ráta négy alkalommal is irányt váltott, így a mutatónak kevésbé volt kiszámítható a pályája.

Az adópolitika hatása a versenyképességre

A fiskális politika egyik legalapvetőbb gazdaságélénkítő és versenyképesség javító eszköze az adópolitika. Az adórendszer mindezt a funkcióját azonban csak akkor képes megfelelően betölteni, ha a gazdasági szereplőkkel szemben kellően méltányos és nem torzítja a termelési tényezők felhasználásának hatékonyságát, ugyanakkor a költségvetés számára stabilizációt biztosít és támogatja a fenntartható növekedést. Az adóterhek csökkentése, valamint a kedvező adminisztrációs feltételek kialakítása az ország versenyképességét egyrészt a KKV-k adóztatásán keresztül, másrészt a külföldi befektetőkkel szembeni tőkevonzó képességén át javíthatja. (Varga, 2017) Az ország versenyképessége szempontjából ezért fontos, hogy az adórendszer támogassa a vállalatok tőkefelhalmozását, mérsékelje az adóadminisztrációs terheket, ösztönözze a humán tőke mennyiségének növekedését, illetve elősegítse a gazdaság fenntartható kifejlesztését.

A 2010 utáni adóreform az adószervezet átalakítását, egyszerűsítését és az adóelkerülés csökkentését, valamint a munkaerő-piaci aktivitás növelését, az ország versenyképességének erősítését célozta meg. A Kormány adópolitikájának fókuszában így a jövedelmeket terhelő adók súlyának csökkentése és a fogyasztási és forgalmi típusú adók szerepének növelése állt, amely következtében a foglalkoztatottság növelése, és az arányos, családbarát jövedelemadózás került előtérbe. Az előző célokon túl a Kormány a KKV-k fejlődésének támogatására és az adónemek számának csökkentésére is nagy hangsúlyt helyezett. (NGM, 2012)

Az elemzett időszakban az adóreform 2016. után egy következő szakaszban lépett, amelynek során az ügyfélbarát adóhatóság kialakítása és az adminisztrációs terhek csökkentése került fókuszba. Az adópolitika célja így az volt, hogy a modern eszközök és kényelmi funkciók lehetőségével az adózókat a szabályok betartására, az adóelkerülés mellőzésére ösztönözze, amelynek következtében az adóbeszedés hatékonyabbá és eredményesebbé váljon. Az ügyintézés egyszerűsítése mellett így az adópolitika a gazdaság kifejlesztésére, a rejtett gazdaság méretének csökkentésére fókuszált. (NAV, 2019a)

Az adóigazgatási reform és a digitális megoldások hatása

Az adószabályozás mellett 2016-2017-ben megtörtént az adóigazgatás reformja is, amelynek keretében átalakításra került a NAV szervezete; a regionális főigazgatóságok megszüntetésével háromszintű helyett kétszintű rendszer jött létre. A NAV átalakítása az átláthatóbb szervezeti struktúra és a bürokrácia csökkentésének irányába hatott, valamint hozzájárult egy hatékonyabb, optimálisabb állami intézményrendszer kialakulásához.

Az ügyfélközpontú szemlélet és a tanácsadó szolgáltatások kialakítása az adózókat a szabályok önkéntes betartására ösztönözheti. Mindezek mellett bevezetésre került a minősítő rendszer, amely a megbízható adózókat kedvezményekben részesíti, illetve a kockázatosnak minősülőket kevésbé támogatja, mivel számukra hosszabb idő alatt kerül sor a visszaigényelt ÁFA összegének kiutalására, illetve a kockázatos adózók szigorúbb adóhatósági felügyelet alá kerülnek. (NAV, 2019a)

Jelentős mérföldkőnek számított a 2016. évben bevezetett **e-szja rendszer**, amely először teremtett lehetőséget arra, hogy a személyi jövedelemadó (továbbiakban: SZJA) bevallásokat a NAV a magánszemélyek számára elkészítse. Az e-szja rendszer elért eredményeit a 3. sz. táblázat mutatja.

Az e-szja rendszerében a bevallástervezetek megoszlása 2017-2019. között

Év	e-szja felületet felkeresők száma (fő/alkalom)	Módosítás nélkül jóváhagyott bevallás tervezet (db)	Szerkesztés után jóváhagyott bevallás tervezet (db)	Határidő lejártát követően "beforgatott" ³ bevallás tervezet (db)
2017.	1 700 000	433 000	158 000	1 400 000
2018.	3 400 000	840 000	310 000	2 100 000
2019.	4 100 000	943 000	483 000	2 200 000

Forrás: NAV (2019a, 2020) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 3. sz. táblázat alapján látható, hogy évről évre egyre népszerűbbé vált a bevezetett rendszer, mivel az e-szja felületet felkeresők száma 2017-2019. között 1 700 ezer fő/alkalomról 4 100 ezer fő/alkalomra növekedett és a bevezetés első évéhez képest 2019. évre több, mint duplájára emelkedett a módosítás nélkül jóváhagyott bevallás tervezetek darabszáma. A NAV az e-szja rendszert folyamatosan fejleszti, valamint a bevallások előkészítését egyre több adónemre vonatkozóan tervezi kiterjeszteni. A magánszemélyek mellett a vállalkozásokat az online ügyintézés, a bevallások egyszerűsítésével és az adminisztrációs terhek csökkentésével támogatja.

A munkát,- fogyasztást terhelő adók arányának változása

A fogyasztási, forgalmi típusú adónemek jellemzően kisebb hatással vannak a magyar termékek nemzetközi versenyképességére, kevésbé befolyásolják negatívan a növekedést és a foglalkoztatást, mint a munkát és a jövedelmet terhelő adók, mert nem növelik közvetlenül a vállalkozások költségterheit. Ezért az adópolitika fontos célja volt az értékelt időszakban, hogy az adórendszeren belül a munkát terhelő adók arányát csökkentse, míg a fogyasztást terhelő adókat növelje.

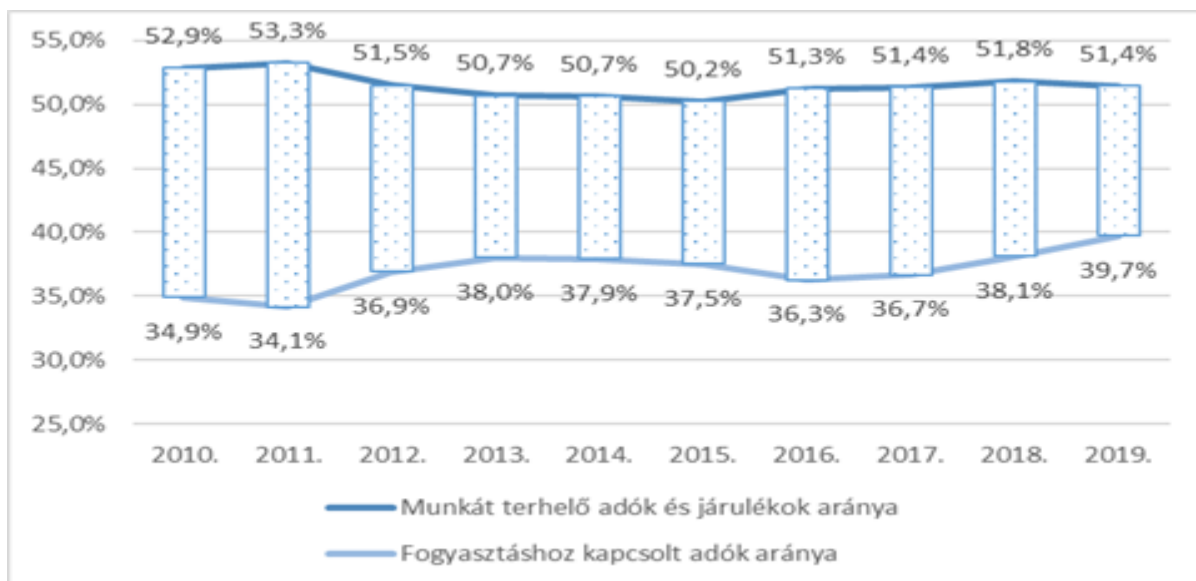
A versenyképesség egyik kulcstényezőjének, a humán tőke mennyiségének növekedését támogatta például az egykulcsos SZJA bevezetése és ütemes módon történő csökkentése, az adóalap kiegészítő elemek kivezetése, illetve a családi adókedvezmények bővítése, amelyek – a nettó bérek növelésével – a munkakínálatot ösztönözték, továbbá mérsékeltek a jövedelemeltitkolásra való hajlandóságot a munkavállalói és a munkáltatói oldalon egyaránt. Ez a hatás így támogatta a gazdaság kifehérítését is. Továbbá ugyanezen versenyképességet növelő adópolitikai irányba illeszkedett a 2016. novemberében létrejött „hatéves bérmegállapodás” is, amely következtében a munkáltatókat terhelő szociális hozzájárulási adó⁴ (továbbiakban: SZOCHO) mértéke évről évre csökkent. A 2016. évi „hatéves bérmegállapodás” egy több évre szóló programot tartalmazott, amely célul tűzte ki a munkatermelékenység növelésével a tartós gazdasági növekedés megvalósítását a versenyképesség javításához. (Kormány, 2020a) A munkát terhelő adópolitikai döntések az elemzett időszakban egymást erősítették és jelentősen ösztönözték a munkavállalást, valamint hozzájárultak a munkanélküliség enyhítéséhez. Az adóreformok továbbá hozzájárultak az adórendszer átláthatóbbá és egyszerűbbé válásához is. Az elemzett időszakban bekövetkezett fontosabb adó- és járulékmérték változásokat az 1. sz. melléklet mutatja.

A munkát terhelő és a fogyasztáshoz kapcsolt adóbevételek arányának alakulását 2010-2019. között az 5. sz. ábra szemlélteti.

³ Azokat a bevallás tervezeteket jelenti, amelyeken a bevallás határidejéig az adózók nem hajtottak végre módosítást, nem szerkesztették. Az ilyen bevallás tervezeteket a NAV saját hatáskörében benyújtott adóbevallásként kezeli.

⁴ A szociális hozzájárulási adó bevezetésével a Kormány 2012-től a munkáltatók által korábban fizetendő nyugdíjbiztosítási járulékot, egészségbiztosítási járulékot és munkaerőpiaci járulékot konszolidálta.

A munkát terhelő és fogyasztáshoz kapcsolt bevételek arányának alakulása 2010-2019. között %-ban kifejezve

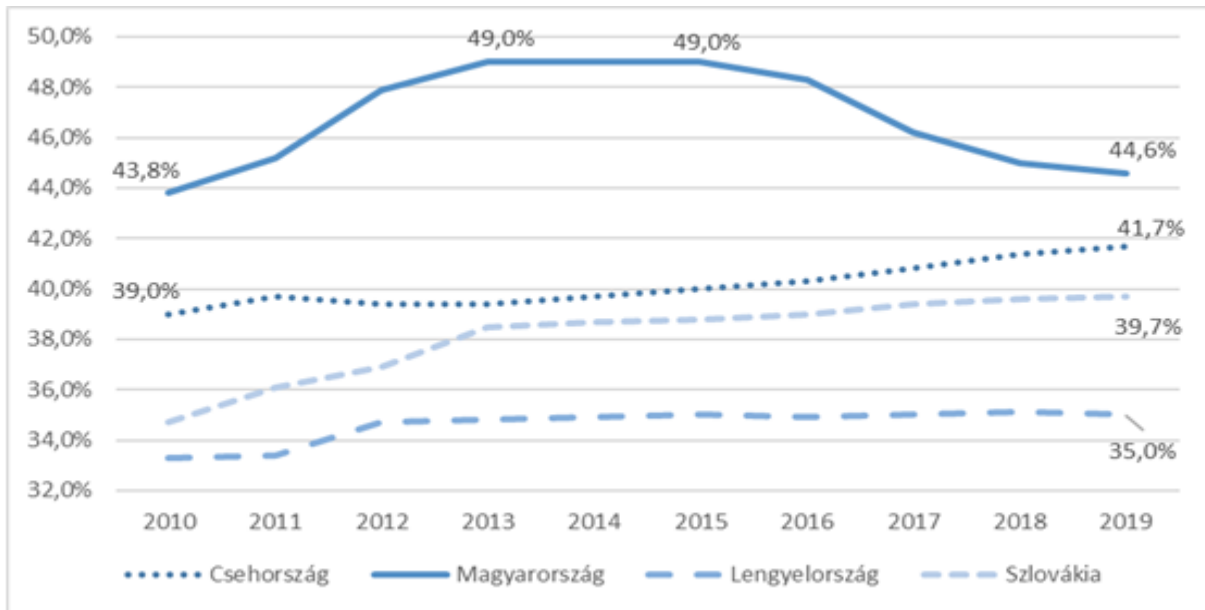

Forrás: NAV (2019a, 2020) alapján ÁSZ szerkesztés

Az 5. sz. ábra bemutatja, hogy a 2010. évtől végrehajtott adóváltozások következtében a munkát terhelő adókról egyre inkább áthelyeződött a hangsúly a fogyasztás terhelő adókra, hiszen a NAV által kezelt összes bevételhez viszonyítva a munkát terhelő és a fogyasztáshoz kapcsolt bevételek aránya közötti különbség 2010-ről 2019. évre 18,0 %-ról 11,7%-ra, 6,3 százalékponttal csökkent. A folyamat magyarázata, hogy 2010-2019. között a munkát terhelő bevételek aránya kis mértékben csökkent (1,5 százalékpont), míg a fogyasztáshoz kapcsoltak aránya valamivel nagyobb mértékben (4,8 százalékpont) emelkedett. A változás hozzájárult a humán tőke mennyiségének növelésén keresztül a foglalkoztatás bővüléséhez, amely támogatta a gazdasági növekedést és biztosította az ország versenyképességét. A NAV által kezelt, munkát terhelő és a fogyasztáshoz kapcsolt bevételek felsorolását a 2. sz. melléklet tartalmazza.

A munkát terhelő adóék változása

A versenyképesség szempontjából a munkát terhelő adók aránya mellett egy másik lényeges mutatószám az adóék, amely a munkavállalással kapcsolatos összes munkaadói és munkavállalói terhet fejezi ki. A mutatószám alakulását a 6. sz. ábra szemlélteti.

A munkát terhelő adóék⁵ alakulása a V4 országokban 2010-2019. között %-ban kifejezve

Forrás: Eurostat (2020i) alapján ÁSZ szerkesztés

A teljes munkaerőköltségre vetített egyedülálló, gyermektelen munkavállalókra vonatkozó magyar adóék az elemzett időszakban folyamatosan meghaladta a régiós országok szintjét, azonban 2015. évtől csökkenő trendet mutat, és közelíti a cseh és a szlovák adatot. A hazai adóék ugyanis a munkát terhelő adók súlyának csökkenése miatt mérséklődő, míg a másik kettő ország értéke emelkedő irányt vett fel. A 2015. évi állapothoz képest Magyarország, valamint Csehország és Szlovákia adóéke közötti különbség nagyságrendileg a harmadára csökkent, azonban a magyar adóék még mindig kb. 4,5 százalékponttal a V4-ek átlaga felett húzódik. A hazai adóék kedvező irányú elmozdulása támogatta a foglalkoztatottságot és hozzájárult a gazdaság kifehérítéséhez a munkavállalók jogszabályszerű bejelentése tekintetében.

A munkaerő-piaci folyamatok versenyképességének javítását célzó adópolitikai intézkedések eredményeképpen a foglalkoztatottsági ráta a 15–64 éves népesség körében a 2010. évi 54,9%-ról 2019. évre 70,1%-ra emelkedett (KSH STADAT 2.1.2. éves). Továbbá a teljes munkaidőben foglalkoztatottak nettó átlagkeresete is ütemesen növekedett (a 2017. és 2019. évek között 10%-ot is meghaladó mértékben), míg a fogyasztói árak változásának figyelembe vételével az előző évhez képest számított reálkeresetek – a 2012. évet kivéve – ugyancsak emelkedtek (KSH STADAT 2.1.47., éves).

A tőkejövedelmet terhelő adók alakulásának hatása

Az értékelt időszakban a gazdasági társaságok tőkejövedelmét terhelő társasági adó a kétkulcsos 10,0% és 19,0%-ról 2017-től egységesen 9,0%-ra csökkent (Parragh-Palotai, 2018). A társasági adó így egykulcsossá és egy számjegyűvé alakult át, amely következtében az EU-ban a legalacsonyabb adókulcsá vált. A társasági adó mértékének csökkenése mellett a vállalkozások adminisztrációs terhei is mérséklődtek, ugyanis a kettős könyvvitelt vezető adózók részére 2019-től megszűnt az előleg-kiegészítési, más néven feltöltési kötelezettség. (NAV 2019b) Továbbá 2013-tól egyszerűsített és kedvezményes kisvállalati adózási lehetőségek (KATA, KIVA) kerültek bevezetésre, amelyek igénybevételi feltételei 2017. évtől szintén kedvezőbbé váltak, amely hozzájárult az adózói kör bővüléséhez. Az adóteher a kisvállalatok számára is csökkent, ugyanis a KIVA adókulcsa először 16,0%-ról 14,0%-ra mérséklődött, majd 2018. évtől 13,0%-ra, ezt követően 2020. január 1-jétől 12,0%-ra változott. Továbbá a társas vállalkozások különadója 2010-ben, az ágazati különadók 2013-ban, míg a hitelintézeti járadék 2017-ben kivezetésre került. (MNB, 2018)

⁵ A mutató az egyedülálló, gyermektelen, az átlagbér 67%-át kereső munkavállalókra értelmezendő az Eurostat alapján.

Az adóterhek csökkentése hozzájárult, hogy a gazdasági szereplők rendelkezésére álló szabad pénzeszközök növekedjenek, amelyet a vállalkozások így innovációra, kutatásra, beruházásra fordíthattak. A vállalkozások számára továbbá az adminisztrációs terhek mérséklése segítette a gyorsabb, hatékonyabb és eredményesebb termelési folyamat megvalósítását. A tőkejövedelmeket terhelő adók reformja nemzetgazdasági szempontból elsődlegesen a vállalatok innovációs képességét és beruházási aktivitását támogatták. A vállalatok beruházási hajlandóságának növekedésének hatására az értékelt időszakban a GDP arányos beruházási ráta a 2010. évi 20,2%-ról 2018. évre elérte a 25,2%-os szintet. A vállalatok termelékenységének fejlesztése azonban még számos területen kihívással néz szembe, ezért a jövőben nagy szerepe lehet a KKV szektort érintő munkatermelékenységet, technológiai újításokat támogató beruházási lehetőségek számának és megvalósulásának.

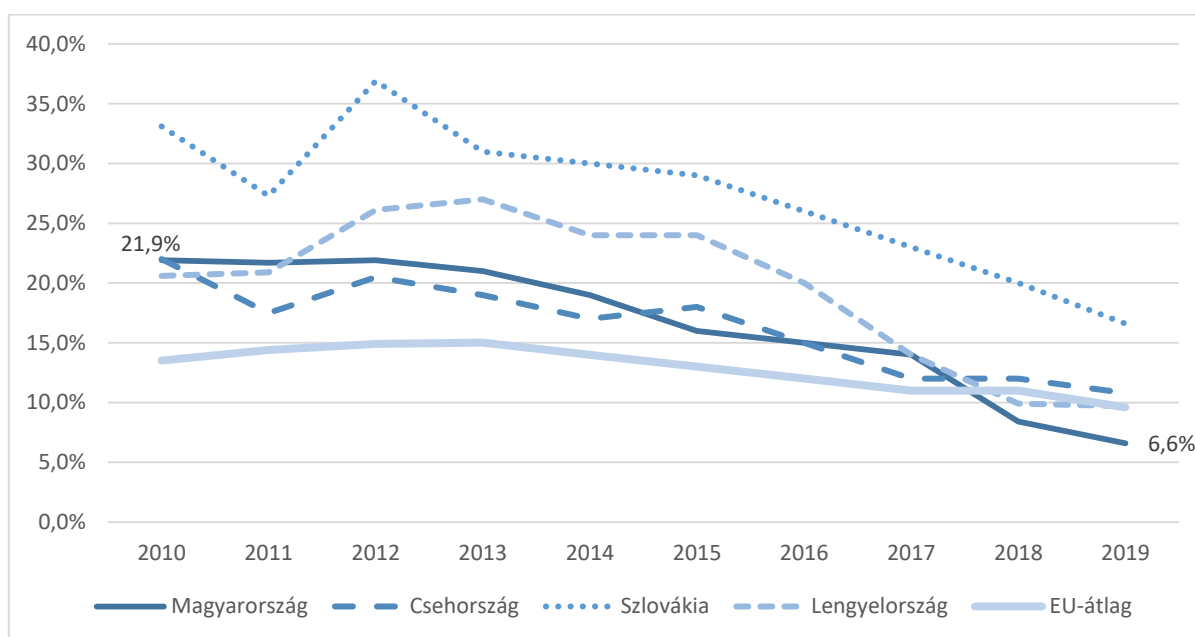
Az ÁFA-rés alakulása a V4 országokban 2010-2019. között

Az adóelkerülés gyakori mérőszáma az ÁFA-rés, amely a potenciálisan beszedhető és a ténylegesen beszedett ÁFA adóbevétel különbsége. A Kormány gazdaság kifehértető lépéseinek hatására az ÁFA-rés jelentősen csökkent az értékelt időszakban, amely adóemelés nélkül költségvetési bevétel növekedést eredményezett. A Kormány ugyan 2012-ben 25,0%-ról 27,0%-ra emelte az ÁFA felső kulcsát, azonban a célzott ÁFA csökkentések keretében 2010-2019. évek folyamán egyre több élelmiszer, termék és szolgáltatás esetében vezette be a kedvezményes, 5,0%-os adókulcsot.⁶

Az ÁFA-rés alakulását 2010-2019. között a V4-ek és az EU28 átlag tekintetében a 7. sz. ábra mutatja.

7. sz. ábra

ÁFA-rés alakulása a V4-ek és az EU28 átlag tekintetében 2010-2019. között

Forrás: Európai Bizottság (2016, 2019, 2020a) alapján, ÁSZ szerkesztés

Az ÁFA-rés a V4-ek közül Magyarország, Csehország és Lengyelország esetében közel azonosan alakult 2010-2017. között. Ezt követően hazánk esetében a mutató 2018-ra 8,4%-ra tovább csökkent, míg a 2019. évre becsült érték 6,6%-ra várható, amely a legalacsonyabb érték a V4-ek között, illetve az EU átlaghoz viszonyítva is 3,0 százalékponttal alacsonyabb. Nemzetközi szinten is elismert eredmény, hogy hazánk 2017. évhez képest a legnagyobb, 5,1 százalékpontos csökkenést érte el a mutató tekintetében. Szlovákiában a

⁶ Az ÁFA csökkentésével és kapcsolódó intézkedések bevezetésével az ÁSZ „Az általános forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifehértetés folyamatára” című elemzésében részletesen foglalkozott (ÁSZ, 2019a).

régió többi országához képest kb. 10 százalékponttal magasabb ÁFA-rés volt jellemző az elemzett időszakban. Hazánk esetében 2013-tól figyelhető meg egy erőteljes javulás a mutató értékében, amely mögött a Kormány által a gazdasági kihívásait célzó adópolitikai döntések álltak. Ilyen döntés volt többek között a 2013. évtől kötelező online pénztárgépek alkalmazásának előírása, a fordított ÁFA bevezetése és kiterjesztése, a 2015. évtől bevezetett Elektronikus Közútiárforgalom-ellenőrző Rendszer (továbbiakban: EKÁER), illetve a 2018. évtől alkalmazandó online számlázás. Utóbbi intézkedés a fiktív számlázók valós időben történő kiszűrése mellett, a jogkövető magatartást tanúsító adózók adminisztrációs terheinek csökkentését is támogatta. (NAV, 2019a, 2020) A magyar gazdaságkihívásait intézkedések eredményessége továbbá elősegíti a NAV számára a hatékonyabb adóbeszedést, míg a költségvetés tekintetében a magasabb ÁFA bevételek teljesülését.

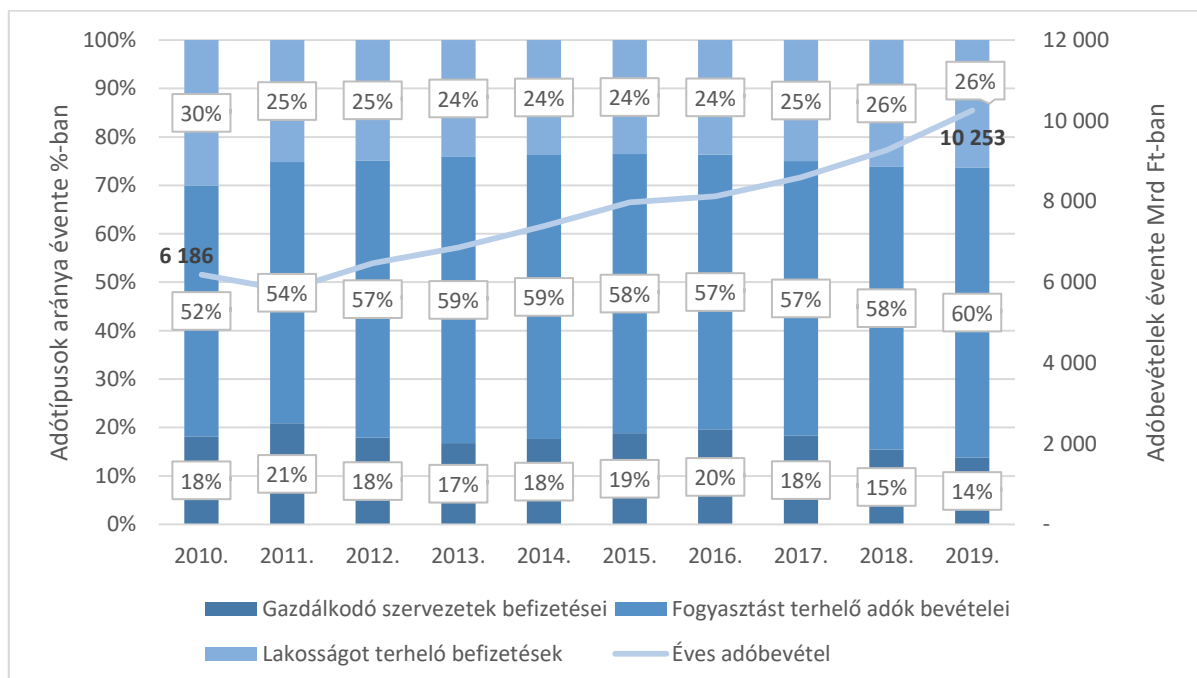
Az adóbevételek alakulása 2010-2019. között

A versenyképesség szempontjából az egyik fontos kérdés, hogy az állam által beszedett tételek mire és milyen hatékonysággal kerülnek elköltésre. Ha növekszik az adóbeszedés hatékonysága, akkor az adókulcsok csökkenhetnek és javulhat a gazdaság versenyképessége. (Domokos, 2016) A gazdaság kihívásait célzó intézkedések közül az adóterhelés csökkentése – kedvező esetben az adóbevételek növekedésével együtt – befolyásolja a legjelentősebben a versenyképesség és az adómorál színvonalának emelkedését. Az adóterhek csökkentése azért is fontos adópolitikai feladat, mivel az ország tőkevonzó képességének megőrzése a versenyképesség egyik fontos kulcstényezője. A befektetőknek ugyanis lényeges mérlegelési szempont, hogy a célszországban mennyire kedvező számukra az adózási rendszer. (Varga, 2017)

Hazánk versenyképessége szempontjából a költségvetés egyensúlyára figyelemmel kulcskérdés, hogy az adóterhelés csökkenése mellett az adóbevételek volumene évente milyen arányban változik. A következőkben ezért értékeljük, hogy az adóbevételek összességében, illetve meghatározott típusonként hogyan változtak az elemzett időszakban. Az alakulás trendjét a 8. sz. ábra mutatja.

8. sz. ábra

Az összes adóbevétel volumene és az adóbevételek arányának típusonkénti alakulása 2010-2019. között

Forrás: KSH STADAT 3.7.2. (éves) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 8. sz. ábra rávilágít, hogy az összes adóbevétel volumene 2010-ről 2019-re 6 186,4 Mrd forintról 10 253,4 Mrd forintra, 65,7%-kal megemelkedett. Az ábra azt is megmutatja, hogy az adóbevételek 2010-ről 2011-re még csökkentek, majd ezt követően először 2015-ig emelkedtek. Egy rövid stagnáló időszak

(2015-2016. év közel azonos mértékű adóbevételek) után az adatok 2016. évet követően egy meredeken növekvő irányt mutatnak. Az utóbbi erőteljes adóbevétel növekedést támogatta az ugyanezen időszakban realizált 4,3% és 5,1%-os gazdasági növekedés. Továbbá az ábra felfedi, hogy az adóbevételek folyamatos növekedése mellett az összes adóbevétel arányában a gazdálkodó szervezetek és a lakosság befizetései az elemzett időszakban 4-4 százalékponttal csökkentek, míg a fogyasztást terhelő adók hányada az adókulcs-változások és a gazdaságfehérítő intézkedések hatására nagyságrendileg 8,0 százalékponttal növekedett.

Az elemzett időszakban az adóbeszedés hatékonyságának javulására hatással volt többek között az SZJA bevallás adóhatóság általi elkészítése, az online pénztárgépek kötelező használatának és az EKÁER rendszerének bevezetése, a lakosság pénzügyi tranzakciós illetékének eltörlése, valamint az elektronikus fizetési módok támogatása. A hatékonyabb adóbeszedés hozzájárult az adóbevételek növekedéséhez.

A költségvetésbe áramló SZJA bevételek a 2011. évi mélypontról 2019. évre 75,3%-kal, míg a munkáltatókat terhelő SZOCHO – az adó mértékének 27,0%-ról 17,5%-ra mérséklődése ellenére – a 2012. évről 2019. évre 44,8%-kal növekedtek. A gazdaság kifehérítését szolgáló eszközök és intézkedések az ÁFA bevételek stabil növekedését is eredményezték, a bevételek ugyanis 2010. évről 2019. évre 95,9%-kal emelkedtek. A KKV szektort érintő adóreformok a költségvetés adóbevételi szerkezetét is alakították az elemzett időszakban. A társasági adóból, illetve az egyszerűsített vállalkozói adóból realizált költségvetési bevételek ugyanis csökkentek, míg az időszakban bevezetett új adónemekből (KIVA, KATA) érkező bevételek egyre nagyobb mértékben emelkedtek. A költségvetési bevételek így 2013-ról 2019. évre a KIVA adónem esetében – az adómérték 16,0%-ról 13,0%-ra történő csökkenése mellett – nagyságrendileg hétszeresére (10 128 M Ft-ról 70 493 M Ft-ra), míg a KATA tekintetében kb. 5,5-szeresére ugrottak (28 316 M Ft-ról 158 516 M Ft-ra). A társasági adóból származó bevételek a 2016. évi csúcspont (683 095 M Ft) után 2019. évre kb. a felére (303 311 M Ft) – nagyságrendileg a 2010. évi szintre – csökkentek, míg az egyszerűsített vállalkozói adóból realizált bevételek 2010-től fokozatosan mérséklődtek, 181 880 M Ft-ról 2019. évre 43 364 M Ft-ra változtak. (KSH STADAT 3.7.2)

AZ ANTICIKLIKUS GAZDASÁGPOLITIKA ELMÉLETI ÖSSZEFÜGGÉSEI ÉS LEHETSÉGES ÉRTÉKELÉSI MÓDSZERTANA AZ ÁLLAM MÉRETE ÉS AZ ADÓPOLITIKAI INTÉZKEDÉSEK TÜKRÉBEN

Az anticiklikus gazdaságpolitika szerepe, célja, és fiskális eszközei

A 2008-2009-es globális válságot követő mély gazdasági visszaesés során felértékelődött a költségvetési politika szerepe, miközben a monetáris politikáról beigazolódtott egy – már Keynes által is jelzett – kockázat. Keynes felismerte ugyanis, hogy „*nagy recesszióban és alacsony kamatkörnyezetben a monetáris politika hatástalanná válik, ezt nevezte likviditási csapdának*” (Molnár et al., 2017, 67. o.). A nemzetközi válság eredményeként az EU országai és az Egyesült Államok esetében a gazdaságot élénkítő reálkamatláb negatív lett, és az alacsony infláció mellett a monetáris politika nem volt képes ezt ellensúlyozni, így az érintett országok likviditási csapdába kerültek. Mindez megmutatta, hogy recesszió idején Keynes javaslata – a forrást bővítő, anticiklikus fiskális (költségvetési) politika – megoldást jelenthet. (Keynes, 1936; Molnár et al., 2017)

Az anticiklikus gazdaságpolitika célja a gazdaság konjunkturális ingadozásainak mérséklése, valamint a gazdasági növekedés feltételeinek biztosítása. (Pete, 2011). A költségvetési (fiskális) politika anticiklikusnak tekinthető, ha konjunktúra idején többletet halmoz fel, amelyet aztán a recesszió idején képes a gazdaság felpörgetésére használni. Ezzel ellentétben a prociklikus fiskális politikára a recesszió idején végrehajtott megszorító intézkedések jellemzőek. (Rabitsch, 2012; említi Sávai 2019) Az ország versenyképességének a gazdaságpolitika az egyik meghatározó tényezője különösen az anticiklikus tulajdonsága miatt, amellyel képes mérsékelni, simítani a gazdasági ciklusok ingadozásait és elősegíteni a hosszú távú stabilitást. (Palotai-Virág, 2016)

Az elmúlt időszak nagy világválságainak példáján látható, hogy a recesszióból való kilábalás mögött az állami kiadások növelése és a bevételek csökkentése, azaz az anticiklikus költségvetési politika húzódozott. Az anticiklikus gazdaságpolitika megfelelő alkalmazásához kiemelt fontosságú annak minél pontosabb becslése, hogy a gazdaság éppen a konjunkturális ciklus melyik szakaszában tart. (Baksa et al, 2014)

Az anticiklikus gazdaságpolitika végrehajtását szolgáló eszközök lehetnek monetáris és fiskális jellegűek, melyek közül elemzésünkben a fiskális eszközök értékelésre helyezzük a fókuszot. Az állam a költségvetési (fiskális) politikájával a központi költségvetésen keresztül a kereslet csökkentésével, illetve növelésével képes anticiklikus módon a fellendülést visszafogni vagy a recessziót enyhíteni, rövidíteni. Az állam részére a központi költségvetés bevételi és kiadási oldala biztosítja a mozgásteret, mivel a jövedelmek újraelosztásán keresztül dönt a kiadásokról, ennek keretében a beruházásokról, transzferekről. A bevételeket legnagyobb mértékben az adópolitika révén tudja befolyásolni, hiszen a kormányzati szektor bevételeinek több mint 80%-át az adó- és járulékbévételek jelentik.

A kereslet visszafogása érdekében anticiklikus módon az állam növelheti a kormányzati szektor bevételeit és csökkentheti a kiadásait, beleértve a bér-, segély- és járadékcsökkentést vagy béremelés elmaradását is, amely várhatóan a költségvetési egyenleg javulását eredményezi. Az anticiklikus gazdaságpolitika az állam méretére is hatást gyakorol, ugyanis a kormányzati bevételek változtatásának segítségével a centralizációs rátát, míg a kormányzati kiadásokon keresztül az újraelosztási rátát képes alakítani. A növekedés szakaszában ugyanakkor kockázatként jelenhet meg a „telhetetlenségi hatás” által gerjesztett prociklikusság, amelynek leküzdéséhez fiskális szabályok megalkotása és alkalmazása szükséges. A „telhetetlenségi hatás” azt jelenti, hogy komoly nyomás nehezedik az államra, hogy költsön, ha van szabad forrása, s ennek nehéz ellenállni. (Rabitsch, 2012) A recesszió idején érvényesülő anticiklikus költségvetési politika a bevételeket csökkenti és a kiadásokat – köztük a béreket, transzfereket – növeli, amely a költségvetés egyenlegének romlását eredményezheti.

Az anticiklikus gazdaságpolitika hazai alkalmazása kapcsán lényeges szem előtt tartani, hogy a globális pénzügyi válság utáni konjunktúra 2018-ban elérte a csúcspontját, ezért a várható lassulás tompítására szükséges készülni az anticiklikus gazdaságpolitika eszköztárával. Az anticiklikus gazdaságpolitikát, a visszaesés csökkentését szolgálja a közpénzek kiáramlásának fenntartása például az európai uniós források megelőlegezésével, a hatéves bérmegállapodással, illetve a váratlan helyzetek kezelésére tervezett tartalékolással. (Világ gazdaság, 2020)

Elméleti összefüggésekre alapozott lehetséges visszamérési módszertan az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésének megállapításához

Az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülés megítélésének elméleti összefüggésekre alapozott egyik lehetséges módszere lehet, az un. „visszamérési technika”, amely keretében utólagosan szembeállítjuk egymással az adott évi GDP értékét és egy kiválasztott – értékelés szempontjából releváns – mutató változását. A lehetséges értékelési módszer szempontrendszerét a 9. sz. ábra mutatja.

9. sz. ábra

Értékelési szempontrendszer az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésének azonosításához

Mutató	Szükséges kritérium
Centralizációs hányad, Adócentralizáció, Adóbevételek nominális változása	Gazdasági fellendülés esetén növekedett Recesszió esetén csökkent
Újraelosztási hányad, Kormányzati elsődleges egyenleg (hiány) Adókedvezmények, adómentességek nominális változása	Gazdasági fellendülés esetén csökkent Recesszió esetén növekedett

Forrás: Rabitsch, 2012 alapján, ÁSZ szerkesztés

A 9. sz. ábrán összefoglalt szempontrendszer lehetőséget biztosít annak értékelésére, hogy az anticiklikus gazdaságpolitikához kapcsolt elméleti összefüggések a mutatók esetében mely években érvényesültek. Az értékelést minden mutatóra vonatkozóan külön táblázatban tettük meg. Első lépésként értékeltük, hogy az adott évi reál GDP változása a gazdaság növekedését vagy visszaesését mutatta-e, majd a következő fázisban meghatároztuk a szempontrendszer szerint alkalmazott mutatók előző évhez viszonyított változását, amelyhez a 2010. év értékeléséhez a 2009. évi adatokat is rögzítettük a táblázatokban. Ezt követően az adott év gazdasági állapotát összevetettük az értékelt mutató változásával, majd a 9. sz. ábrán bemutatott kritériumok alapján következtettünk az anticiklikusság hatásának érvényesülésére.

A reál GDP változása alapján beazonosított gazdasági ciklusokat az elemzés 1. sz. Függeléke, míg az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésének eredményeit – a szempontrendszerben foglalt mutatók szerint szétválasztva – az elemzés 2. sz. Függeléke tartalmazza.

A REZILIENS ÁLLAMMÉRET DILEMMÁI A VÁLSÁG ÉS A FELZÁRKÓZÁS TÜKRÉBEN

A magyar állam méret sajátosságai nemzetközi környezetben

Az elemzés első fejezetében az optimális állam méretének kérdésköre kapcsán már rávilágítottunk, hogy mennyire különböző és sokrétű folyamatok alakíthatják egy állam méretét, ezért az országok összehasonlíthatóságának relevanciája nem egyértelmű. Hiszen eltérő lehet az országok állami kiadásainak volumene, növekedési üteme, szerkezete, a kormányzati szerepvállalás szintje, vagy például a jogszabályi környezete. A számos befolyásoló tényező miatt az állam mérete és annak szerkezete országonként eltérő, amely sajátosságokra elemzésünk az állam gazdasági szerepvállalásának mértéke alapján az újraelosztás funkcionális szerkezetének trendelemzésével világít rá. Magyarország állam méretének sajátosságait egyrészt a hazánkkal egy régióba tartozó V3-ak⁷ átlagához, másrészt az EU28-ak átlagához viszonyítva értékeljük. A kiválasztott V3-ak és az EU28-ak átlagára nem referencia értéként tekintünk, a viszonyított adatok csupán az eltérő állami szerepvállalás feltárásához, illetve az állam méretével kapcsolatos dilemmák felvetéséhez szolgálnak alapul.

Az újraelosztás funkcionális szerkezete

Az egységes uniós statisztikai besorolás (COFOG) alapján az állami szerepvállalás, újraelosztás szétválasztható állami működéshez kapcsolódó funkciócsoportra, gazdasági és egyéb funkciócsoportra, valamint jóléti funkciók csoportjára. (ÁSZ, 2007) A felsorolt csoportok további funkciókra tagolódnak, amelyeket a 4. sz. táblázat mutat be részletesen.

4. sz. táblázat

Az állami funkciócsoportok szerkezeti felépítése statisztikai – COFOG – besorolás szerint

Funkciócsoport	Funkció
Állami működés	Általános közszolgáltatások
	Védelem
	Körend, közbiztonság
Gazdasági és egyéb	Gazdasági tevékenységek
	Környezetvédelem
Jóléti	Lakásügyek és kommunális szolgáltatások
	Egészségügy
	Szabadidős, kulturális és vallási tevékenységek
	Oktatás
	Szociális védelem

Forrás: ÁSZ, (2007), Eurostat (2020e) alapján, ÁSZ szerkesztés

A funkciócsoportok, illetve a csoporton belüli funkciók értékének alakulásából következtethetünk arra, hogy Magyarországon az állami szerepvállalás a nemzetgazdaság mely területein, és milyen mértékben erősödött, illetve mérséklődött 2010-2018. között. Továbbá az egyes újraelosztási funkciók GDP arányos állami kiadásának nemzetközi környezetben történő összehasonlítása lehetőséget biztosít a hazai állami szerepvállalás sajátosságaival kapcsolatos következtetések levonására.

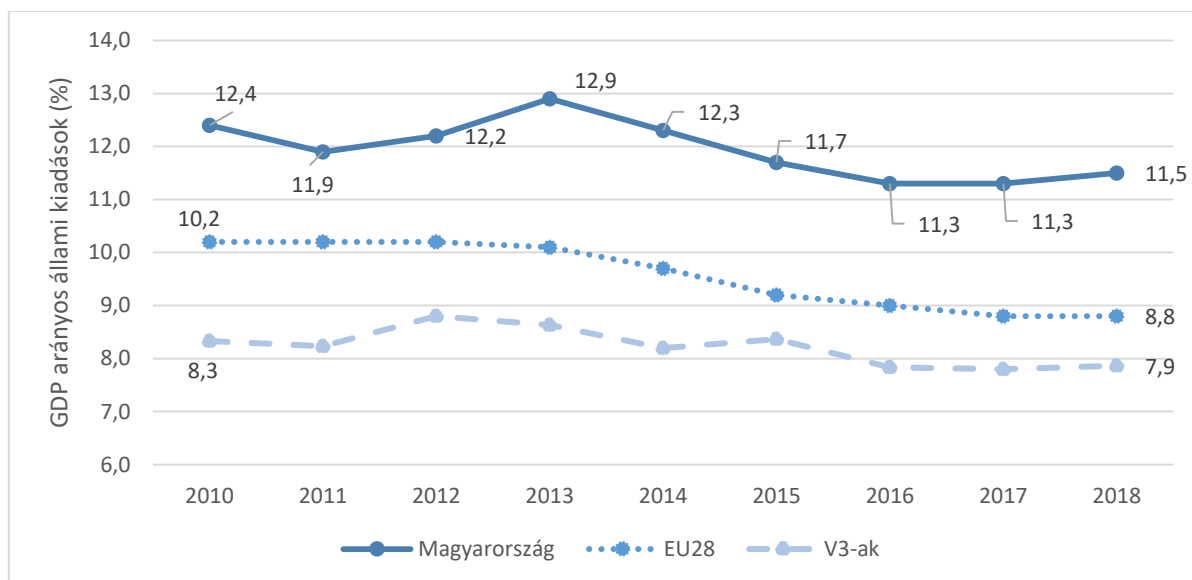
⁷ A V4-ek együttműködésből: Csehország, Lengyelország, Szlovákia

Állami működés funkciócsoport

Az állami működés funkciócsoport Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak közötti alakulását 2010-2018. között a 10. sz. ábra mutatja.

10. sz. ábra

Az állami működés funkciócsoport Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak közötti alakulása 2010-2018. között %-ban kifejezve

Forrás: Eurostat (2020e) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 10. sz. ábra alapján látható, hogy hazánkban az állami működés funkciócsoport 2010-2018. között folyamatosan az EU28-ak és a V3-ak szintje felett húzódott. A hazai érték a 2013. évi csúcsontról (12,9%) ugyan 2018-ra 11,5%-ra csökkent, azonban még így is lényegesen magasabb az EU28-ak (8,8%) és a V3-ak (7,9) értékénél. A látványos eltérés a funkciócsoporton belül az általános közszolgáltatások funkció alakulásával magyarázható. A funkció átlagos értéke ugyanis hazánk esetében az időszakban 9,0% volt, amely 2,5 százalékponttal az EU28-ak és 4,0 százalékponttal a V3-ak átlaga felett alakult. A funkció trendjét elemezve 2010-2018. között hazánk esetében, 1,1 százalékpontos (9,4%-ról 8,3%-ra), az EU28 tekintetében 1,0 százalékpontos (6,8%-ról 5,8%-ra), míg a V3-aknál 0,3 százalékpontos (4,9%-ról 4,6%-ra) csökkenés azonosítható. Az általános közszolgáltatások szintjét az időszakban egyrészt a törvényhozó és végrehajtó szervek kiadásai, a pénzügyi és költségvetési tevékenységekre és szolgáltatásokra, valamint a külügyekre fordított kormányzati kiadások alakították. A felsorolt területekre fordított GDP arányos állami kiadások szintje az elemzett időszakban számottevően nem változott egyik értékelt ország/csoport esetében sem.

Az általános közszolgáltatások funkcióhoz tartozó állami kiadásokhoz részben az intézmények közszolgáltató tevékenysége kapcsolódik, amely fontos befolyásoló szereppel bír a versenyképességre. A közzféra intézményei, szervezetei közpénzekkel gazdálkodnak, így velük szemben törvényi elvárás, hogy a rájuk bízott állami forrásokkal felelősen, hatékonyan és eredményesen gazdálkodjanak. (ÁSZ, 2009) A digitalizáció megjelenésével a közszolgáltatásokkal szemben is elvárásként fogalmazható meg a korszerű, digitális technológiák kiépítése, alkalmazása és folyamatos fejlesztése, amely tevékenység a XXI. században az intézmények, szervezetek részéről az állami források folyamatos biztosítását kívánhatja. Ugyanakkor a digitális eszközök és automatizált folyamatok a közzférában lehetőséget teremthetnek az erőforrások optimalizálására, amely bizonyos területek esetében az állami kiadások mérséklését jelentheti. Az általános közszolgáltatások funkció tekintetében ezért a jövőben a digitális lehetőségek további bővülésével, a folyamatos megújulás és fejlesztés elve mentén kulcskérdés lehet az állami szerepvállalás mértéke.

Az általános közszolgáltatások másik fontos meghatározó része az államadóssághoz kapcsolódó tranzakciók GDP arányos kiadásai, amelynek hazai adatait az elemzés a „*Versenyképességet erősíthető állami kiadások szerepe*” című alfejezetben már részletesen értékelte. Az időszakban a hazai adat mérséklődött a legnagyobb mértékben 2010-2018 között, ugyanis 4,2%-ról 2,5%-ra zsugorodott, míg az EU28-ak átlaga 2,8%-ról 1,9%-ra, a V3-ak átlaga 1,8%-ról 1,3%-ra csökkent. Hazánk figyelemre méltó teljesítménye ellenére azonban 2018-ban még mindig a magyar érték volt a legmagasabb (Magyarország: 2,5%, EU28: 1,9%, V3-ak: 1,3%).

A COVID-19 járvány hatására kialakuló tervezettnél nagyobb költségvetési pénzforgalmi hiány megemelkedő finanszírozási szükséglete következtében a jövőben az államadósság nominális mértéke, illetve GDP arányos mértéke is megnövekedhet, amely így az adósságszolgálattal összefüggő tranzakciókhoz kapcsolódó GDP arányos kiadások emelkedését erősítő tényező lehet. Az emelkedés várhatóan a teljes állami működés funkciócsoporton keresztül az állam méretének növekedését indukálhatja.

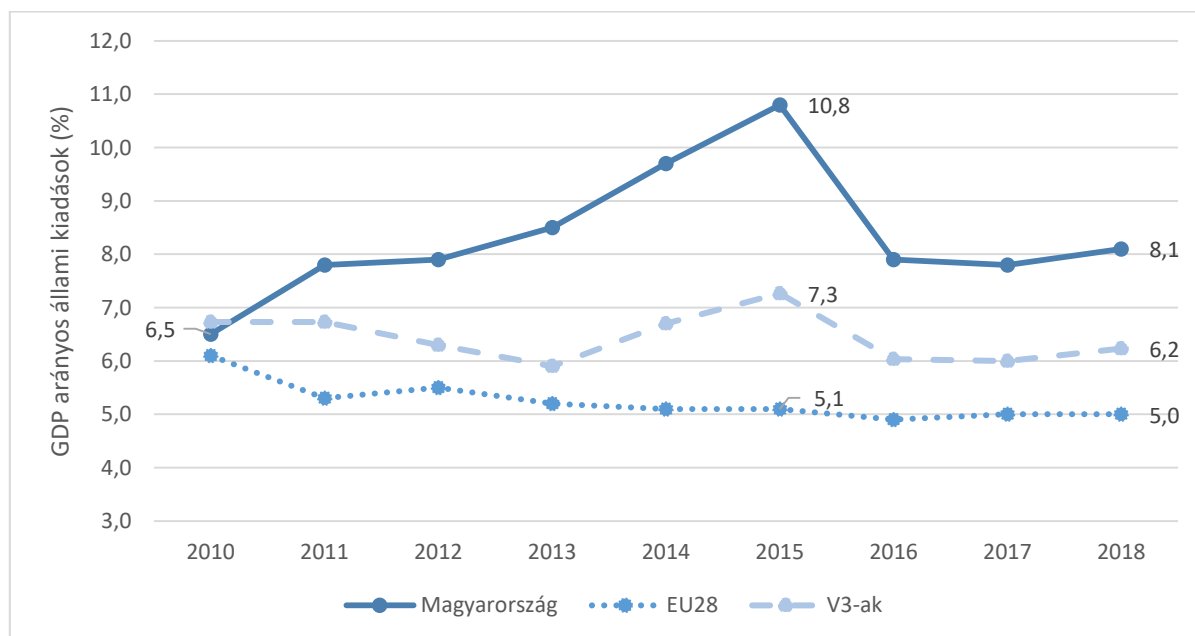
Figyelemre méltó lehet még az állami működés funkciócsoportban szereplő védelemre fordított GDP arányos állami kiadások alakulása is, amely funkció értékének nagyságrendileg a 90%-át a 2010-2018. közötti időszakban a katonai védelemmel kapcsolatos állami kiadások jelentették. A katonai védelemre fordított hazai GDP arányos állami kiadások szintje 2010-2014. között csökkent (1,1%-ról 0,5%-ra), majd ezt követően növekedett és 2018-ra 0,9%-ra változott, amellyel a 2010. évi szint alá süllyedt. A V3-ak és az EU28-ak katonai védelemre fordított GDP arányos állami kiadásai ugyanakkor szinte stagnáltak (a V3-ak átlaga 1,0%-ról 1,1%-ra növekedett, az EU28-ak átlaga 1,3%-ról 1,2%-ra csökkent). A katonai védelem egy olyan kiemelt nemzetbiztonságot érintő állami funkció, amelyet az állam kizárólagos hatáskörében lát el.

Gazdasági és egyéb tevékenységek funkciócsoport értékelése

A gazdasági és egyéb tevékenységek funkciócsoportot a gazdasági tevékenységek és a környezetvédelem funkció alkotja. A funkciócsoport értékeinek alakulását 2010-2018. között Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak esetében a 11. sz. ábra mutatja.

11. sz. ábra

A gazdasági és egyéb funkciócsoport alakulása 2010-2018. időszakban Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak között %-ban kifejezve

Forrás: Eurostat (2020e) alapján, ÁSZ szerkesztés

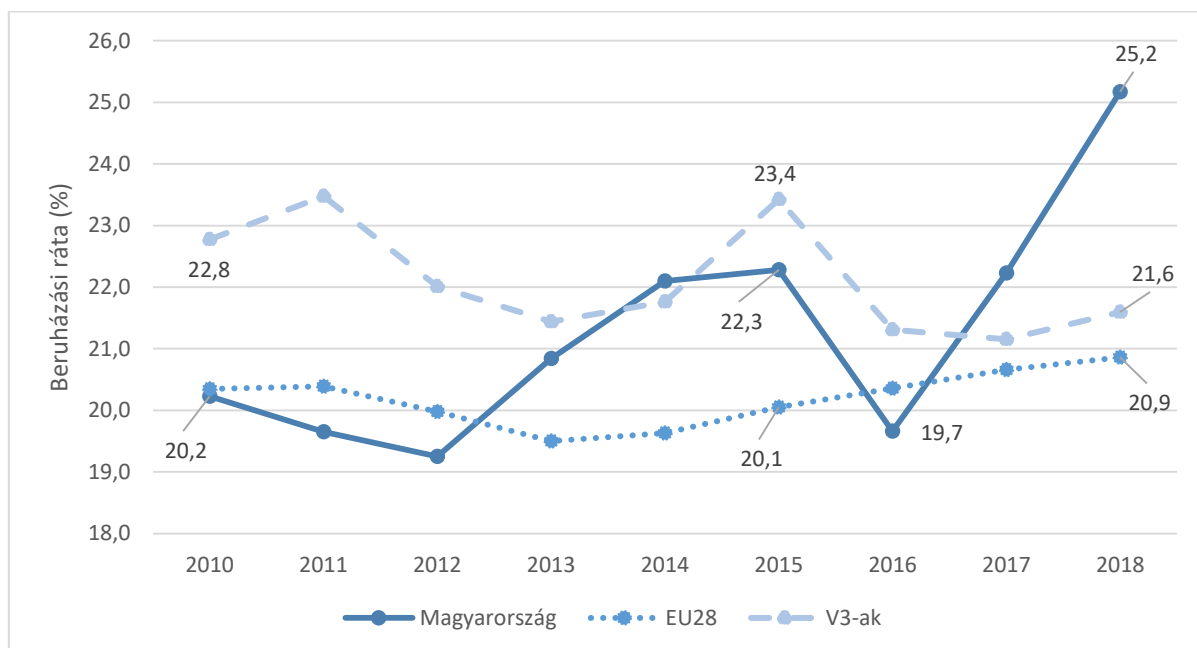
A 11. sz. ábra bemutatja, hogy a 2010. évi bázisához képest a gazdasági és egyéb funkciócsoportba tartozó GDP arányos állami kiadások szintje eltérően alakult az értékelt országok/csoportok között. A funkciócsoport alakulását a 2010-2018. közötti időszakban alapvetően a gazdasági tevékenységek funkció változása

befolyásolta, ugyanis a környezetvédelem funkcióba tartozó GDP arányos állami kiadások szintje az időszakban egyik értékelt esetében sem módosult lényegesen. A gazdasági és egyéb funkciók szintjét azonban kiemelten hazánk esetében dinamikus mozgások jellemezték, mivel a 2010. évi 6,5%-os szintről előbb 2015-ig 10,8%-ra emelkedett, majd ezt követően az időszak végére 8,1%-ra változott a funkciócsoporthoz tartozó GDP arányos állami kiadások szintje. A funkciócsoport értéke az EU28-ak esetében változott a legkevésbé az időszak alatt, ugyanis a 2010. évi 6,1%-ról 2018-ra 5,0%-ra mérséklődött. A V3-ak esetében az időszakban egy kisebb hullámváz volt azonosítható, mivel a csoport értéke 6,7%-ról indulva egy 2015-ig tartó emelkedést (7,3%) követően 2018-ra 6,2%-ra csökkent. A V3-ak adatai a hazai értékekhez viszonyítva párhuzamos pályán mozogtak, csupán egy alacsonyabb tartományban. A hasonlóság az uniós források 2015-ig tartó megelőlegzésének felfutásával magyarázható, ugyanis az uniós támogatásokból megvalósuló infrastrukturális fejlesztések és beruházások kiadásainak jelentős része a funkciócsoporton belül a gazdasági tevékenységek funkció alatt került elszámolásra.

A gazdasági tevékenységek funkción belül hazánkban az EU28-akhoz, és a V3-akhoz képest a közlekedési és távközlési tevékenységekre és szolgáltatásokra, valamint az egyéb gazdasági tevékenységekre és szolgáltatásokra fordított GDP arányos állami kiadások voltak kiugróan magasabbak. A gazdasági tevékenységek funkció trendjének alakulásához hasonlóan alakult az időszakban a beruházási ráta változása. (12. sz. ábra) A két mutató közötti kapcsolat a gazdasági tevékenységek funkción belül elszámolt fejlesztésekre és beruházásokra fordított állami kiadásokkal magyarázható, amelyek támogatták a beruházási aktivitást.

12. sz. ábra

A beruházási ráta alakulása 2010-2018. között Magyarország, az EU28-ak, illetve a V3-ak esetében %-ban kifejezve

Forrás: Eurostat (2020f) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 12. sz. ábra rávilágít, hogy a beruházási ráta hazánk és a V3-ak esetében 2015-ig emelkedett, majd 2016-ra meredeken lecsökkent, ezt követően pedig ismételen növekedésnek indult. Magyarország esetében 2016-ról 2018-ra egy nagyon dinamikus ugrás történt, a beruházási ráta ugyanis 19,7%-ról 25,2%-ra növekedett, amellyel hazánk jelentősen megelőzte a V3-akat, illetve az EU28-ak átlagát. A 2012-től 2015-ig tartó növekedés, majd a 2016. évi hirtelen visszaesés és az azt követő erőteljes fordulat a 2007-2013. évi uniós ciklus zárásához, illetve a 2014-2020. évi uniós ciklus forrásai felhasználásához köthető. A gazdasági tevékenységek funkcióhoz tartozó GDP arányos állami kiadások növekedése így a beruházási ráta növekedésén keresztül erősítő tényezőként hatott hazánk versenyképességére.

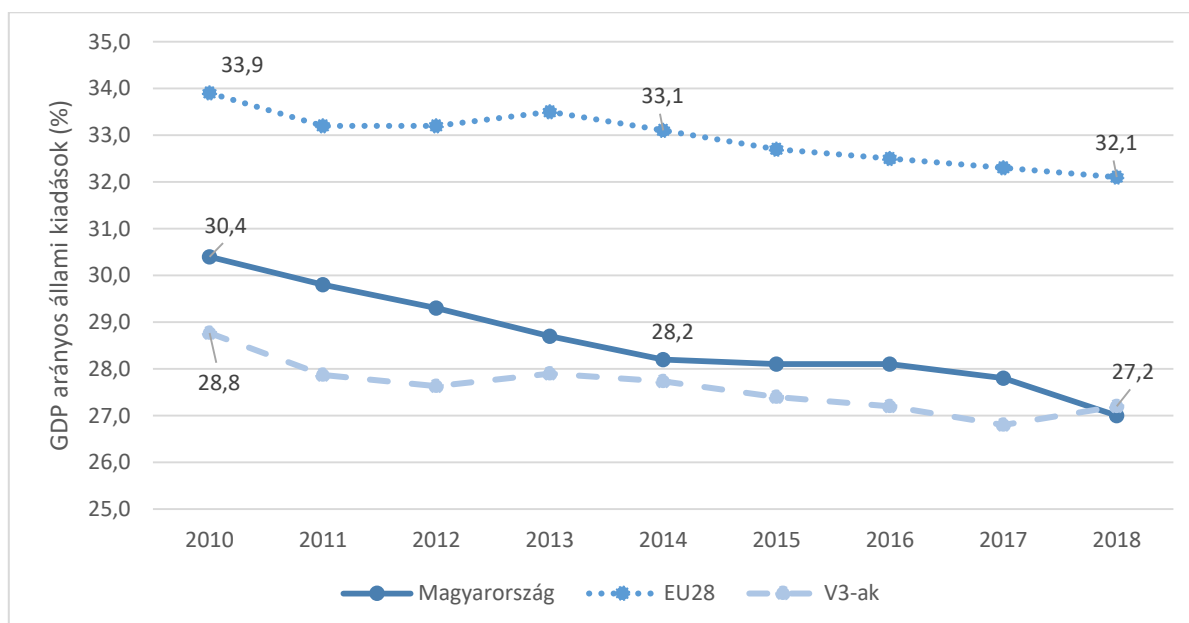
A gazdasági tevékenységek funkción belül különösen a beruházásokkal, fejlesztésekkel kapcsolatos állami kiadások szerepének alakulása tekinthető kulcskérdésnek, ugyanis az ilyen jellegű állami szerepvállalás ösztönzi a gazdasági szereplők beruházási aktivitását, amely az ország versenyképessége és a nemzetgazdaság fenntartható gazdasági növekedése szempontjából kiemelt jelentőségű. A gazdasági tevékenységekkel kapcsolatos állami szerepvállalás mértéke ezért a válságkezelés és gazdasági felzárkózás lényeges mozgatója lehet, különösen a COVID-19 járvány miatt nehéz gazdasági helyzetbe kerülő ágazatokra (pl. turizmus, vendéglátás) tekintetében. A válságkezelés után a gazdasági növekedés fokozása érdekében a jövőben nehézséget jelenthet annak eldöntése, hogy a válságba került szektorok vonatkozásában meddig folytatódjon a korábbinál magasabb mértékű állami szerepvállalás.

Jóléti funkciók csoport értékelése

A 2010-2018. közötti időszakban az újraelosztás legjelentősebb arányát a jóléti funkciók csoportjába tartozó GDP arányos állami kiadások jelentették. A funkciócsoporton belül érdeklődésre adhat okot a szociális védelemre, az egészségügyre, valamint az oktatásra fordított GDP arányos állami kiadások alakulása.

13. sz. ábra

A jóléti funkciócsoport alakulása 2010-2018. időszakban Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak esetében %-ban kifejezve

Forrás: Eurostat (2020e) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 13. sz. ábra a jóléti funkciócsoport alakulását mutatja 2010-2018. között Magyarországon, az EU28-ak és a V3-ak között. A vonaldiagram rámutat, hogy a jóléti funkciókra fordított GDP arányos állami kiadások az EU28-ak esetében magasabb szinten alakultak, mint Magyarországon és a V3-ak tekintetében. Hazánkban a jóléti funkciókra költött GDP arányos állami kiadások értéke 2010-ről 2018-ra 3,2 százalékpontot csökkent, amelynek következtében a magyar adat egyrészt eltávolodott az EU28-ak szintjétől, másrészt a V3-akkal közel azonos értékre változott. Ez a trend azt mutatja, hogy az időszakban Magyarországon nagyobb mértékben mérséklődött az állami szerepvállalás a jóléti funkciók tekintetében, mint az EU28-ak, illetve a V3-ak országokban. A változás okainak feltárásához a következőkben elemezzük a csoporton belüli főbb funkciók alakulását.

Szociális védelem funkció

A szociális védelem funkció valamennyi ország szempontjából kiemelt állami feladat, ugyan mindhárom értékelt ország/csoport erre a területre fordította a legtöbb GDP arányos állami kiadást, azonban az adatok

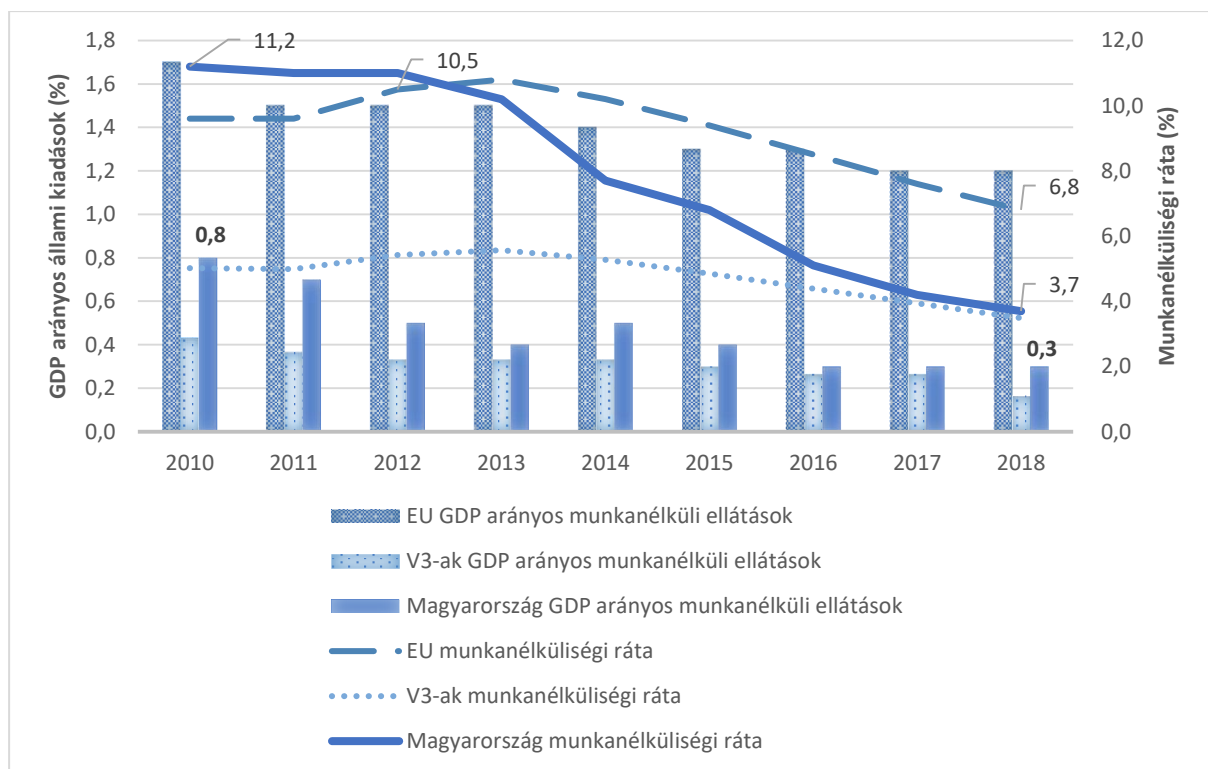
eltérést mutattak. Az EU28-ak és a V3-ak esetében ugyanis a szociális védelemre fordított GDP arányos kiadások alig változtak az időszakban, míg hazánkban a funkcióra vonatkozó állami szerepvállalás 2010-től 2018-ig folyamatosan csökkent, és 17,4%-ról 13,3%-ra mérséklődött. A hazai mutató csökkenése mögött a társadalombiztosítási és jóléti kiadásokra – többek között a táppénzre és rokkantsági juttatásokra, a nyugellátásokra, valamint a munkanélküli ellátásokra – fordított GDP arányos kiadások mérséklődése húzódtott. Fontos azonban kiemelni, hogy az arányok csökkenése mögött leginkább a nominális értéknél dinamikusabban emelkedő GDP, valamint a juttatásra jogosultak számának csökkenése húzódtott.

Magyarországon az elemzett időszakban például a nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok, sajátjogú nyugdíjakra fordított kiadások tekintetében az ellátásban részesülők átlagos létszáma évről évre mérséklődött (2010-ről 2018-ra 12,0%-kal), ugyanakkor az ellátásra fordított kiadások értéke nominálisan 23,2%-kal – az éves inflációt évente átlagosan 1,8 százalékponttal meghaladva – növekedett. (KSH STADAT 2.5.21. és 3.6.1.)

A szociális védelem funkció egy másik fontos területe a munkanélküli ellátásokra fordított GDP arányos állami kiadások alakulása, amelyhez szorosan kapcsolódik a munkanélküliségi ráta változása. (14. sz. ábra)

14. sz. ábra

A munkanélküli ellátásokra fordított GDP arányos állami kiadások és a munkanélküliségi ráta alakulása az EU28-ak, a V3-ak és Magyarország viszonylatában 2010-2018. között

Forrás: Eurostat (2020e), (2020j) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 14. sz. ábra rámutat, hogy a munkanélküli ellátásokra fordított GDP arányos állami kiadások, valamint a munkanélküliségi ráta 2010-2018. között mindegyik értékelt ország/csoport esetében csökkent. Magyarországon a munkanélküliségi ráta a 2010. évi 11,2%-ról 2018-ra 3,7%-ra, amely hozzájárulhatott ahhoz, hogy ugyanezen időszak alatt a munkanélküli ellátásokra fordított GDP arányos állami kiadások értéke 0,8%-ról 0,3%-ra mérséklődjön. 2020-ban a munkanélküliségi ráta valamennyi országban várhatóan emelkedni fog, mivel a COVID-19 járvány kedvezőtlenül hatott a világgazdaságban a foglalkoztatottságra. Magyarországon a Kormány munkahelymegőrző és munkahelyteremtő intézkedéseket vezetett be a járvány első hulláma alatt, azonban a munkanélküliségi ráta a 15-74 éves népesség körében a 2019. évi utolsó negyedéves 3,3%-

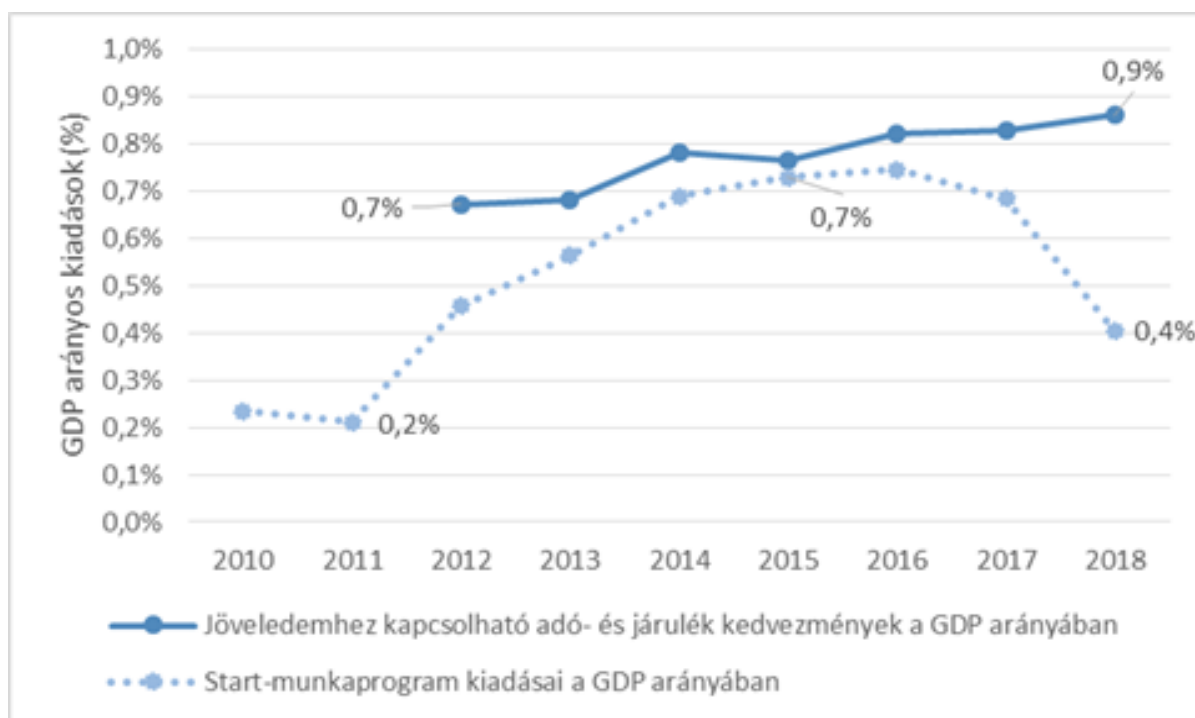
ról 2020. II. negyedévében 4,6%-ra emelkedett. (KSH STADAT 2.1.2.1) A munkanélküliségi ráta további emelkedésének fékezése gazdasági növekedést és versenyképességet támogató feladat, mindemellett a munkanélküli ellátásokra fordított állami kiadásokat is visszafogja.

Fontos kiemelni, hogy a szociális védelem funkció csupán azokat a juttatásokat foglalja magában, amelyeket az állam ellenszolgáltatás nélkül nyújt, illetve az ellenszolgáltatás nem a juttatás nyújtásával együtt valósul meg. Az előző elv mentén, így nem tartoznak a szociális védelem funkcióba a közfoglalkoztatáson keresztül nyújtott állami támogatások, illetve az adóztatható jövedelmek alapján biztosított adókedvezmények. Előzőek miatt így az országok közötti eltéréseket nagyban befolyásolhatják az állami munkaerő-piaci programok (pl. közfoglalkoztatás, válság miatti munkahelymegőrző programok) és egyéb szociális ellátásokkal összefüggő törvényi szabályozások, illetve az adópolitikai – adókedvezményekre irányuló – döntések.

Magyarországon a GDP arányos személyi jövedelemadóhoz kapcsolható kedvezmények⁸, illetve a biztosított nyugdíjjárlékhoz és egészségbiztosítási járulékhöz köthető családi járulékkedvezmények 2012-2018. közötti alakulását, valamint a közfoglalkoztatással összefüggő GDP arányos kiadások 2010-2018. közötti változását a 15. sz. ábra mutatja.

15. sz. ábra

Az adó- és járulék kedvezmények, valamint a közfoglalkoztatással⁹ összefüggő tételek alakulása a GDP százalékában 2012-2018. között

Forrás: Kormány (2010, 2011, 2012b, 2013, 2014b, 2015b, 2016b, 2017b, 2019b) és KSH STADAT 3.1.1. alapján, ÁSZ szerkesztés

A 15. sz. ábra rávilágít, hogy hazánkban a jövedelemhez kapcsolható adó- és járulék kedvezmények, valamint a közfoglalkoztatásra fordított állami kiadások a GDP arányában 2010-2018. között emelkedtek. A

⁸ Magyarország éves költségvetés végrehajtásának törvényjavaslatának indoklás mellékleteiben foglaltak szerint személyi jövedelemadóhoz kapcsolható kedvezmények: családi kedvezmény, első házaskénti kedvezmény, adó csökkentő kedvezmények (pl. súly fogyatékoság miatt), rendelkezések az adó felett (pl. nyugdíj előtakarékosági számla kedvezménye).

⁹ Magyarország éves költségvetés végrehajtásának törvényjavaslatának mellékletében szereplő központi alrendszer mérlegeiben 2012-től került kimutatásra a Startmunka-program a Nemzeti Foglalkoztatási Alapon belül, előtte 2010-2011-ben közfoglalkoztatás címen kerültek elszámolásra a kiadások.

közfoglalkoztatásra fordított GDP arányos kiadások értéke ugyan 2016-tól 2018-ra 0,3 százalékponttal csökkent, azonban erre magyarázatot adhat, hogy az időszakban, hazánkban a munkaerő-piaci folyamatok kedvezően alakultak. Az ábrázolt két mutató alakulása részben választ adhat arra, hogy hazánkban a szociális védelem funkció belül elszámolt GDP arányos kiadások miért csökkentek 2010. és 2018. között 17,4%-ról 13,3%-ra.

Egészségügy funkció értékelése

A humán tőke minőségének növelését a munkaerőpiacon az egészségügy és az oktatás magas színvonala támogathatja. A magasan képzett, innovációs készséggel rendelkező, egészséges munkaerő a versenyképességet a munkatermelékenység növekedésén keresztül képes hosszú távon támogatni. (Szalai-Kolozsi, 2016) A jóléti funkciók közül ezért különösen az egészségüggyel és oktatással kapcsolatos állami szerepvállalás lehet kulcskérdés a versenyképesség erősítése szempontjából. Az egészségügy funkcióra fordított GDP arányos állami kiadások mértéke 2010-2018. között mindegyik értékeltnél csekély mértékben – 0,1%-0,2% között – csökkent. Magyarország 2018-ban az EU28-aknál 2,4 százalékponttal, míg a V3-aknál 1,9 százalékponttal fordított kevesebb GDP arányos állami kiadást az egészségügy funkcióra.

Az egészségügy rendszerén belül a finanszírozás szempontjából megkülönböztethetjük az állami kiadásokat, az önkéntes rendszerek kiadásait, illetve a háztartások közvetlen kiadásait. Az összevetés információkat adhat a szektoron belüli állami szerepvállalás arányáról. Az állami egészségügyi kiadások és a nem állami egészségügyi kiadások alakulását 2010-2018. között Magyarország és a V3-ak esetében az 5. sz. táblázat mutatja.

5. sz. táblázat

Az állami egészségügyi és nem állami egészségügyi kiadások alakulása 2010-2018. között Magyarország és a V3-ak esetében

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Magyarország: állami kiadások aránya	67,1%	66,5%	65,5%	66,6%	67,1%	68,2%	68,1%	69,1%	69,4%
Magyarország: nem állami kiadások aránya	32,9%	33,5%	34,5%	33,4%	32,9%	31,8%	31,9%	30,9%	30,6%
V3-ak: állami kiadások aránya	75,6%	76,3%	75,4%	76,5%	78,3%	77,5%	77,4%	77,4%	78,6%
V3-ak: nem állami kiadások aránya	24,4%	23,7%	24,6%	23,5%	21,7%	22,5%	22,6%	22,6%	21,4%

Forrás: OECD (2020), alapján ÁSZ szerkesztés

Az 5. sz. táblázat adataiból látható, hogy 2010-2018. között hazánkban az egészségügyi kiadásokon belül az állami kiadások kisebb arányt képviseltek a V3-ak átlagának arányánál. Az aránykülönbségek magyarázatot adhatnak arra, hogy a 2010-2018. közötti időszakban a GDP arányos állami kiadások hazánkban miért alakultak alacsonyabban, mint a V3-ak országaiban. Magyarországon ugyanis az állami szerepvállalás kisebb súlyú az egészségügyben, mint a V3-ak esetében. A hazai és a V3-ak aránya 2010-2018. között közel azonos mértékben változott, az időszakban növekedett az állami szerepvállalás és csökkent a nem állami szereplők kiadásainak aránya mindkét értékeltnél. Az időszakban így Magyarországon és a V3-ak országaiban az egészségügyi ágazatban az állami szerepvállalás növekedése mutatkozott.

A COVID-19 vírus miatt várható és a társadalom részéről el is várt az állami szerepvállalás felerősödése a funkció tekintetében, amely a kormányzat egészségügyre fordított kiadásainak emelkedését jelentheti valamennyi országban. Az egészségügy funkcióra fordított állami kiadások nominális változásának és a GDP várható csökkenésének hatása 2020-ban együttesen növelheti az állam méretét. Az egészségügy finanszírozása tekintetében lényeges kérdés lehet, hogy a járványügyi válság után az állami kiadások arányát meddig célszerű tovább fokozni, milyen állami finanszírozás képes támogatni a társadalom egészségi állapotának javulását, illetve biztosítani a munkaerő-piac számára az egészséges humán erőforrást.

További funkciók értékelése

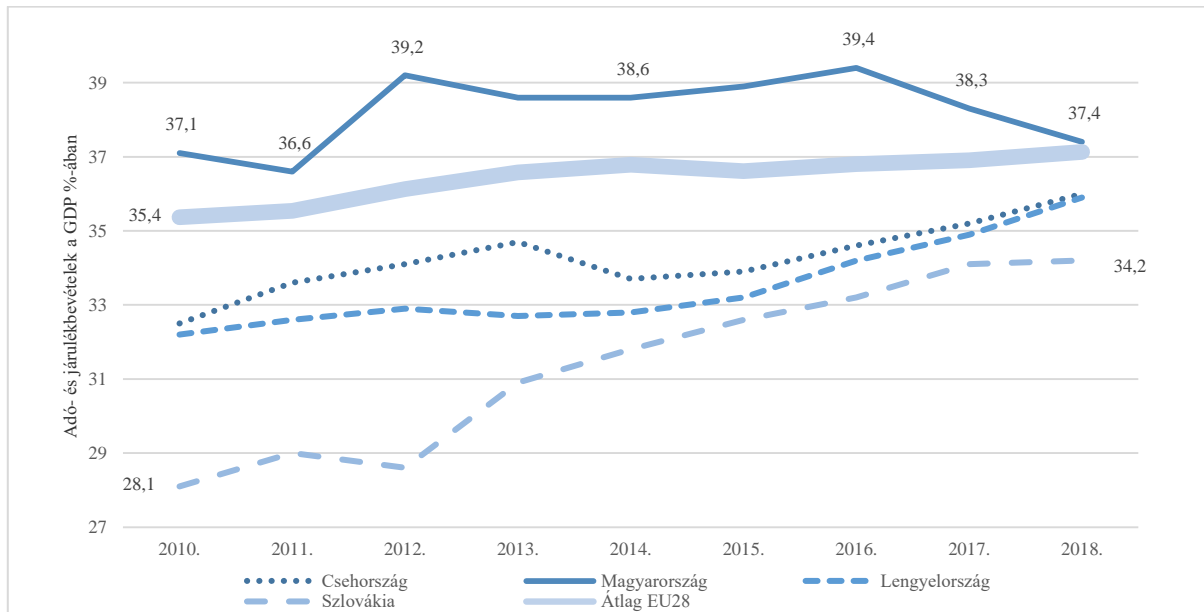
A humán tőke minőségének egy másik fontos területe az oktatás, amely állami finanszírozása szintén a jóléti funkciók csoportjába tartozik. Az egészségügy funkcióhoz hasonlóan az oktatásra fordított GDP arányos állami kiadások mértéke is csökkent 2010-2018. között mindhárom értékelt esetben. Magyarország tekintetében a mutató 0,4, míg az EU28-ak és a V3-ak esetében 0,5 százalékponttal mérséklődött az elemzett időszak végére, így a hazai érték 5,1%-ra, az EU28-ak mutatója 4,7%-ra, míg a V3-ak adata 4,5%-ra változott. Az ország versenyképessége szempontjából létfontosságú a magasan képzett, innovációs készséggel rendelkező munkaerő, ezért az oktatás területén az állami szerepvállalás mértéke kulcskérdés lehet. Az oktatáson belül számos dilemma felmerülhet az állami szerepvállalással kapcsolatban, mint például annak mérlegelése, hogy az oktatás állami finanszírozása milyen arányú legyen, lényeges-e különbséget tenni az állami finanszírozás szempontjából az oktatási szintek között, milyen szerepe legyen az államnak a felnőttképzések finanszírozásában.

A jóléti funkciócsoporton belül még kiemelendő funkció a szórakoztató, kulturális vallási tevékenységek és szolgáltatások területe, amely funkcióra fordított GDP arányos állami kiadások értéke hazánk esetében 2010-2018. között 1,8%-ról 3,2%-ra növekedett, míg ugyanezen időszak alatt az EU28-ak és a V3-ak értéke az időszakban stagnálva 2018-ban 1,1%-on, illetve 1,3%-on alakult. Hazánkban a funkción belül különösen a sport és szabadidős, valamint a kulturális tevékenységek és szolgáltatások területén volt nagyobb az állami szerepvállalás, mint az EU28-ak, illetve a V3-ak esetében. A sport és szabadidős, valamint a kulturális tevékenységekre fordított állami kiadások tekintetében felmerülhet a kérdés, hogy mennyire hasznosulnak az állami források, milyen hozzáadott értékkel bírnak a társadalom, illetve a gazdaság szempontjából. Kulcskérdés lehet annak eldöntése, hogy a funkció állami szerepvállalásának mértéke mennyire támogatja az ország versenyképességének javulását, a fenntartható gazdasági növekedést, illetve a társadalmi jólétet, a társadalom egészségmegőrzését.

A magyar adóterhelés alakulása nemzetközi viszonylatban

Az államháztartás kiadásait, az újraelosztást az állam a kormányzati bevételekből, illetve a kormányzati kiadások bevétellel nem fedezett része esetében diszkontkincstárjegyek és államkötvények kibocsátásával vagy hitel felvételével finanszírozza. A kormányzati bevételek jelentős (az értékelt időszakban évente eltérően, de minimum 80% és maximum 86,8%-át) részét az adóbevételek képezték 2010-2018. között, így az állami szerepvállalás finanszírozásában az adópolitika kulcsfontosságú szerepet töltött be, amely a jövőben is várhatóan így marad. Az adópolitika keretében lényeges kérdés, hogy milyen mértékű az az adóelvonási szint, amely képes ellátni az újraelosztás finanszírozását, támogatni a gazdasági növekedést a kereslet megfelelő pozícióba helyezésével, továbbá kedvező adózási környezet megteremtésével a külföldi befektetések ösztönzésén keresztül erősíti az ország versenyképességét. Mindezen tényezők miatt a következőkben bemutatjuk, hogy hazánkban és a régiós országokban, illetve az EU28-ak átlagában az adóterhelés hogyan alakult 2010-2018. között (16. sz. ábra)

Az adó- és járulékcenztralizációs ráta alakulása a V4-országok és az EU28-ak átlagához viszonyítva 2010-2018. évek között

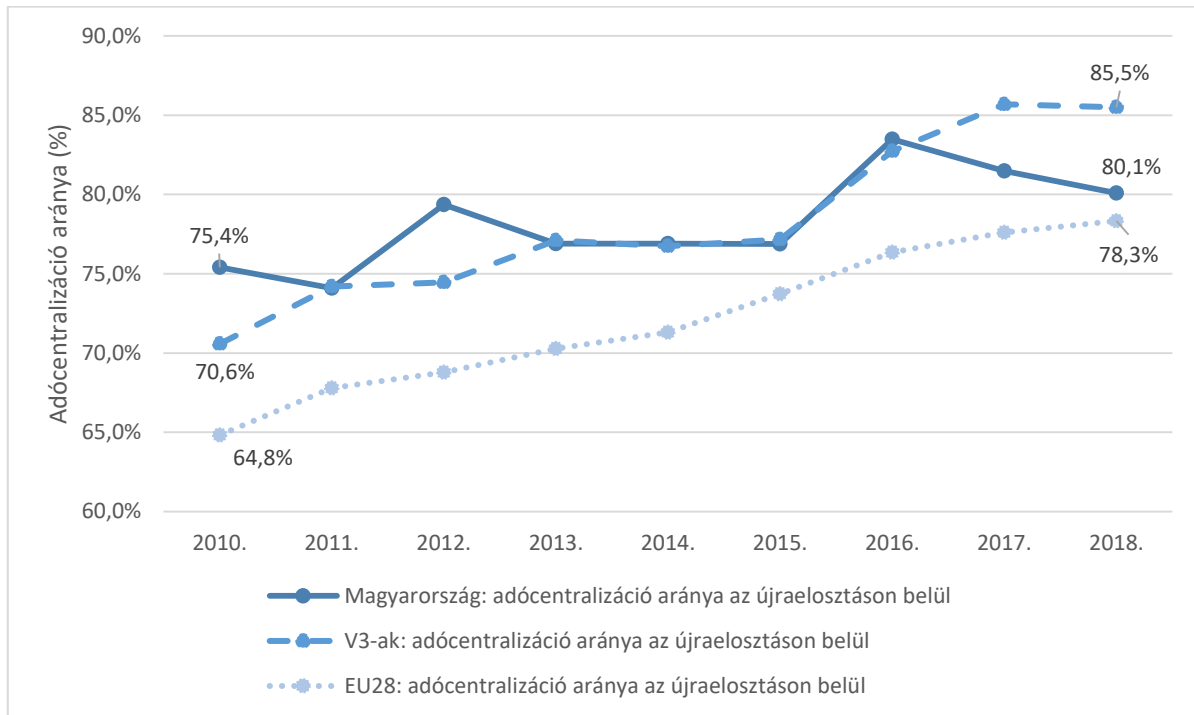

Forrás: Eurostat (2020c) és a 4. sz. melléklet alapján, ÁSZ szerkesztés

A 16. sz. ábra szemlélteti, hogy a hazai adó- és járulékcenztralizációs ráta 2010-2018 között összességében alig változott (a 2010. évi 37,1%-ról 2018-ra 37,4%-ra, 0,3 százalékponttal emelkedett). A kezdő és utolsó év között a ráta hullámzó tendenciát mutatott, mivel először 2012-ben a 2011. évi 36,6%-ról 39,2%-ra ugrott, majd egy csekély mérséklődést követően 2016-ban 39,4%-os szinttel elérte az elemzett időszakban mért legmagasabb értéket. Ezt követően 2018-ig a ráta meredeken sülyedni kezdett (2016-ról 2018-ra 2,0 százalékpontot esett). Az adócentralizációs ráta változását az elemzett időszakban többek között a GDP növekedésének üteme, a 2013-tól kezdődő bér- és keresettömeg növekedése, az ÁFA mértékének emelkedése, valamint a gazdaság fehéritésére tett intézkedések adó- és járulékbévelel növelő hatása alakította. Nemzetközi viszonylatban a hazai adó- és járulékcenztralizációs ráta az időszakban folyamatosan magasabban helyezkedett el a V4-ek között, illetve az EU28 átlag adatánál. A magyar adat azonban – hasonlóan a centralizációs rátához – az időszak végére közelebb került valamennyi elemzett ország, illetve az EU28 átlagához. A másik három régiós ország rátájának emelkedéséhez hozzájárult, hogy az adó- és járulékbévelel az EUROSTAT adatbázisa alapján nagyobb mértékben növekedtek, mint a magyar adatok. 2010-ről 2018-ra ugyanis a magyar adó- és járulékbévelel nominálisan 36,5%-kal, míg a cseh 56,5%-kal, a lengyel 75,5%-kal, a szlovák 66,3%-kal emelkedtek. (Eurostat, 2020c)

Az adóelvonás optimális szintjének meghatározása kapcsán fontos kérdés lehet, hogy nemzetközi környezetben az állam méretét, az újraelosztás szintjét az adóelvonás mekkora arányban fedezte az elmúlt időszakban. A következőkben bemutatjuk, hogy az állam a redistribúciós feladatainak mekkora arányát fedezte adóbevételekből 2010-2018. között Magyarország, az EU28-ak, és a V3-ak tekintetében. (17. sz. ábra)

Az adócentralizáció aránya az újraelosztáson belül Magyarország, az EU28-ak és a V3-ak esetében 2010-2018. között %-ban kifejezve

Forrás: Eurostat (2020a), (2020c) alapján, ÁSZ szerkesztés

A 17. sz. ábra rávilágít, hogy az újraelosztási hányad mekkora arányát fedték az értékelt országok/csoportok kormányzatainak GDP arányos adóbevételei. A vonaldiagramok alapján az EU28-ak értéke mutatja a legegységesebb növekedési irányt, amely szerint a 2010. évi 64,8%-ról 2018-ra 78,3%-ra emelkedett a GDP arányos adóbevétellel finanszírozott újraelosztási hányad aránya. Magyarország és a V3-ak adatai kisebb hullámzást mutatnak, azonban összességében az arány növekedése látható, a hazai érték az időszakban 75,4%-ról 80,1%-ra, míg a V3-ak értéke 70,6%-ról 85,5%-ra gyarapodott. Az adócentralizáció újraelosztáson belüli arányának emelkedése azt jelenti, hogy a kormányzatok az állami szerepvállalásnak egyre nagyobb részét adóbevételekkel fedezték az elemzett időszakban.

Az ÁSZ Költségvetési Tanács részére készített 2020. első félévi költségvetési folyamatokról szóló elemzése szerint a COVID-19 járvány miatti gazdasági visszaesés, valamint a Kormány által meghozott gazdaságvédelmi intézkedések hatásainak a költségvetés közvetlen bevételeinek (vállalkozások költségvetési befizetései, fogyasztáshoz kapcsolódó adók, lakosság költségvetési befizetései) előirányzatai 2020. első felében időarányosan alulteljesültek. (ÁSZ, 2020c) A COVID-19 járvány második hulláma miatti gazdasági sokk és a 2020. első felében alulteljesülő költségvetés közvetlen bevételei miatt bizonylatlan, hogy 2019. évhez képest milyen irányba és mértékben változnak az adóbevételek, így az adócentralizáció változásának tendenciája is bizonytalan.

Az ország versenyképességének javulása szempontjából fontos, hogy a válságból történő kilábalást követően az adópolitika folytassa a hatékonyság növelésére irányuló törekvéseit, amelyek így a jövőben lehetőséget teremthetnek további adócsökkentésekre, adókedvezmények nyújtására. A további gazdaság kifehérítését célzó adópolitikai döntések fokozhatják az adóbeszedés hatékonyságát és mérsékelhetik a feketegazdaságot. Fontos továbbá, hogy az adópolitika továbbra is az adózási terhek csökkentésére, az adóigazgatási tevékenység szolgáltató jellegének növelésére, és az adóadminisztrációs terhek egyszerűsítésére fókuszáljon. Az így meghozott intézkedések keresletnövelő hatást okozhatnak a gazdaságban, amely fokozhatja a gazdasági növekedést és erősítheti az ország versenyképességét.

Az állam méretének várható alakulása a válság és a felzárkózás idején

A COVID-19 járvány következtében tett kormányzati intézkedések

A COVID-19 járvány kedvezőtlen gazdasági hatásai miatt hazánk gazdasági növekedése egy csökkenő pályára került, ugyanis a 2020. II. negyedévi GDP -13,6%-kal változott. A gazdasági visszaesés kezelésére a Kormány adókedvezményeket, adómentességeket, likviditás támogató és beruházás ösztönző intézkedéseket vezetett be. Ezek a fiskális politikai döntések csökkentik a költségvetési bevételeket és növelik az állami kiadásokat, illetve a költségvetési hiányt, így az anticiklikus gazdaságpolitika irányába hatnak. A Kormány a COVID-19 járvány hatására bekövetkező gazdasági válság enyhítésére, illetve a válságból való kilábalás gyorsítására a következő fontosabb adópolitikai és beruházás ösztönző intézkedéseket hozta az elemzés elkészítésének időpontjáig.

A munkaerő-piaci folyamatok támogatása érdekében 2020. július 1-jétől a SZOCHO mértéke 17,5%-ról 15,5%-ra csökkent, amelynek következtében a Pénzügyminisztérium (továbbiakban: PM) becslése szerint fél év alatt kb. 160,0 Mrd Ft marad a vállalatoknál. (PM, 2020a) Továbbá a SZOCHO csökkentése mellett az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (EKHO) is 17,5%-ról 15,5%-ra csökkent. (PM, 2020b) A SZOCHO mértékének változtatása csökkenti a kormányzati bevételeket, azonban az adómérték enyhítésének hatására a jövőben a munkát terhelő adók tovább mérséklődhet, és még közelebb kerülhet a régiós versenytársak szintjéhez.

A Kormány a vállalatok adóadminisztrációs terheinek csökkentésével elősegítette a gyorsabb forráshoz jutást azáltal, hogy lerövidült a NAV-tól visszaigényelhető ÁFA visszatérítés határideje (PM, 2020c) A vállalatok számára további könnyítést jelentett, hogy a számviteli beszámolók és kapcsolódó adóbevallások és adóbefizetések határidejét a Kormány 2020. május 31-éről 2020. szeptember 30-ára módosította. Az intézkedés a PM becslése szerint kb. 600 ezer vállalatot és civilszervezetet és öt adófajtat (társasági adó, KIVA, energiaellátók jövedelemadója, helyi iparüzési adó, innovációs járulék) érintett, míg a fizetési kötelezettség halasztása kb. 200,0 Mrd Ft többlet likviditást biztosított az adózók számára. (PM, 2020c) A KKV-k támogatása érdekében a Kormány 2021. január 1-jétől csökkenti a KIVA mértékét 12,0%-ról 11,0%-ra, amely kb. 10,0 Mrd Ft bevételkiesést jelenthet a költségvetés számára. (PM, 2020d)

A koronavírus-járvány miatt nehéz gazdasági helyzetbe kerülő szektorok esetében adómentességről döntött a Kormány a KATA adónem tekintetében, így kb. 150 ezer vállalkozás mentesült négy hónapon keresztül (2020. március – június között) az adófizetési kötelezettség alól, amely a költségvetés számára kb. 6,5 Mrd Ft adóbevétel kiesést jelentett. (PM, 2020e) A COVID-19 járvány által leginkább érintett szektorokban működő vállalatok továbbá mentesültek a munkáltatót terhelő adók megfizetése alól, míg a munkavállalóknak csupán az SZJA-t és legfeljebb a 7710 forintos egészségbiztosítás járulékot kellett megfizetniük 2020. március – június között. Az intézkedés fő célja a munkahelyek megőrzése volt, amelynek hatására kb. 66,0 Mrd Ft adókedvezményt vettek igénybe a vállalkozások. (PM, 2020f)

A Kormány a COVID-19 járvány miatt szükséges egészségügyi kiadások finanszírozása céljából bevezette a járványügyi különadót a bankokra, amely mintegy 55,0 Mrd Ft bevételt jelentett a költségvetés számára. Ezt az összeget azonban a bankok a következő öt évben egyenlő részletekben levonhatják a bankadóból. (PM, 2020g)

A versenyképesség fenntartása, illetve erősítése a COVID-19 járvány ellenére is fontos kormányzati célkitűzés, ezért a 2015-ben indított Nagyvállalati Beruházási Támogatás programot a Kormány 15,0 Mrd forintról 40,0 Mrd forintra emelte. A program által korábban már 264,0 Mrd Ft értékű beruházás és 2600 új munkahely jött létre. (PM, 2020h)

A gazdasági növekedés visszaesését tompító, munkahely megőrző és munkahely teremtő intézkedések mellett a Kormány a gazdaságfehérítő intézkedéseit a járványügyi helyzet idején is folyamatosan bővíti. A korábban bevezetett online számlázás várhatóan 2021-ben lesz teljes körű, amikor már a magánszemélyek részére kiállított számlák is a NAV látókörébe kerülhetnek. A folyamat az ÁFA bevallások adóhivatal általi előkészítése mellett a papír alapú számlák kiváltását is biztosíthatja. (PM, 2020i) Az intézkedés a jövőben

támogathatja az ÁFA-rés további csökkentését, valamint az ÁFA bevételek hatékonyabb és eredményesebb beszedését.

A bevezetett adópolitikai és beruházás ösztönző intézkedések fékezik a tervezett bevételek időarányos teljesülését, illetve növelik az állami kiadások mértékét, és így emelik a központi alrendszer pénzforgalmi hiányát, amely így 2020. április óta folyamatosan növekszik. Az ÁSZ Költségvetési Tanács részére készített 2020. első félévi költségvetési folyamatokról szóló elemzése szerint a Magyar Államkincstár adatszolgáltatása alapján ugyanis a 2020. áprilisi 727,4 Mrd Ft hiány 2020. augusztusban 2 261,3 Mrd Ft-ra növekedett. (ÁSZ, 2020c)

A Kormány által folytatott gazdaság támogatását célzó, állami kiadások növekedésével és kormányzati bevételek korábbi évekhez viszonyított szerényebb mértékű teljesülésével az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesítése, valamint a GDP várható csökkenése a 2020. év végére előreláthatólag a centralizációs ráta csökkenését és az újraelosztási hányad növekedését eredményezheti. Másrészt a bevezetett intézkedések célja nemcsak a gazdaság talpra állítása, hanem a vállalatok versenyképességének tovább erősítése is, amelyet a jövőben várható célzott gazdasági programok, akciótervek támogathatnak.

Az állam méretének várható alakulása a válságkezelés idején

A kiadások és a GDP változásának hatás vizsgálatára¹⁰ alapozva (Kopint-Tárki, 2015) az elemzés feltárta, hogy az újraelosztási hányad értéke a GDP változásának hiányában 2010-ről 2019-re 30,2 százalékponttal emelkedett volna, míg a kiadások nominális változásának hiányában 33,8 százalékponttal csökkent volna. Magyarországon így az újraelosztási hányad értékének változására 2010-2019. között a GDP hatása 3,6 százalékponttal jobban érvényesült, mint a kiadások nominális változásának hatása. Az erősebb GDP hatás azt jelzi, hogy 2010-2019. között az állam méretének csökkenését a GDP növekedése jobban befolyásolta, mint az állami kiadások növekedésének nominális változása.

A COVID-19 járvány okozta gazdasági visszaesés idején a költségvetési kiadások tervezettnél nagyobb mértékű emelkedése várható, amely folyamat az újraelosztási hányad értékét, vagyis az állam méretét is megváltoztathatja. Ezt a várakozást az előzőekben bemutatott kormányzati intézkedések is erősíthetik, hiszen valamennyi döntés rövid távú hatása a költségvetés szempontjából bevétel kiesést, illetve kiadás növekedést eredményez. A PM legfrissebb 2020. évre becsült 5-6%-os GDP csökkenésére, illetve a kormányzati kiadások 2010-2020 II. negyedév közötti növekedési ütemére, illetve a járvány okozta várható többletkiadásokra figyelemmel az állam mérete a 2016. év óta tartó csökkenő trendet megtörve, 2020. évben növekedhet. A járvány okozta többletkiadásokra tekintettel, illetve az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesítésével az állam méretének változására 2020-ban a kiadások nominális növekedése nagyobb hatással lehet, mint a GDP csökkenése. A hatások szerepe azonban a jövőben a gazdasági növekedés ütemének függvényében változhat.

A COVID-19 járvány okozta gazdasági visszaesés miatt felfüggesztésre került az államháztartási hiányra vonatkozó szabály, amely így lehetővé teszi a Kormány számára a gazdaság rugalmasabb finanszírozását. A járvány hatására a gazdasági válsággal párhuzamosan a kormányzati bevételek várhatóan csökkennek, míg a kormányzati kiadások erőteljesen növekszenek, amely a költségvetés pénzforgalmi hiányának emelkedését indukálja. A folyamat várhatóan meg fogja törni hazánk GDP arányos államadósságának 2012. óta tartó csökkenését is, amely az állam eladósodottságának növekedését jelenti. A hazai GDP arányos államadósság ugyanis például egy „*Walakú*” gazdasági válság esetében a 2019. évi 66,3%-ról 2020-ra 73,5%-ra, majd 2021. év végére 77,1%-os szintig is felemelkedhet, amely érték 2022-ben 73,2%-ra mérséklődhet. (Török, 2020) A várhatóan fokozódó eladósodottság így az állam méretét erősítő tényező lehet 2020-ban és 2021-ben is, mivel a megnövekvő államadósság miatt emelkedhetnek a fizetendő adósságszolgálathoz kapcsolódó tranzakciók is.

¹⁰ Számítási módját lásd.: Fogalomtár

Az állam méretének lehetséges változásai a gazdasági kilábalás, felzárkózás idején

A COVID-19 miatti gazdasági válságból a mielőbbi kilábalás érdekében az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesítésével a kormányzati intézkedések az állami kiadások növekedését indukálják, amelyek az újraelosztás, az állam méret emelkedésének irányába hatnak. A válságból való kilábalást követően a GDP arányos állami kiadások növelésének ütemét lassítva az újraelosztás csökkenhet, amely így erősítheti a versenyképesség javulását és a gazdasági növekedés ütemének fokozását.

A jövőben az újraelosztásnak azonban nemcsak a redukálása, hanem a szerkezetének célirányos módosítása is mérlegelendő állami feladat lehet, amely így támogatná a fenntartható gazdasági növekedést. Ennek a folyamatnak része lehet az állam működésének hatékonyabbá tétele, annak érdekében, hogy az állami szolgáltatások magasabb színvonalúak legyenek. Ehhez támogatást adhatnak az állami feladatokhoz rendelt teljesítménykövetelmények keretében kialakított célok és teljesítménymutatók. (ÁSZ, 2009) Az Alaptörvényben foglaltak szerint ugyanis a közpénzt, közhatalom nemcsak szabályosan, hanem eredményesen kell felhasználni, amelyhez nélkülözhetetlen a teljesítmény mérése.

Továbbá a gazdasági válságból való kilábalást, illetve a gazdaság növekedési pályára történő visszaállítást támogathatja a rugalmas költségvetés tervezés keretében 2011. óta tartó központi tartalékképzés folytatása is. A reziliencia költségvetésben történő végrehajtása ugyanis elősegíti az erőteljes, ismétlődő, vagy akár sokszerűen jelentkező külső hatásokhoz történő sikeres alkalmazkodást. (ÁSZ, 2019b). A költségvetés végrehajtásának rugalmassága, valamint az anticiklikus gazdaságpolitika együttesen ellenállóbbá teheti az országot a jövőben lehetséges újabb gazdasági sokk hatásokkal szemben, és simíthatja a gazdasági ciklusok kilengését.

A gazdasági válság következtében hazánknak kettős kihívással kell szembenéznie az állam gazdasági szerepvállalását illetően. Az ország versenyképességének erősítése és a fenntartható gazdasági növekedés támogatása érdekében ugyanis egyrészt szükségessé válhat néhány redisztribúciós területen az állami szerepvállalás mértékének fokozása vagy éppen visszafogása, másrészt létfontosságú a válság miatt megnövekvő államadósság finanszírozásának megteremtése. Utóbbi feladat bizonyos újraelosztási területekre fordított állami kiadások felülvizsgálatát és optimalizálását követelheti meg, amely így szegmentáltan az állam méretének csökkentését igényelheti.

FÜGGELÉK

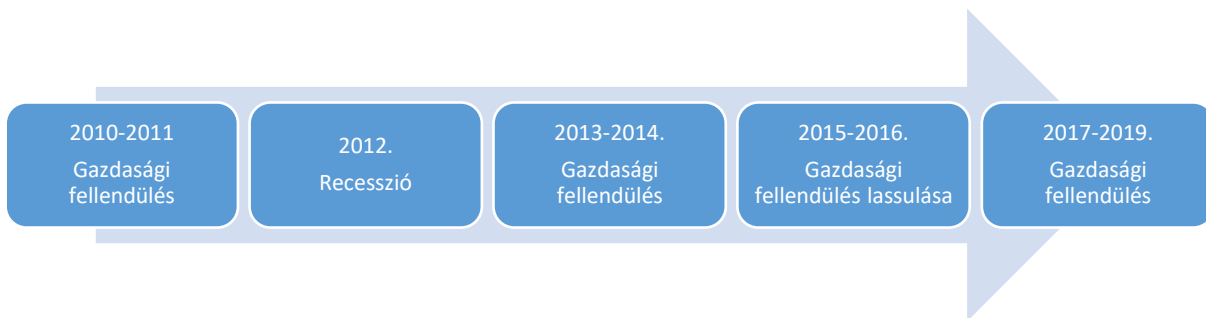
1. sz. Függelék

A gazdasági ciklusok azonosítása

Az értékelt időszakban a reál GDP változása alapján a 18. sz. ábra szerinti gazdasági ciklusokat azonosítottuk.

18. sz. ábra

Gazdasági ciklusok 2010-2019. között

Forrás: KSH STADAT 3.1.1 alapján, ÁSZ szerkesztés

A 10. sz. ábra bemutatja, hogy 2010-2019. között öt gazdasági ciklust azonosítottunk. A 2010-2011. időszakban a GDP 0,7%-kal majd 1,8%-kal növekedett, amely után 2012-ben egy gazdasági visszaesés (-1,5%) következett. A GDP 2013-2014. között ezt követően 2,0%-kal, majd 4,2%-kal emelkedett, amelyet a 2015. évre egy 3,8%-os, illetve 2016-ra egy 2,2%-os GDP növekedési ütem követett, utóbbi kettő adat egy lassulást jelentett az előző évekhez viszonyítva. Az értékelt időszak végére a GDP növekedési üteme ismét gyorsult, 2017-ben 4,3%-kal, 2018-ban 5,1%-kal, majd 2019-ben 4,9%-kal növekedett hazánkban a reál GDP.

2 sz. Függelék

Az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésének meghatározása az elemzés által bemutatott lehetséges módszertan alapján

1.) Az anticiklikus gazdaságpolitika hatásának értékelése az újraelosztási hányad és a centralizációs ráta, valamint a kormányzati szektor elsődleges egyenlegének alakulására

Centralizációs ráta

Az anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazásának hatására a centralizációs ráta gazdasági növekedés esetén növekszik, míg recesszió idején csökken. A centralizációs ráta és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolatot 2010-2019. között a 6. sz. táblázat mutatja.

A centralizációs ráta és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolat értékelése

Időszak	Centralizációs ráta	Reál GDP %	Gazdasági ciklus	Centralizációs ráta változása	Anticiklikus hatás azonosítható?
2009	45,9%	-6,7	recesszió	-	-
2010	44,7%	0,7	konjunktúra	csökkent	nem
2011	44,1%	1,8	konjunktúra	csökkent	nem
2012	47,0%	-1,5	recesszió	növekedett	nem
2013	47,6%	2,0	konjunktúra	növekedett	igen
2014	47,4%	4,2	konjunktúra	csökkent	nem
2015	48,6%	3,8	konjunktúra lassulással	növekedett	igen
2016	45,4%	2,2	konjunktúra lassulással	csökkent	nem
2017	44,517%	4,3	konjunktúra	csökkent	nem
2018	44,521%	5,1	konjunktúra	növekedett	igen
2019	44,0%	4,9	konjunktúra	csökkent	nem

Forrás: KSH STADAT 3.1.1. és 3.1.24. adatai alapján, ÁSZ szerkesztés

A 6. sz. táblázat bemutatja, hogy mely években azonosítható kapcsolat a centralizációs ráta alakulása és az anticiklikus gazdaságpolitika között. A táblázatban szereplő adatok alapján az anticiklikus gazdaságpolitika a 2013., a 2015. és a 2018. évben tudott leginkább hatni a centralizációs ráta alakulásra, ugyanis ezekben az években gazdasági növekedés mellett a GDP arányos kormányzati bevételek is növekedtek. A centralizációs ráta alakulását azonban az értékelt időszakban nem csak a Kormány gazdaságpolitikája, hanem az uniós források utólagos megtérülése is befolyásolta, amelynek hatását az elemzés egy korábbi fejezetében már azonosítottunk. A 2010-2012. években, a 2014. évben, a 2016-2017. években, illetve a 2019. évben a centralizációs ráta alakulása a reál GDP változásával fordított arányban mozgott, amely folyamat azt jelzi, hogy a fiskális politika ezekben az években kevésbé hatott az anticiklikus gazdaságpolitika irányába.

Újraelosztási hányad

Az újraelosztási hányad változása az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésekor gazdasági növekedés esetén csökken, míg recesszió idején növekszik. Az újraelosztási hányad és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolatot 2010-2019. között a 7. sz. táblázat mutatja.

Az újraelosztási hányad és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolat értékelése

Időszak	Újraelosztási hányad	Reál GDP %	Gazdasági ciklus	Újraelosztási hányad változás	Anticiklikus hatás azonosítható?
2009	50,7%	-6,7	recesszió	-	-
2010	49,2%	0,7	konjunktúra	csökkent	igen
2011	49,35%	1,8	konjunktúra	növekedett	nem
2012	49,37%	-1,5	recesszió	növekedett	igen
2013	50,16%	2,0	konjunktúra	növekedett	nem
2014	50,21%	4,2	konjunktúra	növekedett	nem
2015	50,6%	3,8	konjunktúra lassulással	növekedett	nem
2016	47,2%	2,2	konjunktúra lassulással	csökkent	igen
2017	47,0%	4,3	konjunktúra	csökkent	igen
2018	46,7%	5,1	konjunktúra	csökkent	igen
2019	46,1%	4,9	konjunktúra	csökkent	igen

Forrás: KSH STADAT 3.1.1. és 3.1.24. adatai alapján, ÁSZ szerkesztés

A 7. sz. táblázat szemlélteti, hogy az újraelosztási hányad alakulása tekintetében a fiskális politika 2011. és 2013-2015. közötti időszak kivételével az anticiklikus gazdaságpolitika irányába hatott. A kivételt jelentő években az újraelosztási hányad előző évhez viszonyított alakulása és a reál GDP változása között ellentétes kapcsolat volt azonosítható, ugyanis konjunktúra idején a mutató csökkent. Az újraelosztási hányad előző évhez viszonyított alakulására az uniós kiadások is jelentős hatást gyakoroltak, amelyet az elemzés korábbi részében szemléltettünk. Az újraelosztási hányad 2016-tól a gazdaság növekedése mellett folyamatosan csökkent, amely folyamat az anticiklikus gazdaságpolitika irányába ható fiskális politikát igazolja.

Kormányzati szektor egyenlege

A kormányzati szektor egyenlegének (hiányának) változása az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésekor gazdasági növekedés esetén csökken, míg recesszió idején növekszik. A kormányzati szektor hiánya és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolatot 2010-2019. között a 8. sz. táblázat mutatja.

8. sz. táblázat

A kormányzati szektor hiánya és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolat értékelése

Időszak	Egyenleg/GDP	Reál GDP %	Gazdasági ciklus	Egyenleg (hiány) változás	Anticiklikus hatás azonosítható?
2009	-4,8%	-6,7	recesszió	-	-
2010	-4,5%	0,7	konjunktúra	csökkent	igen
2011	-5,2%	1,8	konjunktúra	növekedett	nem
2012	-2,3%	-1,5	recesszió	csökkent	nem
2013	-2,6%	2,0	konjunktúra	növekedett	nem
2014	-2,8%	4,2	konjunktúra	növekedett	nem
2015	-2,0%	3,8	konjunktúra lassulással	csökkent	igen
2016	-1,8%	2,2	konjunktúra lassulással	csökkent	igen
2017	-2,5%	4,3	konjunktúra	növekedett	nem
2018	-2,1%	5,1	konjunktúra	csökkent	igen
2019	-2,0%	4,9	konjunktúra	csökkent	igen

Forrás: KSH STADAT 3.1.1. és 3.1.24. adatai alapján, ÁSZ szerkesztés

A 8. sz. táblázat rámutat, hogy a kormányzati szektor hiánya az értékelt időszakban hogyan változott, illetve, felfedi azt is, hogy az egyenleg változása és az anticiklikus gazdaságpolitika között mely években azonosítható kapcsolat. A táblázatból megállapítható, hogy az anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazása a 2010., a 2015-2016. és a 2018-2019. években tudott leginkább hatást kifejteni a kormányzati szektor egyenlegére. Ezekben az években ugyanis a kormányzati szektor hiánya a gazdasági növekedés mellett csökkenni tudott, amely mögött költségvetési bevételek növekedése és a költségvetési kiadások csökkenése húzódott.

Az előző három táblázat alapján megállapítható, hogy az anticiklikus gazdaságpolitika hatása egyszerre mindhárom mutatóra vonatkozóan csupán 2018. évben tudott érvényesülni. Továbbá azt is azonosítottuk, hogy a centralizációs ráta és az újraelosztási hányad esetében szintén csak 2018. évben volt egyszerre hatással az értékelt gazdaságpolitikai irány. A centralizációs ráta és a kormányzati hiány/GDP esetében egyszerre 2015-ben és 2018-ban, míg az újraelosztási hányad és a kormányzati hiány/GDP esetében egyszerre 2010-ben, 2016-ban és a 2018-2019. években jelentkezett az anticiklikus hatás.

A feltárt kapcsolatok alapján az értékelt időszakban az anticiklikus gazdaságpolitika hatása leginkább az újraelosztási hányad esetében volt azonosítható, ugyanis a vizsgált tíz évből hat esetben azonosítottunk kapcsolatot. Az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésével kapcsolatban lényeges kiemelni továbbá, hogy az értékelt időszak utolsó négy évében folyamatosan fennállt.

2.) Az anticiklikus gazdaságpolitika és az adópolitikai intézkedések kapcsolata

A centralizációs ráta alakulását jelentősen befolyásolják az adóbevételek, ezért a következőkben értékeljük a kapcsolatot az adócentralizációs ráta, az adóbevételek és az adókedvezmények, adómentességek nominális változása, valamint az anticiklikus gazdaságpolitika között a 2010-2019. közötti időszakban.

Adócentralizáció

Az adócentralizációs ráta a centralizációs rátához hasonlóan anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülésekor a gazdasági növekedés időszakában növekszik, míg recesszió idején csökkenést mutat. Az adócentralizáció és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolatot a 9. sz. táblázat foglalja össze.

9. sz. táblázat

Az adócentralizáció és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolat értékelése

Időszak	Adócentralizációs ráta	Reál GDP %	Gazdasági ciklus	Adócentralizáció változás	Anticiklikus hatás azonosítható?
2009	38,8%	-6,7	recesszió	-	-
2010	37,0%	0,7	konjunktúra	csökkent	nem
2011	36,5%	1,8	konjunktúra	csökkent	nem
2012	39,0%	-1,5	recesszió	növekedett	nem
2013	38,5%	2,0	konjunktúra	csökkent	nem
2014	38,4%	4,2	konjunktúra	csökkent	nem
2015	38,8%	3,8	konjunktúra lassulással	növekedett	igen
2016	39,3%	2,2	konjunktúra lassulással	növekedett	igen
2017	38,2%	4,3	konjunktúra	csökkent	nem
2018	37,3%	5,1	konjunktúra	csökkent	nem
2019	36,8%	4,9	konjunktúra	csökkent	nem

Forrás: KSH STADAT 3.1.1. és 3.1.24. adatai alapján ÁSZ szerkesztés

A 9. sz. táblázat rámutat, hogy az anticiklikus gazdaságpolitika az adócentralizáció változására 2015-2016. években tudott hatást kifejteni. Ezekben az években ugyanis a gazdasági növekedés mellett az adócentralizáció mértéke növekedett. A ráta értéke 2011. évi mélypontot (36,5%) követően 2012. évre jelentősen, 2,5 százalékponttal megugrott, amely mögött a költségvetési hiány csökkentését célzó, költségvetési bevételeket növelő intézkedések húzódhattak. A Kormány ugyanis 2010-2011-ben számos egyensúlyjavító adópolitikai intézkedést hozott, különadókat vetett ki, növelte a munkát terhelő adókat (szuperbruttósítás, járulékemelés), majd 2012-ben az ÁFA mértékét 25%-ról 27%-ra emelte. A 2012. évi recesszió után az adócentralizáció mértéke enyhén csökkenni kezdett 2014-ig, majd ezt követően 2016-ig, a gazdasági növekedéssel párhuzamosan a mutató emelkedett (38,4%-ról 39,3%-ra). A következő időszakban 2016-2019. között az adócentralizáció a gazdasági növekedés ellenére folyamatosan csökkent, és 2019-re nagyságrendileg a 2011. évi szintre mérséklődött. Az időszakban feltárt fontosabb adópolitikai intézkedések összefoglalást és anticiklikusság szempontjából történt értékelését az elemzés 3. sz. melléklete tartalmazza.

Adóbevételek nominális változása

Az adóbevételek nominális változása és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolatot a 10. sz. táblázat mutatja.

10. sz. táblázat

Az adóbevételek nominális változása és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolat értékelése

Időszak	Összes adóbevétel (Mrd Ft)	Adóbevétel változás	Reál GDP %	Gazdasági ciklus	Anticiklikus hatás azonosítható?
2009	10 255,5	-	-6,7	recesszió	-
2010	10 084,6	-1,7%	0,7	konjunktúra	nem
2011	10 342,8	2,6%	1,8	konjunktúra	igen
2012	11 261,4	8,9%	-1,5	recesszió	nem
2013	11 655,5	3,5%	2,0	konjunktúra	igen
2014	12 564,6	7,8%	4,2	konjunktúra	igen
2015	13 495,6	7,4%	3,8	konjunktúra lassulással	igen
2016	14 116,3	4,6%	2,2	konjunktúra lassulással	igen
2017	14 832,1	5,1%	4,3	konjunktúra	igen
2018	15 929,1	7,4%	5,1	konjunktúra	igen
2019	17 230,7	8,2%	4,9	konjunktúra	igen

Forrás: KSH STADAT 3.1.1. és 3.1.24. adatai alapján, ÁSZ szerkesztés

A 10. sz. táblázat felfedi, hogy 2010-2019. között az adóbevételek nominálisan 2010. és 2012. évek kivételével minden évben növekedtek. 2013-tól a gazdasági növekedés folyamatos volt, csupán lassulások törték meg a kedvező makrogazdasági folyamatokat. A támogató gazdasági környezet, illetve a gazdaság kifehéritését célzó eszközöknek köszönhetően az adóbevételek minden évben növekedtek, csupán az emelkedés ütemében azonosítható eltérés. Ezt az eltérő dinamikát figyelembe véve értékeli az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülését. A 2010. évben az adóbevételek volumene csökkent, amely mögött az előző évben mért -6,7%-os reál GDP, illetve a kedvezőtlen gazdasági folyamatok húzódtak. Ezt követően 2011-ben történt egy kisebb fellendülés, amely mellett már az adóbevételek is növekedtek. A következő évben azonban ismét gazdasági visszaesés történt, azonban az adóbevételek az előző évhez képest jelentősen (8,9%-kal) megemelkedtek, amelyben nagy szerepe lehetett az adócentralizáció értékelésekor feltárt adóbevétel növelését célzó kormányzati intézkedéseknek. A 2013-2019. közötti időszakban a gazdasági növekedés mellett az adóbevételek volumene a reál GDP változásához igazodóan emelkedett. A 2014. évben a 4,2%-os reál GDP mellett egy jelentős, 7,8%-os adóbevétel növekmény, míg 2015-ben a 3,8%-os GDP növekedéshez egy 7,4%-os adóbevétel változás volt tapasztalható. A 2016. évben azonban lassult a gazdasági növekedés, amelyhez az adóbevételek növekedési üteme is igazodott (2,2% reál GDP mellett 4,6%-os adóbevétel emelkedés történt).

Adókedvezmények nominális változása

Az adókedvezmények, adómentességek a költségvetés számára bevétel csökkenést jelentenek, így az anticiklikus gazdaságpolitikával való kapcsolat az újraelosztási rátával megegyező, így gazdasági növekedés idején csökkenést, míg recesszió idején növekedést idéz elő.

Az adókedvezmények, adómentességek¹¹ nominális változása és az anticiklikus gazdaságpolitika közötti kapcsolat 2013-2018. között

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Adókedvezmények, adómentességek összegének változása	120,8%	109,8%	106,1%	120,5%	92,3%	111,2%
Változás az előző évhez viszonyítva	növekedés	növekedés (mérsékeltebb)	növekedés (közel meg egyező)	növekedés (erőteljesebb)	csökkenés	növekedés
Reál GDP	2,0%	4,2%	3,8%	2,2%	4,3%	5,1%

Forrás: Kormány (2013, 2014b, 2015b, 2016b, 2017b, 2019b) és KSH STADAT 3.1.1. alapján, ÁSZ szerkesztés

A 2012. évben a gazdaság recesszióba került (-1,5%-os reál GDP), amelyet 2013-ban egy mérsékelt ütemű gazdasági növekedés követett. A 11. sz. táblázat rámutat, hogy 2013-ban az adókedvezmények, adómentességek az előző évhez képest 20,8%-kal emelkedtek, amely mögött többek között az SZJA tekintetében 2011-től bevezetett félszuperbruttósítás, illetve az újfajta családi kedvezmény bevezetése, valamint a társasági adó kapcsán érvényesített adókedvezmények egyre növekvő értéke húzódott. A 2014. évben a gazdaság tovább gyorsult, amely mellett az adókedvezmények, adómentességek összege a 2013. évhez képest mérsékeltebb ütemben emelkedett. A 2014. évben a 2013. évhez képest a reál GDP jelentősen megemelkedett, míg az adókedvezmények, adómentességek összegének növekedése kevésbé volt erőteljes. A 2013-2014. időszakot együtt vizsgálva az összefüggés mögött az anticiklikus gazdaságpolitika hatása húzódhatott, ugyanis a 2013. évi mérsékeltebb gazdasági növekedés mellett az adókedvezményeket erőteljesebben, míg a 2014. évi dinamikusabb gazdasági fellendülés idején visszafogottabban emelkedtek. Az adókedvezmények változása így 2014. évben a kereslet visszafogásának irányába hatott és támogatta a költségvetési bevételek növekedését.

A 2015. évben az adókedvezmények, adómentességek a 2014. évhez képest közel azonos mértékben növekedtek, míg a gazdasági növekedés üteme mérséklődött, majd 2016. évre reál GDP emelkedése tovább lassult, azonban az adókedvezmények növekedési üteme ezzel ellentétesen gyorsult (2015-ről 2016-ra 20,5%-kal emelkedtek). A két változó eltérő irányú alakulása alapján az anticiklikus gazdaságpolitika hatása így leginkább a 2016. évi folyamatokhoz kapcsolható.

2017. évre a gazdasági növekedés üteme ismét begyorsult, amelyre az adókedvezmények nominális összege csökkent. Ezt követően 2018. évre a reál GDP növekedése tovább fokozódott, amely mellett az adókedvezmények is emelkedtek. A 2017-2018. időszakban az anticiklikus gazdaságpolitika hatása elsősorban a 2017. évhez kapcsolható, hiszen ekkor mozgott ellentétes irányba a két változó.

Az adókedvezményekkel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy kb. egy harmad részüket az SZJA-hoz, valamint a járulékokhoz kapcsolódó családi kedvezmények jelentették az időszakban, amely a Kormány család-támogatási politikájával volt összefüggésben.

Az adópolitikai intézkedések hatásai

A gazdasági növekedés szakaszaiban (2010-2011-ben, 2013-2014-ben és 2017-2019-ban) – az anticiklikus gazdaságpolitika elméleti alapjaira figyelemmel – az adómérték növelésére, az új adónemek bevezetésére, illetve a gazdaságban lévő források szűkítésére irányuló intézkedések valamennyi adónem esetében támogatták az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülését. Az intézkedések ugyanis a költségvetési bevételek

¹¹ Magyarország éves költségvetés végrehajtásának törvényjavaslatainak indokolás mellékletei alapján az „egyes adónemeknél becsült” kimutatás szerint. A kimutatás 2012-től része a törvényjavaslatok indokolásainak, így a változásokat 2013-tól volt lehetséges értékelni.

növelését célozták meg, valamint visszafogták a gazdaságba áramló kiadások mértékét. A fellendülési időszakban ugyanakkor az anticiklikus gazdaságpolitika érvényesülését kevésbé támogatták azok az intézkedések, melyek ösztönözték a gazdasági szereplők rendelkezésére álló pénzeszközeinek növekedését, és így fokozták a fogyasztás és a beruházási aktivitás emelkedésén keresztül a gazdasági növekedést, valamint visszafogták a költségvetési bevételek gyarapodását. Az előbbiekkal ellentétben a gazdasági recesszió (2012.) illetve lassulás (2015-2016.) idején azonban az adócsökkentő, adómentesítő jellegű intézkedések anticiklikus hatást eredményeztek a gazdaságban, mivel visszafogták ugyan a költségvetési bevételeket, azonban elősegítették a gazdasági szereplők fogyasztásának, beruházási aktivitásának felpörgetését.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

Adó- és járulékmértékek változása 2010-2019. között a főbb adó- és járulékfajták esetében

Évek/Adó-nemek	Személyi jövedelemadó	Társasági adó	ÁFA	Szociális hozzájárulási adó	Társadalombiztosítási járulék
2010.	17% 5 M Ft-ig, afölött 32%				27%
2011.	16%. Az összevont adóalap a jövedelem adóalap-kiegészítéssel (27 százalékkal) megnövelt összege.	19%, de 500 millió Ft adóalap alatt 10%	25%, 5%, 18%	-	27%
2012.	16%. 2,424 M Ft adóalap kiegészítés alatt nem kell kiszámítani, felette 27% az adó.			27%	
2013.			27%, 5%, 18%		
2014.	16%				-
2015.					
2016.					
2017.				22%	
2018.	15%	9%		19,5%	
2019.				17,5% ¹²	

Forrás: Vonatkozó jogszabályok alapján, ÁSZ szerkesztés

¹² A Kormány a koronavírus járvány miatti gazdaságvédelmi programjának részeként az adó mértékét 2020. július 1-jétől 15,5%-ra csökkentette.

2. számú melléklet

A munkát terhelő és fogyasztáshoz kapcsolt adóbevételek arányát alakító adónemek 2010-2019. között

Munkát terhelő adók	Fogyasztást terhelő adók
Személyi jövedelemadó	ÁFA
Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető főbb járulékok	Pénzügyi tranzakciós illeték
Rehabilitációs hozzájárulás	Biztosítási adó
Szakképzési hozzájárulás	Távközlési adó
Társadalombiztosítási járulék	Jövedéki adók
Egészségügyi hozzájárulás	Regisztrációs adó
Egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék	Népegészségügyi termékadó
Magánszemélyek különadója	Távközlési tevékenység különadója
Munkaadói járulék	
Munkavállalói járulék	
Szociális hozzájárulási adó	

Forrás: NAV (2019a, 2020) alapján, ÁSZ szerkesztés

3. számú melléklet

Példák azokra az adó-, járulékpolitikai intézkedésekre, amelyek a bevezetés évében anticiklikus vagy prociklikus hatást fejtettek ki a gazdasági növekedés tekintetében az egyes területeken a 2010-2019. években

A gazdasági növekedés változása, évek	Hatás GDP-re	Munkát terhelő adók	Társaságok tőkejövendelmét terhelő adók	Fogyasztást terhelő adók
2010-2011. Fellendülés	anticiklikus	2010-ben szuperbruttósítás (adóalapkiegészítés), járulékemelés 2010-től és 2011-től is, 60 napon túli végkielégítése megadóztatása	Különadók bevezetése	2011-től játétkadó, jövedéki adó mérték emelése
	prociklikus	2011-től összevont SZJA adóalap adóalapkiegészítéssel (félszuperbruttósítás), adómérték 16%-ra csökkent, újfajta családi kedvezmény bevezetése, 10 kisadó megszüntetése	2010-től TAO 10%-ra csökkent 0,5 Mrd Ft adóalap alatt.	..
2012. Recesszió	anticiklikus	2012-től a több járuléknemet kiváltó, átláthatóbbá tevő szociális hozzájárulási adó bevezetése, adóterhelés továbbra is 27%, mint 2010-2011-ben, félszuperbruttósítás megszűnt a 202 ezer Ft alatti jövedelemnél
	prociklikus	2012-től az áfa mértékének 25-ről 27%-ra emelése
2013-2014. Fellendülés	anticiklikus	2013-tól járuléklafon eltörlése,	2013-tól biztosítási adó, távközlési adó, közművezetékek adója bevezetése, az energiaellátók jövedelemadója adómérték emelés	2013-tól pénzügyi tranzakciós illeték bevezetése

A gazdasági növekedés változása, évek	Hatás GDP-re	Munkát terhelő adók	Társaságok tőkeje-vedelmét terhelő adók	Fogyasztást terhelő adók
	prociklikus	2013-tól a Munkahelyvédelmi Akcióterv keretében adott járulékkedvezmények bevezetése, félszuperbruttósítás megszűnt. 2014-től bővítették a Munkahelyvédelmi Akció kedvezményeit, a családi adókedvezményt a járulék terhére is igénybe lehet venni	2013-tól a kis-kereskedelmi-, az energia-, távközlési ágazat különadója eltörlése, a biztosító társaságok kikerülése a pénzügyi szervezetek különadójának hatálya alól, hét különböző adó kiváltására a kedvezményes kisvállalati adó bevezetése	2014-től az áfa mérték 5%-ra csökkent az élő- és félsertés esetében
2015-2016. Lassulás	anticiklikus	2015-től további kedvezmények Munkahelyvédelmi akció, 2016-tól 15% SZJA mérték, családi kedvezmény 25%-kal nőtt.	2016-tól hitelintézeti különadó mérték csökkentése	2016-tól áfa mérték 5% sertés- és lakásépítések esetében
	prociklikus
2017-2018. Fellendülés	anticiklikus
	prociklikus	2017-től szociális hozzájárulás adó csökkentése 27-ről 22%-ra, a családi kedvezmény kiterjesztése a kétgyermekes családokra, 2018-tól szociális hozzájárulási adó csökkentése 19,5%-ra	2017-től a befektetési szolgáltatók különadója és a hitelintézeti járadék megszüntetése, KATA választásra jogosító bevételi értékhatár nőtt, KIVA adókulcs csökkent, TAO 9%-ra csökkent 2018-tól KIVA adókulcs 13%-ra csökkent, KIVA bevételi értékhatár és adóalanyi kör bővült, KATA kiterjed az ügyvédi irodákra	2018-tól az áfa-mérték 5%-ra csökkent az éttermi étkezés, az internet hozzáférés, a sertésbelsőség, a halhús, a Braille-nyomtatók és a kijelzők esetében

A gazdasági növekedés változása, évek	Hatás GDP-re	Munkát terhelő adók	Társaságok tőkejöveldelmét terhelő adók	Fogyasztást terhelő adók
2019. Fellendülés enyhe lassulással	anticiklikus	<p>Hatéves bérmegállapodás 2019. évi adó és járulék mérték csökkentő hatása (pl. szociális hozzájárulási adó csökkentése 17,5%-ra),</p> <p>2019-től az egészségügyi hozzájárulás a szociális hozzájárulási adóba olvadt, megszűnt a magánszemélyek jogviszony-megszűnéséhez kapcsolódó 75%-os különadó</p> <p>2019-től a nyugdíjasok munkába állása érdekében adó, járulékmentességek, kedvezmények nyújtása a minimálbér összegéig, családi kedvezmény növelése</p>	<p>2019-től a bal-eseti adót összevonták a biztosítási adóval, megszűnt az adóelőleg-kiegészítési kötelezettség a társasági adó, az energiaellátók jövedelemadója, valamint az innovációs járulék esetében. Megszüntették továbbá a kulturális adót, a hitelintézeti különadót. A pénzügyi szervezetek különadójának adókulcsát mérsékeltek, a befektetési vállalkozásoknak már nem kell különadót fizetniük.</p> <p>2019-től nagyvállalatoknál a csoportadózás bevezetése, fejlesztési tartalék max. értékhatárának emelése, KKV-k fejlesztési adókedvezményének kedvező módosítása.</p>	<p>2019-től a tej áfájának 18%-ról 5%-ra csökkentése,</p> <p>20 ezer Ft-ig a lakossági áttutalások mentesítése a pénzügyi tranzakciók illeték</p>
	prociklikus

Forrás: Kormány (2010-2020b) alapján, ÁSZ szerkesztés

4. számú melléklet

Az adó- és járulék-centralizációs ráta alakulása 2010-2018 évek között az Európai Unió országaiban, adatok %-ban

Unió országok/Évek	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Belgium	45,3	46,2	47,2	48,0	47,6	46,7	45,8	46,3	46,4
Bulgária	26,0	25,2	26,6	28,3	28,3	28,9	28,9	29,3	29,8
Csehország	32,5	33,6	34,1	34,7	33,7	33,9	34,6	35,2	36,0
Dánia	46,1	46,1	46,7	47,1	49,7	47,1	46,4	46,8	45,2
Németország	38,6	38,9	39,6	39,7	39,5	39,8	40,3	40,7	41,3
Észtország	33,0	31,2	31,5	31,5	32,0	33,2	33,7	32,7	32,8
Írország	28,3	28,8	29,0	29,5	29,5	23,6	23,9	23,0	22,8
Görögország	34,1	36,0	38,7	38,5	39,0	39,5	41,4	41,3	41,4
Spanyolország	32,1	32,0	33,2	34,0	34,6	34,5	34,2	34,4	35,2
Franciaország	44,1	45,3	46,4	47,4	47,6	47,5	47,5	48,1	48,2
Horvátország	36,0	35,2	35,9	36,4	36,6	37,2	37,7	37,7	38,5
Olaszország	41,4	41,3	43,3	43,4	43,1	42,9	42,2	41,8	41,8
Ciprus	31,6	31,6	31,6	31,7	33,6	33,0	32,1	33,1	33,6
Lettország	28,5	28,3	29,1	29,4	29,8	30,1	31,2	31,4	31,2
Litvánia	28,5	27,4	27,1	27,0	27,6	29,0	29,7	29,5	30,2
Luxemburg	38,9	38,4	39,8	39,6	38,9	38,3	38,1	38,9	40,5
Magyarország	37,1	36,6	39,2	38,6	38,6	38,9	39,4	38,3	37,4
Málta	33,1	33,3	33,4	33,6	33,3	31,4	31,9	32,7	32,5
Hollandia	35,8	35,7	35,8	36,3	37,2	37,0	38,5	38,8	38,8
Ausztria	41,8	41,9	42,5	43,3	43,3	43,7	42,3	42,2	42,6
Lengyelország	32,2	32,6	32,9	32,7	32,8	33,2	34,2	34,9	35,9
Portugália	33,6	35,3	34,3	37,0	36,9	36,9	36,4	36,4	37,0
Románia	27,0	28,2	27,7	27,3	27,5	28,0	26,5	25,7	27,1
Szlovénia	38,1	37,7	38,1	37,7	37,6	37,7	37,8	37,5	37,7
Szlovákia	28,1	29,0	28,6	30,9	31,8	32,6	33,2	34,1	34,2
Finnország	40,6	41,8	42,5	43,5	43,6	43,5	43,7	43,0	42,3
Svédország	43,3	42,5	42,7	43,1	42,7	43,1	44,5	44,6	44,3
Egyesült Királyság	34,6	35,0	34,1	34,0	33,7	34,0	34,5	34,9	34,9
Átlag EU28	35,4	35,5	36,1	36,6	36,8	36,6	36,8	36,9	37,1
Átlag V4-ek	32,5	33,0	33,7	34,2	34,2	34,7	35,4	35,6	35,9

Forrás: Eurostat (2020c) alapján, ÁSZ szerkesztés

FOGALOMTÁR

Adócentralizációs ráta	A kormányzati adó- és járulékbevételek és a folyó áron számított GDP hányadosa.
Adóék	A munkát terhelő összes, a munkáltató és a munkavállaló által fizetett adó- és járulékteher, valamint a teljes munkaerőköltség (bruttó bér plusz a munkaadó által fizetendő járulékok) hányadosa.
Adómorál	Az adózók viszonyulása az adózás rendjéhez, adóbevallási, illetve fizetési hajlandóság, amely kihat a befizetett adók mértékére.
Anticiklikus gazdaságpolitika	A költségvetési (fiskális) politika anticiklikusnak tekinthető, ha konjunktúra idején többletet halmoz fel, amelyet aztán a recesszió idején képes a gazdaság felpörgetésére használni. Az anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazása esetén, konjunktúra idején a költségvetési bevételek növekednek, az állami kiadások csökkennek, amelynek következtében a költségvetési hiány csökken.
Automatikus stabilizátorok	Az automatikus stabilizátorok a jogszabályokban előre meghatározott költségvetési eszközök, amelyek beavatkozás nélkül működnek és fejtik ki a gazdasági ciklus adott szakaszában hatásukat, biztosítva a gazdaság növekedését. Ilyen automatikus stabilizátor bevételi oldalon az adórendszer, minden jogszabályban előírt adó, járulék. A kiadási oldalon stabilizátor szerepet töltenek be az állami transzferek: a családi, szociális és munkanélküli ellátások, amelyekre jogszabályban előírt feltételek teljesítése esetén jogosultak a kedvezményezettek. (Orbán, 2011)
ÁFA-rés	Az adóelkerülés gyakori mérőszáma az ÁFA-rés, amely a potenciálisan beszedhető és a ténylegesen beszedett ÁFA adóbevétel különbségét jelenti. (Parragh B. - Palotai D., 2018)
Bérek és keresetek	A bérek és keresetek a munkavállalói jövedelemnek a munkaadók által fizetett társadalombiztosítási hozzájárulás nélküli értéke. Tartalmazza a munkavállaló által fizetett összes jövedelemadót és az egyéni társadalombiztosítási hozzájárulást. Két fő típusa: - pénzbeli bérek és keresetek (ilyenek a rendszeresen fizetett bérek és keresetek, a túlmunka után járó fizetések, a rendszeres kiegészítő pénzbeli támogatások, a munkavállaló által kapott jutalékok), - természetbeni bérek és keresetek (térítésmentesen vagy csökkentett áron nyújtott ételek, olyan egyenruha, amelyet a munkavállaló nemcsak munkavégzés közben viselhet, lakásvásárlás céljára nyújtott munkáltatói kölcsönök kamatkedvezménye, stb.). (KSH, 2007)
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	Tartalmazza az elszámolási időszak új tárgyeszközök-vásárlását, használt tárgyeszközök-értéknövekedését illetve az állóeszközök saját termelésben való előállítását, a külföldről származó tárgyeszköz-apport, valamint a pénzügyi lízing konstrukcióban beszerzett tárgyi eszközök értékét. (KSH, 2019a)
Centralizációs ráta	A kormányzati bevételek GDP-hez viszonyított %-os aránya, amely megmutatja, hogy a megtermelt GDP hány százalékát tették ki a kormányzati bevételek.
Diszkrecionális eszközök	A diszkrecionális eszközök az állam eseti döntése alapján befolyásolják a kereslet alakulását, hatásukat hosszabb idő alatt fejtik ki. Ide tartoznak például az állami foglalkoztatási programok, a közmunka, eseti beruházási és egyéb kifizetések, az adókulcsok módosítása. Az USA például az 1929-1933-as világválság idején alkalmazott közmunka programokat (Orbán, 2011.), míg a 2007-2008-as nemzetközi pénzügyi válság kapcsán több európai bankmentő programokat hajtott végre annak árán is, hogy a kormányzati szektor hiánya és az államadósság növekedett (Pálóczi, 2010).
EKÁER	Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer, amelyet a Kormány 2015-ben vezetett be a gazdaság kifehérítésének támogatása érdekében. A rendszer célja a jogkövető piaci szereplők pozíciójának erősítése, az áruforgalom átlátható-

	sága, a gyakran emberi egészséget veszélyeztető élelmiszerekkel kapcsolatos visszaélések kizárása és nem utolsó sorban az adóelkerülők kiszűrése. Az EKÁER-rel nyomon követhetővé válik az áruk tényleges útja, hiszen a szállítással kapcsolatos adatokat (áru megnevezése, mennyisége, címzett, feladó adatai, szállító jármű rendszáma stb.) egy központi elektronikus rendszerben még a fuvarozás előtt kell rögzíteni. (NAV EKÁER 2020)
ESA2010	Az Európai Unió tagállamai 2014 szeptemberétől megváltozott módszertan szerint állítják össze a nemzeti számlákat. Az ESA2010 (European System of Accounts – A nemzeti számlák európai rendszere) módszertani előírás váltja fel a korábbiakban alkalmazott, ESA95 rendszert. Az új módszertan követi a gazdasági környezetben lezajlott változásokat, figyelembe veszi az új kutatási eredményeket és a felhasználók új igényeit. Az ESA2010 módszertani elveire figyelemmel a kormányzati szektorról közölt statisztikai adatok eltérhetnek az NGM által az államháztartásról közölt pénzforgalmi adatoktól. A főbb különbségek: <ul style="list-style-type: none"> - a kormányzati szektor tartalma a statisztikában bővebb, az államháztartási intézményeken kívül itt számolják el a nem piaci termelést végző állami vállalatokat és a nemzeti vagyon újraelosztásában közreműködő nonprofit intézményeket, - eredményszemléletű és időkülönbözettel korrigált elszámolást alkalmaz, - bizonyos tranzakciók (pl. privatizáció, katonai eszközök beszerzése stb.) elszámolása eltér a pénzforgalomtól. (KSH 2019a)
e-szja	A személyi jövedelemadó bevallás elektronikus úton történő előkészítése az adóhatóság által.
Fordított áfa	Az adófizetésre a termék beszerzője, szolgáltatás igénybevevője kötelezett, a számla az általános forgalmi adó nélkül kerül kiállításra.
Gazdaság kifehéritése	Amely során olyan állami intézkedésekre kerül sor, hogy az adózás alá vont jövedelem és vagyontömeg nő, csökkentve az adóelkerülést, szürke-, illetve feketegazdaság nagyságát.
Keynes-i fiskális élénkítés	Keynes az állam kiemelkedő szerepét abban látta, hogy recesszió idején anticiklikus módon, az állami kiadások növelésével élénkítse a keresletet, ugyanakkor konjunktúra idején a kiadások visszafogásával, bevételek növelésével képezzen tartalékokat a későbbi válságok hatásainak enyhítésére (Keynes, 1936)
Kiadások és a GDP változásának hatása	Azt vizsgálja, hogy az újraelosztás változásában mekkora szerep tulajdonítható a GDP változásának, és mekkora a kiadások nominális emelkedésének. A számítás módja: $K_{ij} = K_E + K_{GDP}$, ahol, K_{ij} a GDP arányos kormányzati kiadások változásának a százalékpontban kifejezett mutatója i és j évek között, ahol i a bázis időszakot, j a tárgyidőszakot jelzi, K_E a kiadások változásának a hatását mutatja, a GDP-változás hatásának a kiszűréssel: kiadási hatás; K_{GDP} pedig a GDP változásának a hatását mutatja a GDP-arányos kiadások változására (GDP-hatás). Az additív összefüggés az alábbi esetekben áll fenn a Laspeyres-féle formában: $\sum E_j / GDP_j - \sum E_i / GDP_i = K_{ij}$ $\sum E_j / GDP_i - \sum E_i / GDP_i = K_E$ $\sum E_j / GDP_j - \sum E_j / GDP_i = K_{GDP}$ ahol, $E_{i,j}$ a kormányzati kiadások folyó áras értéke, $GDP_{i,j}$ a GDP nominális értéke i bázis, illetve j tárgyidőszakban (Kopint-Tárki, 2015, 15.o.)

Közvetett adók	Olyan adó, amelyet előre meg nem határozott személy a fizetője, aki az adózás tárgyát igénybe veszi.
Közvetlen adók	Az adófizető jövedelmét vagy vagyonát terhelő adó.
Maastrichti hiánycél	Az Európai Uniót létrehozó maastrichti szerződés 121. paragrafusában felsorolt feltételek, konvergenciakritériumok egyike, amely szerint Az éves költségvetési hiány nem haladhatja meg a GDP 3%-át; a bruttó államadósság nem lépheti túl a GDP 60%-át (illetve 60% feletti adósságráta esetén az adósságrátában folyamatos és jelentős csökkenést kell felmutatni).
n+2 szabály	Az N+2 szabály az európai strukturális és beruházási alapokból származó források éves elosztásának finanszírozási szabályaival függ össze. Amennyiben a kérdéses forrás felhasználására a határidőig nem kerül sor, a Bizottság visszavonhatja a későbbi költségvetési kötelezettségvállalásokat. A kötelezettségvállalások automatikus visszavonásához vezet az, ha a finanszírozás elköltése vagy a kifizetési kérelmek benyújtása a második év végéig (n+2) nem történt meg. (Európai Bizottság 2020b)
Nettó kereset	A bruttó átlagkeresetből gazdálkodó szervezetenként a munkavállalót terhelő közterhek, azaz a munkaerőpiaci járulék, az egészségbiztosítási és a nyugdíjjárulék, továbbá a személyi jövedelemadó levonásával számított adat. (KSH 2019b)
Online számlázás	Az elektronikus számlaadatok online „real time” idejű adatszolgáltatása a NAV felé.
Prociklikus gazdaságpolitika	Az anticiklikus gazdaságpolitika ellentéte, amelyre a recesszió idején végrehajtott megszorító intézkedések jellemzőek. Az anticiklikus gazdaságpolitika alkalmazása esetén, konjunktúra idején a költségvetési bevételek csökkennek, az állami kiadások növekednek, amelynek következtében a költségvetési hiány növekszik.
Reálkereset	A fogyasztói árak változásán figyelembe vett nettó kereset.
Rejtett gazdaság	Azon nem regisztrált gazdasági tevékenységek, amelyek hozzájárulnak a GDP előállításához, azonban rejtve maradnak az állam elől az adóelkerülés miatt, a munkaerő-piaci szabályozások, egyéb adminisztrációs előírások elkerülése kapcsán.
Rendkívüli Kormányzati Intézkedések	Az Áht. 21. § alapján a központi költségvetésről szóló törvényben rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalékot kell képezni az év közben meghozott kormányzati döntésekből következő feladatok finanszírozására és az előirányzott, de elháríthatatlan ok miatt elmaradó költségvetési bevételek pótlására. A rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalék felhasználásáról a Kormány a 33. § (2) bekezdése szerint, egyedi határozatban rendelkezik. A rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartalék előirányzata nem lehet több a központi költségvetésről szóló törvény kiadási főösszegének 2%-ánál, és nem lehet kevesebb 0,5%-ánál. A rendkívüli kormányzati intézkedésekre szolgáló tartaléknak - az éves hatást tekintve - legfeljebb 40%-a használható fel az első félévben. E mértéktől nagyobb felhasználáshoz az Országgyűlés jóváhagyása szükséges.
Szuperbruttósítás	2010-től került bevezetésre a fogalma a személyi jövedelemadó számításához kapcsolódóan, amely szerint fizetendő adó alapját az adóalap-kiegészítés hozzáadásával kell kiszámítani, vagyis a személyi jövedelemadó és az adójóváírás alapjába a bruttó bér mellett a munkaadó által fizetett járulékok is beleszámítottak.
Trendelemzés	A trendelemzés egy előre meghatározott időszakra vonatkozóan az adatok, állományok mértékének, összetételének változási irányára és dinamikájára irányuló, következtetéseket is magába foglaló értékelési módszer.
Újraelosztási ráta	A kormányzati kiadások GDP-hez viszonyított %-os aránya megmutatja, hogy a megtermelt GDP hány százalékát osztja újra az állam.
W alakú gazdasági válság	Egyszeri nagymértékű gazdasági visszaesést egy hirtelen felpattanás követ, majd mindez még az adott évben egyszer megismétlődik. (Török, 2020)

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ÁFA	Általános forgalmi adó
Alaptörvény	Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
ÁSZ	Állami Számvevőszék
ÁSZ tv.	Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény
COVID-19	Koronavírus járvány
EKÁER	Elektronikus Közútiáruforgalom-ellenőrző Rendszer
ESA	Nemzeti és Regionális Számlák Európai Rendszere (European System of Accounts)
e-SZJA	Személyi jövedelemadó bevallás online ügyintézése
EU	Európai Unió
EU28	Az Európai Unió 28 tagállama 2019. december 31-i állapot szerint.
GDP	Gross domestic product, bruttó hazai termék. A GDP az egy területen, adott idő alatt előállított végső felhasználásra szánt javak (termékek és szolgáltatások) összességének értéke.
K+F+I	Kutatásra és fejlesztésre és innovációra fordított összegek
KATA	Kisadózó vállalkozások tételes adója
KIVA	Kisvállalati adó
KKV	Kis-középvállalkozások
Korm. rendelet	Kormányrendelet
Kormány	Magyarország Kormánya
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
KT	Költségvetési Tanács
M euro	millió euro
M Ft	millió forint
MNB	Magyar Nemzeti Bank
Mrd Ft	milliárd forint
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
OECD	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
PM	Pénzügyminisztérium
SZJA	Személyi jövedelemadó
V4-ek	Visegrádi négyek: A Visegrádi Együttműködésben résztvevő országok: Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia

IRODALOM

- Állami Számvevőszék (2007): Államreform, közpénzügyi reform: Nemzetközi trendek és hazai kihívások, <https://www.asz.hu/storage/files/files/Szakmai%20kutat%C3%A1s/2007/t74.pdf?download=true>
- Állami Számvevőszék (2009): Az állam célszerű gazdasági szerepvállalása a XXI. század elejének globális gazdaságában, <https://www.asz.hu/storage/files/files/Szakmai%20kutat%C3%A1s/2009/t310.pdf?download=true>
- Állami Számvevőszék (2019a): Az általános forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifejlesztés folyamatára, T/475, 2019. december https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2019/afa_20191206.pdf?ctid=1271
- Állami Számvevőszék (2019b): A költségvetési előirányzatok rugalmasabb tervezésének és végrehajtásának lehetőségei, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2019/rte_20190313.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2020a): Változásmenedzsment és fenntarthatóság, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2020/valtozasm_elemzes_20200515.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2020b): Az uniós támogatások államadósságra és hiányra gyakorolt hatása, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2020/az_unios_tamogatasok_allamadossagra_es_hianyra_gyakorolt_hatasa_20200423.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2020c): Elemzés a Költségvetési Tanács részére a 2020. első félévi költségvetési folyamatokról, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemezsek/2020/20200922_elemzes_kt.pdf?download=true
- Báger G., Pulay Gy., Vigvári A. (2010) A magyar állam működés főbb jellemzői és szükséges változtatásának irányai, Pénzügyi Szemle 55 évf. 2. sz. 217-243. o., https://www.asz.hu/storage/files/files/Publikaciok/Szakmai_cikkek/Bager_Gusztav/psz1002217.pdf?download=true
- Baksa D. - Benk Sz. - Jakab Z. (2014): Létezik „a” költségvetési multiplikátor? Fiskális és monetáris reakciók, hitelesség és költségvetési multiplikátorok Magyarországon. Szigma, 45(1 2): 57-83. o., <http://real.mtak.hu/31034/>
- Czakó E. (2005): A versenyképességi programok néhány tanulsága a kormányzati szféra számára – az Ír Versenyképességi Tanács és a Lisszaboni Stratégia című műhelytanulmány a Versenyképesség Kutatások Műhelytanulmány-sorozat 11. sz. kötete, szeptember, <https://core.ac.uk/download/pdf/11808697.pdf>
- Csath M. – Alföldy-Boruss M. – Györpál T. – Nagy B. – Taksas B. (2014): Pénzügyi stabilitás és gazdasági versenyképesség. in: Kaiser T. – Kis N. (szerk.): A jó állam mérhetősége, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2014, <https://cmsadmin-pub.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/a-jo-allam-merhetosege.original.pdf>
- Domokos L. (2016): Domokos László előadása az 54. Közgazdász vándorgyűlésen, <https://www.aszshirportal.hu/hu/hirek/domokos-laszlo-eloadasa-az-54-kozgazdasz-vandorgyulesen>
- Éltető A. (2003): Versenyképesség a közép-kelet-európai külkereskedelemben. Közgazdasági Szemle, L. évf., március, 269–281., <http://www.epa.hu/00000/00017/00091/pdf/elteto.pdf>
- Európai Bizottság (2016): Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report, TAXUD/2015/CC/131, https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/2016-09_vat-gap-report_final.pdf?rel=mas
- Európai Bizottság (2019): Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2019 Final Report, TAXUD/2015/CC/131, https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2019_en.pdf
- Európai Bizottság (2020a): Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States 2020 Final Report. https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2020_en.pdf

- Európai Bizottság (2020b): Európai Bizottság, Fogalomtár, https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/policy/what/glossary/n/nplus2
- Forte, F. – Magazzino, C. (2011): Optimal Size Government and Economic Growth in EU Countries, *Economia Politica* XXVIII(3):1-1, December 2011, https://www.researchgate.net/profile/Cosimo_Magazzino/publication/227430706_Optimal_Size_Government_and_Economic_Growth_in_EU_Countries/links/0c96051da8a436faa100000/Optimal-Size-Government-and-Economic-Growth-in-EU-Countries.pdf
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London, Macmillan, 1936. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjtzWjssfpAhWLSKQKHSdmBNAQFjADegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fwww.files.ethz.ch%2Fisn%2F125515%2F1366_KeynesTheoryofEmployment.pdf&usg=AOvVaw2mRNPH7faiovZD8c7qCUB
- Kopint - Társi Konjunktúrakutató Intézet Zrt. (2015): Fiskális folyamatok átrendeződése a világgazdaság fontosabb országaiban, az EU-bank és Magyarországon, https://www.parlament.hu/documents/126660/365899/KT_tanulm%3%a1ny_v%3%a9geleges+Kopint++T%3%a1rki.pdf/e440879e-3dd3-48aa-8163-7214b00ffea7
- Kormány (2010): T/3927. számú Törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetésének végrehajtásáról, <https://www.parlament.hu/irom39/03927/03927.htm>
- Kormány (2011): T/8196. számú Törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló 2010. évi CLXIX. törvény végrehajtásáról, <https://www.parlament.hu/irom39/08196/08196.htm>
- Kormány (2012a): A KÖVETKEZŐ LÉPÉS SZÉLL KÁLMÁN TERV 2.0, 2012. április, https://2010-2014.kormany.hu/download/3/e8/80000/1-A_k%3%B6vetkez%C5%91_l%C3%A9p%C3%A9s%20%28SzkT%2020%29.pdf
- Kormány (2012b): T/12002. számú Törvényjavaslat a Magyarország 2012. évi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény végrehajtásáról, <https://www.parlament.hu/irom39/12002/12002.htm>
- Kormány (2013): T/1143. számú Törvényjavaslat a Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény végrehajtásáról, <https://www.parlament.hu/irom40/01143/01143.htm>
- Kormány (2014a): MAGYARORSZÁG 2014. ÉVI NEMZETI REFORM PROGRAMJA, 2014. április, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiSp-unhZPqAhWFDewKHdZNDj4QFjAAegQIARAB&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Finfo%2Fsites%2Finfo%2Ffiles%2Ffile_import%2Fnrp2014_hungary_hu_0.pdf&usg=AOvVaw3rYRaxgQ9LHW6sHB_JKjjo
- Kormány (2014b): T/5954. számú Törvényjavaslat a Magyar Köztársaság 2014. évi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról, <https://www.parlament.hu/irom40/05954/05954.htm>
- Kormány (2015a): Magyarország 2015. évi Nemzeti Reform Programja, 2015. április, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/nrp2015_hungary_hu_0.pdf, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-convergence-programme-hungary_hu.pdf
- Kormány (2015b): T/12284. számú Törvényjavaslat a Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény végrehajtásáról (<https://www.parlament.hu/irom40/12284/12284.htm>)
- Kormány (2016a): Magyarország 2016. évi Nemzeti Reform Programja, 2016. április, http://kfib.hu/uploads/Nemzeti_Reform_Program_2016.pdf
- Kormány (2016b): T/17578. számú Törvényjavaslat a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény végrehajtásáról, (<https://www.parlament.hu/irom40/17578/17578.htm>)
- Kormány (2017a): Magyarország 2017. évi Nemzeti Reform Programja, 2017. április, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-national-reform-programme-hungary_hu_0.pdf
- Kormány (2017b): T/1671. számú Törvényjavaslat a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény végrehajtásáról (<https://www.parlament.hu/irom41/01671/01671.html>)

Kormány (2018): Magyarország 2018. évi Nemzeti Reform Programja, 2018. április, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu_2.pdf

Kormány (2019a): Magyarország 2019. évi Nemzeti Reform Programja, 2019. április, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu.pdf>

Kormány (2019b): T/7556. számú törvényjavaslat a Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről szóló 2017. évi C. törvény végrehajtásáról (<https://www.parlament.hu/irom41/07556/07556.html>)

Kormány (2020a): Konvergencia program 2020-2024, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-convergence-programme-hungary-hu.pdf>

Kormány (2020b): Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programja, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-national-reform-programme-hungary-hu.pdf>

Központi Statisztikai Hivatal (2007): Módszertani dokumentáció, fogalmak, bérek és keretek, http://www.ksh.hu/apps/meta.objektum?p_lang=HU&p_menu_id=110&p_almenu_id=201&p_ot_id=200&p_level=1&p_session_id=64673223&p_obj_id=1157

Központi Statisztikai Hivatal (2019a): Általános gazdasági mutatók.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz31.html>

Központi Statisztikai Hivatal (2019b): Módszertan, keretek, <http://www.ksh.hu/docs/hun/modszgyors/kermodsz19.html>

Lentner Cs. (2007): A magyar nemzetgazdaság versenyképességének új típusú tényezői. in: Lentner Cs. (szerk.): Pénzügypolitikai stratégiák a XXI. század elején. Budapest, akadémiai kiadó, 271–297. oldal

Magyar Nemzeti Bank (2018): A 2010–2017 közötti adó- és transzferváltozások elemzése mikroszimulációs modellel, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-tanulmany-135-vegleges.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2019): Versenyképességi program 330 pontban. <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/versenykepességi-program-330-pontban>

Molnár Gy. - Soós G. D. - Világi B. (2017): A költségvetési politika és a gazdaság ciklikus pozíciójának kapcsolata, Hitelintézet Szemle, 16. évf. 4.szám 2017. december, 58–85. o., https://hitelintezetiszemle.mnb.hu/letoltes/hsz_16_4_t3_molnar_soo_s_vilagi.pdf

Mroczek, T. - Skica, T. - Rodzinka, J. (2019): Optimal size of the general government sector from the point of view of its impact on the EU economies, South East European Journal of Economics and Business Volume 14 (2) 2019, 95-105, https://www.researchgate.net/publication/338297624_Optimal_Size_of_the_General_Government_Sector_from_the_Point_of_View_of_its_Impact_on_the_EU_Economies

Nádasi L. (2016): Az állami újraelosztás és a gazdasági növekedés hosszú távú összefüggései, http://competitio.unideb.hu/wp-content/uploads/2016/03/XIII-1/9_N%C3%A1dasdi%20Levente.pdf

Nagy L. (2017): Az adórendszer hatása a vállalati versenyképességre és a tőkebeáramlásra. Pénzügyi szemle 2017/1, 21-36. o., https://www.penzugyiszemle.hu/documents/nagyl-2017-1-m-1pdf_20170406151436_95.pdf

Nemzetgazdasági Minisztérium (2012): A megújuló Magyarország adópolitikája, <https://2010-2014.kormany.hu/download/4/29/b0000/A%20meg%C3%BAjul%C3%B3%20Magyarorsz%C3%A1g%20ad%C3%B3politik%C3%A1ja.pdf>

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2019a): Évkönyv 2010-2018, https://www.nav.gov.hu/nav/archiv/Kiadvanyok/evkonyvek/NAV_evkonyvek/_NAV_evkonyvek.html

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2019b): Megszűnt a feltöltési kötelezettség, https://www.nav.gov.hu/nav/ado/tarsasagi/Megszunt_a_feltoltesi20191205.html

Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2020): Évkönyv 2019, <https://www.nav.gov.hu/nav/kiadvanyok/evkonyvek>

Nemzeti Adó- és Vámhivatal, EKÁER (2020): EKÁER honlapja, <https://ekaer.nav.gov.hu/>

Orbán V. (2011): A fiskális és monetáris gazdaságpolitikai eszközök hatékonysága a konjunktúraingadozások aspektusában, BGF Pénzügyi és Számviteli Kar Zalaegerszegi Intézet, 2011. szeptember, <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjSz5Gf2>

http://www.konyvtar.hu/fu/fuuploads/fu_dokumen...konyvtar/digitalis_dolgozatok/dido_2011/f10865_orb%25C3%25A1n_viktor_2011sept.pdf&usg=AOvVaw1Z3_aSvkYV6bxIZtUlulN

Palócz É. (2010): Fiskális politikák a válság tükrében: a nemzetközi pénzügyi válságra adott fiskális politikai reakciók Közép Kelet Európában és Magyarországon, 2010. október 21. <https://docplayer.hu/2843218-Fiskalis-politikak-a-valsag-tukreben.html>

Palotai D. – Virág B. (2016): Hogyan érhető el a sikeres gazdasági felzárkózás. <https://www.mnb.hu/letoltes/palotai-daniel-virag-barnabas-hogyan-erhető-el-a-sikeres-gazdasagi-felzarkozas.pdf>

Parragh B. - Palotai D. (2018): Az ösztönző adórendszer felé. Pénzügyi Szemle 2018/2, 201-220. o., https://www.penzugyiszemle.hu/documents/palotai-parragh-2018-1-mpdf_20180709124321_89.pdf

Pete P. (2011): Gazdaságpolitika, TÁMOP 4.1.2 08/2/A/KMR 2009 0041 pályázati projekt, Tartalomfejlesztés az ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszékén az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék, az MTA Közgazdaságtudományi Intézet és a Balassi Kiadó közreműködésével, 2011. június, https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0041_gazdasagpolitika/01hetgazdpol.pdf

Pénzügyminisztérium (2020a): Megjelent az újabb adókonnyításokról szóló kormányrendelet, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/adougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/megjelent-az-ujabb-adokonnyitesekrol-szolo-kormanyrendelet>

Pénzügyminisztérium (2020b): Szinte minden gazdasági szereplőt érintenek az adókonnyító javaslatok, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/szinte-minden-gazdasagi-szereplot-erintenek-az-adokonnyito-javaslatok>

Pénzügyminisztérium (2020c): A veszélyhelyzetben is csökkennek az adók és az adminisztrációs terhek, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/adougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-veszelyhelyzetben-is-csokkennek-az-adok-es-az-adminisztracios-terhek>

Pénzügyminisztérium (2020d): Varga Mihály: újabb adókonnyításokról döntött a kormány, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/varga-mihaly-ujabb-adokonnyitesekrol-dontott-kormany>

Pénzügyminisztérium (2020e): Újabb adókonnyításokról döntött a kormány, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/ujabb-adokonnyitesekrol-dontott-a-kormany>

Pénzügyminisztérium (2020f): Időben meghozta a kormány a gazdaságvédelmi intézkedéseket, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/adougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/idoben-meghozta-a-kormany-a-gazdasagvedelmi-intezkedeseket>

Pénzügyminisztérium (2020g): Szinte minden gazdasági szereplőt érintenek az adókonnyító javaslatok, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/szinte-minden-gazdasagi-szereplot-erintenek-az-adokonnyito-javaslatok>

Pénzügyminisztérium (2020h): Bővül a Pénzügyminisztérium beruházásösztönző programja, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/bovul-a-penzugyminiszterium-beruhazasosztongo-programja>

Pénzügyminisztérium (2020i): A gazdaságfehérítés legújabb korszaka veszi kezdetét jövőre, <https://www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/adougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/a-gazdasagfeherites-legujabb-korszaka-veszi-kezdetet-jovore>

Rabitsch, K. (2012): 10. Makrogazdasági Kutatási Műhelykonferencia az MNB ben. Fiskális kiigazítás, államadósság és ezek nemzeti és globális következményei*, MNB szemle, 2012. február, https://www.mnb.hu/letoltes/rabitsch_1.pdf

Sávai M. (2019): A visegrádi országok fiskális fenntarthatósága. Az államadósságuk alakulása. Doktori értekezés, SZTE Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani Doktori Iskola, Szeged, 2019., http://doktori.bibl.u-szeged.hu/10312/1/sm_doktori_final_116.pdf

Somogyi M. (2009): Versenyképesség a szakirodalomban. Vezetéstudomány – XL. évf. 2009. 4. szám, <http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/2975/1/vt2009n4p54-64.pdf>

Szalai Á. - Kolozsi P. (2016): Mit kell tennünk egy versenyképesebb magyar gazdaságért? Polgári Szemle 12. évfolyam, 4-6. szám, <https://polgariszemle.hu/aktualis-szam/133-kozpenzugyek-gazdasagpolitika-fenntarthato-fejlodes/843-mit-kell-tennunk-egy-versenykepesebb-magyar-gazdasagert>

Tanzi, V. (2005): The Economic Role of the State in the 21st Century, Cato Journal, 2005.09.01., https://www.researchgate.net/publication/237584243_The_Economic_Role_of_the_State_in_the_21st_Century

Török, L. (2020): A koronavírus miatti államadósság-növekedés az Európai Unió országaiban, Pénzügyi Szemle 2020/3, p. 350-363 https://www.penzugyiszemle.hu/documents/torokl-2020-3-mpdf_20200930141411_19.pdf

Varga J. (2017): Az adóteher-csökkentés és a gazdaság kifehértésének pályája Magyarországon 2010 után. Pénzügyi Szemle 2017/1, p.7-20. https://www.penzugyiszemle.hu/documents/vargaj-2017-1-mpdf_20170406150004_70.pdf

Világgazdaság (2020): Domokos László: Az aranykornak vége, Világgazdaság, 2020.03.05., <https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/domokos-laszlo-az-aranykornak-vege2087697/>

Központi Statisztikai Hivatal STADAT táblák:

2.1.2. A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként (1998–), éves

2.1.2.1. A 15-74 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként, negyedéves

2.1.47. Reálkeresetek alakulása (1992–), éves

2.5.21. Nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok, sajátjogú nyugdíjak (2000–) (éves)

3.1.1. A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexei (évközi)

3.1.2. A bruttó hazai termék (GDP) értéke forintban, euróban, dollárban, vásárlóerő-paritáson (1995–)

3.1.24. A kormányzati szektor főbb negyedéves adatai

3.6.1. Fogyasztóiár-indexek a termékek és szolgáltatások főbb csoportjai szerint

3.7.2. A központi költségvetés bevételei és egyenlege (2005–), éves

7.3.18. Az államháztartás bruttó adóssága – ESA2010 (2000–), éves

EUROSTAT adatbázisok

Eurostat (2020a): *Government revenue, expenditure and main aggregates [gov_10a_main] Total general government expenditure, percentage of gross domestic product,* (https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en)

Eurostat (2020b): *Total general government revenue % of GDP* (<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00021&plugin=1>)

Eurostat (2020c): *Main national accounts tax aggregates [gov_10a_taxag] Total receipts from taxes and social contributions (including imputed social contributions) after deduction of amounts assessed but unlikely to be collected,* (https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_taxag&lang=en)

Eurostat (2020d): *Capital transfers, receivable from the EU institutions,* (<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>)

Eurostat (2020e): *General government expenditure by function (COFOG) [gov_10a_exp]*, (https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_exp&lang=en)

Eurostat (2020f): *Investment share of GDP by institutional sectors, online data code: SDG_08_11 last update: 28/07/2020*, (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_11/default/table?lang=en)

Eurostat (2020g): *Real GDP growth rate – volume, Percentage change on previous year*, (<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00115/default/table?lang=en>)

Eurostat (2020h): *Government deficit/surplus, debt and associated data [gov_10dd_edpt1]* Last update: 22-04-2020, (https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10dd_edpt1&lang=en)

Eurostat (2020i): *Tax rate on low wage earners: Tax wedge on labour costs [earn_nt_taxwedge]* Last update: 22-04-2020, (https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_taxwedge&lang=en)

Eurostat (2020j): *Unemployment by sex and age – annual data, online data code: UNE_RT_A last update: 07/10/2020*, (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_RT_A/default/table)

OECD adatbázis

OECD (2020): *OECD Health expenditure and financing*, (<https://stats.oecd.org/Index.aspx?ThemeTreeId=9#>)

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról

1997. évi LXXX. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről (hatálytalan 2020. július 1-jétől)

1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítási nyugellátásról

2006. évi LIX. törvény az államháztartás egyensúlyát javító különadóról és járadékról

2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról

2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről

2011. évi CXXXIII. törvény a Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetésének végrehajtásáról

2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról

2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról

2012. évi CLV. törvény a Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló 2010. évi CLXIX. törvény végrehajtásáról

2013. évi CXCI. törvény a Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény végrehajtásáról

2014. évi LXII. törvény a Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény végrehajtásáról

2015. évi CLXXII. törvény a Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról

2016. évi CXXII. törvény a Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény végrehajtásáról

2017. évi CLXX. törvény a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény végrehajtásáról

2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról (hatályos 2019. január 1-jétől)

2018. évi LXXXIV. törvény a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény végrehajtásáról

2019. évi LXXIX. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről szóló 2017. évi C. törvény végrehajtásáról

295/2009. (XII. 21.) Korm. rendelete a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

337/2010. (XII. 27.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

298/2011. (XII. 22.) Korm. rendelete a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

390/2012. (XII. 20.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

483/2013. (XII. 17.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

347/2014. (XII. 29.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

454/2015. (XII. 29.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

430/2016. (XII. 15.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról

324/2018. (XII. 30.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum 2019. évi megállapításáról

68/2013. (XII. 29.) NGM rendelet a kormányzati funkciók, államháztartási szakfeladatok és szakágazatok

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu